

Interdisciplinary Educational Research Journal

**Disiplinlerarası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Uluslararası Hakemli Dergi - 2019/Aralık - Cilt/Volume:3 - Sayı/Issue: 6

DİSİPLİNERARASI EĞİTİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

THE JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH

Yıl/Year: 2019/Aralık ♦ Cilt/Volume: 3 ♦ Sayı/Issue: 6

SAMSUN

DİSİPLİNLERARASI EĞİTİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH

Yıl/Year: 2019/Aralık Cilt/Volume: 3 Sayı/Issue: 6
Sahibi / Owner: Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Derneği

Editörler / Editors

Doç. Dr. Bayram Özer

Editör Kurulu / Section Editors

Prof. Dr. İsmail Hassanein AHMED MOHAMED
Prof. Dr. Nik Ahmad HİSHAM İSMAİL
Doç. Dr. İsmail Gelen
Dr. Elza SEMEDOVA
Dr. Esat Şanlı
Dr. Recep Kahramanoğlu
Dr. Tajulashikin JUMAHAT

Yazı ve Redaksiyon Kurulu / Proofreading Board

Volkan Duran

Kapak Tasarımı / Cover Design

Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Eren

Dergi Yazışma Adresi / Correspondence Address

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü (Doç. Dr. Bayram Özer)

Tel: 0505 703 06 11
e-posta: bayramozer@omu.edu.tr

BİLİM VE DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Burhan Akpınar

Prof. Dr. Mehmet Taşpınar

Prof. Dr. Nuriye Semerci

Doç. Dr. Mehmet Turan

Doç. Dr. Murat Gökalg

Doç. Dr. Tuncay Sevindik

6. SAYININ HAKEMLERİ

Prof. Dr. Mustafa Özdemir

Doç. Dr. Hatice Kumcağız

Doç. Dr. Murat Gökalg

Doç. Dr. İlker İşsever

Dr. Şener Şentürk

Dr. Sinan Kalkan

Dr. Cemal Sevindi

Dr. Fatih Bozbayındır

İÇİNDEKİLER

- Üstün Yetenekli Öğrencilerde Sık Görülen Kavram Yanılgılarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi**
İbrahim BOZAN, Behsat SAVAŞ 87-98
- Elmalı İlçesinde Nüfusun Eğitim ve Öğretim Durumu**
Taner AYDIN 99-115
- Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ömer Seyfettin'in Eleğimsağma Hikâyesinin İncelenmesi**
Mahmut BEKTAŞ, Yaşar BARUT 116-126
- Ortaöğretim Öğrencilerinin Koro Dersine Yönelik Motivasyonlarının ve Görüşlerinin İncelenmesi**
Bülent DÖŞ, Çağatay GÜRBÜZ, Mesut TERES 127-138

Üstün Yetenekli Öğrencilerde Sık Görülen Kavram Yanılgılarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi

Examination Of Frequent Misconceptions In Gifted Students According To The Teacher Opinions

İbrahim BOZAN¹, Behsat SAVAŞ²

Öz

Öğrencilerin kavram yanılgılarına sahip olmaları öğretmenlerin yoğun olarak karşılaştıkları bir sorundur. Bu çalışmada Bilim ve Sanat Merkezinde çalışan öğretmenlere göre üstün yetenekli öğrencilerde görülen kavram yanılgılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma modelinde betimsel bir çalışma olmuştur. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, bir bilim ve sanat merkezinde çalışan ve gönüllülük esasına göre seçilen 20 öğretmen oluşturmuştur. Veri toplama aracının da özellikleri dikkate alınarak veriler betimsel analiz ile incelenmiştir. Görüşme sonuçları temele alınarak araştırmanın bulgu ve yorumları oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin çeşitli kavram yanılgılarına sahip oldukları ve derslerde bazı konuları kavramlaştırma çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin genellikle Türkçede yazımı karıştırılan sözcükler konusunda, matematikte açı türlerinde, fen bilimlerinde ısı, sıcaklık, kütle ve ağırlık kavramlarında, sosyal bilgilerde ise millet, halk, ırmak, akarsu kavramlarında yanılgılara sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kavram yanılgısı, üstün yetenekli öğrenci, Bilim ve Sanat Merkezleri.

Abstract

The fact that students have misconceptions is a problem that teachers face intensively. The aim of the study is to reveal misconceptions seen in gifted students according to teachers working in Science and Art Center. The research has been a descriptive study in the qualitative research model. Semi-structured interview forms were used as data collection tools. The study group consisted of 20 volunteer teachers working in a Science and Art Center. The data were analyzed with descriptive analysis by taking into consideration the characteristics of the data collection tool. Based on the interview results, findings and interpretations of the research were formed. As a result of the research, it was determined that students had various misconceptions and faced difficulties in conceptualizing some subjects in the lessons. It was found out that the students had misconceptions about the words that are often mixed in Turkish, the angle types in mathematics, the concepts of heat, temperature, mass and weight in science, and the concepts of nation, people, river and stream in social studies.

Key Words: Misconception, gifted student, Science and Art Centers.

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Doktora Öğrencisi, ibrahimbozan7@gmail.com

² Dr. Öğretim Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, bsavasb@gmail.com

GİRİŞ

Kavramak sözcüğünden türetilmiş olan kavram, “düşünceyle kavranılan” anlamına gelir. Bu anlamda kavram, nesnel gerçekliğin insan beynindeki yansıma biçimidir. Bu yüzden de, her kavram doğrudan ya da dolaylı olarak nesnel gerçekliği içerir (Duman, 2003). Kavramlar sayesinde insanlar nesnel gerçeklikleri zihinlerinde yapılandırır.

İnsanlar çocukluktan itibaren temel kavramları öğrenirler, kavramları sınıflandırır ve aralarındaki ilişkileri bulurlar. Zihindeki bu öğrenme ve yeniden yapılandırma süreci yaşam boyu devam etmektedir. Birey sahip olduğu kavramları yapılandırabilir, yeni öğreneceği kavramlara yönelik karakteristik organizasyonuna sahiptir. Diğer bir ifade ile birey, daha önceden öğrendiği kavramlar ile yeni öğrendiği kavram arasında bağlantı kurar (Ecevit ve Şimşek, 2017). Bu bağlantılar sırasında zaman zaman kavram yanlışları yaşanabilmektedir.

Kavram yanlışlığı, bir kişinin bir kavramı anladığı şeklin, ortaklaşa kabul edilen bilimsel anlamından önemli derecede farklılık göstermesi şeklinde ifade edilebilir. Kavram yanlışlığı, öğrenciler için diğer açıklayıcı bilgilerden fazla farklılık göstermez, benzer şekilde düzenlenir ve yeni bilgilerin genelinde yer alır. Bu nedenle kavram yanlışlarını ortadan kaldırmak zor bir süreçtir (Yağbasan ve Gülççek, 2003).

Öğrencilerin öğrenme-öğretme ortamlarında kavram yanlışlarına sahip olmaları en önemli öğrenme sorunlarından bir tanesidir (Şen ve Yılmaz, 2012). Kavram yanlışlığı anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi engellediği için öğrencinin akademik başarısını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle bir kavram öğretilirken, ilk olarak öğrencilerin önceki bilgileri tespit edilmeli daha sonra yeni bilgiler inşa edilmelidir. Öğrencilere, eski bilgileri ile yeni bilgilerini karşılaştırması için uygun ortam sağlanmalıdır. Bu şekilde öğrenmenin anlamlı olması ve içselleşmesi sağlanabilir (Ecevit ve Şimşek, 2017).

Kavram yanlışlığı farklı öğrenim seviyelerine göre değişiklikler içerir. Sadece kavram yanlışlığının değil bunların olası nedenlerinin de seviye ve yaşa göre farklılıklar gösterdiği araştırma sonuçlarından da anlaşılmaktadır. (Coştu, Ayas ve Ünal, 2007). Ortaokul ve lise seviyesine göre ilkokul seviyesinde kavram yanlışlığı daha çok soyut kavramlarda ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerde görülen kavram yanlışlığının birçok farklı nedenleri olabilmektedir. Öğretmenlerin öğretimi yapılacak konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, öğrencilerin yetersiz önbilgilere ve doğru olmayan önyargılara sahip olmaları kavram yanlışlığının en önemli nedenleri arasındadır. Bunun yanında kullanılan öğretim yöntemlerinin öğretmen merkezli olması, öğretim programlarındaki etkinliklerin günlük hayatla ilişkilendirilmemiş olması, ders kitaplarındaki yanlış bilgilerin giderilmemesi, bilimsel anlamda kullanılan dil ile günlük yaşamda kullanılan dilin farklı olması gibi nedenler de vardır (Tekkaya, Çapa ve Yılmaz, 2000).

Öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarını gidermek için hangi konularda ve kavramlarda yanlışlığa sahip olduklarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun yanında öğretmenlerin de kendi alanlarında nitelikli olması gereklidir. Alanında uzmanlaşan öğretmen öğrencilerin kavram yanlışlarını daha kolay tespit edebilir. Bu yanlışları gidermede noktasında da daha başarılı olacaktır. Alan yazından elde edilen bilgiler ışığında öğrencilerin sahip olduğu kavram yanlışlarının eğitim süreçlerinin sadece bir bölümünde değil hayatı boyunca devam ettiği anlaşılmaktadır.

Kavram yanlışlığı birçok alanda (Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih, Coğrafya) ve yaş düzeyinde (okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve sonrası) gözlemlenmektedir. Okulöncesi ve ilkokul döneminde öğrenciler soyut kavramları anlamakta sorun yaşarlar. Bunun nedeni kavramların yeterince

somutlaştırılmamasından kaynaklanır. Ortaokul ve lise dönemlerinde ise öğrencilerin önceki deneyimleri kavram yanılgılarının nedeni olabilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin bilgi eksikliğinden ve kullandıkları öğretim yöntemlerinden kaynaklı yanılgılar da ortaya çıkmaktadır. Bütün yaş seviyesinde insanların zihinsel etkinliklerini içeren konularda kavram yanılgılarının olabileceği tezi doğru görünmektedir (Baysen, Güneyli ve Baysen, 2012).

Üstün yetenekli öğrenciler de akranları gibi normal zihinsel gelişimsel süreçleri yaşamaktadır. Ancak onların kavramsal düşünme ve soyut düşünme becerileri diğer akranlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Yaşlarına göre genel zihinsel alanda üstün yetenekli öğrenciler konuları ve kavramları hızlı bir şekilde öğrenir ve özümserler. Bu yüzden onların zihinlerinde yapılandırdıkları bilgi ve kavramların doğru öğrenilmiş olması gereklidir. Onların eğitim aldıkları sınıflar görsel araçlar ve materyaller açısından zengin olmalıdır. Öğrenciler düzeltilmeyen kavram yanılgılarını yaşamları boyunca taşıyabilirler. Bu noktada üstün yeteneklilerde kavram yanılgılarının hangi derslerde hangi konularda ortaya çıktığı önemlidir. Öksüz(2010)'ün yaptığı çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin bazı geometri konularında kavram yanılgılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Kavram yanılgıları ile çalışmaların genellikle normal öğrencilerle ve tek bir disiplinle ilgili yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Alan yazında kavram yanılgılarına ilişkin üstün yetenekli öğrencilerle ilgili ve bu denli kapsamlı bir şekilde yapılan çalışmalara rastlanılmamış olması, bu çalışmanın önemini ortaya çıkarmaktadır.

YÖNTEM

Bilim ve Sanat Merkezinde çalışan öğretmenlere göre üstün yetenekli öğrencilerde görülen kavram yanılgılarını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan bu çalışma nitel bir çalışmadır. Nicel çalışmalar ile karşılaştırıldığında, nitel çalışmalar derinlemesine bilgi, kavrayış ve anlayış sağlamaktadır. Nitel çalışmada, tümevarım ilkesiyle hareket edilir ve incelenen probleme ilişkin toplanan verilere açıklamalar getirilir. Nitel çalışmalarda amaç, sayılar yoluyla genellenebilir sonuçlara ulaşmak değil; araştırılan konu ile ilgili betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır. Bu tür durumların çalışılması daha sonraki çalışmalara temel oluşturacaktır (Yıldırım, Şimşek, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda bir Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapan 20 öğretmen yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin branşları Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih ve Coğrafyadır. Araştırmacılarından biri Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapmaktadır. Bu yüzden araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine ve gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmıştır. Çalışma grubuna ilişkin betimsel bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Katılımcı özellikleri		f
Cinsiyet	Kadın	12
	Erkek	8
Kıdem(Yıl)	6-10	2
	11-15	4
	16-20	7
	21-25	5
	26 ve üzeri	2
Yaş	30-35	2
	36-40	5
	41-45	6
	46-50	6
	51 ve üzeri	1

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunun 12'sinin kadın, 8'inin erkek öğretmenlerden oluştuğu, kıdem durumu açısından 6-10 yıl arasında 2, 11-15 yıl arasında 4, 16-20 yıl arasında 7, 21-25 yıl arasında 5 ve 26 yıl üzerinde 2 öğretmenin görev yaptığı görülmektedir. Yaş durumu açısından bakıldığında 30-35 yaş arasında 2, 36-40 yaş arasında 5, 41-45 yaş arasında 6, 46-50 yaş arasında 6 ve 51 yaş ve üzerinde 1 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenler, genel zihinsel yetenek alanında sınıf düzeyleri 2. sınıftan 12. sınıfa kadar olan üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel veri toplama yöntemi ve bu yöntemeye uygun araç kullanılmıştır. Bu veri toplama aracı yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Katılımcıların üstün yetenekli öğrencilerde görülen kavram yanlışlarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorulara dayanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları katılımcı türüne uygun bireysel görüşme formlarına dönüştürülmüş ve bu formlar uygulanmıştır. Görüşme formunda 4 tane soru yer almaktadır. Hazırlanan sorularla ilgili uzman görüşü alınarak kapsam geçerliği sağlanmıştır. Uzman görüşü alınan kişiler araştırılan konu ile ilgili çalışmalarını bulunan bir öğretim üyesi ve Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapan iki öğretmendir. Uzman görüşleri doğrultusunda yapılan düzeltmelerden sonra görüşme formuna son şekli verilmiş ve uygulanmıştır. Ayrıca konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel çalışmalar, çalışma konusuna ilişkin olarak var olan durumun, nesnel bir yaklaşımla ve tüm yönleriyle ortaya çıkarılmasını amaçlar (Büyüköztürk vd., 2018).

Bu nedenle, araştırma verilerinin çözümlenmesi sürecinde öğrencilerin verdikleri yanıtlar, araştırma amacına göre kodlanmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesi betimsel analizlere uygun olarak yapılmıştır. Verilerin analizinde öğretmenlerin branşlarına göre belirttikleri kavram yanlışları sunularak yorumlanmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla bir uzmanın çözümlenmeleri dikkate alınmış ve ortak noktalar belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgularında araştırmanın amacı doğrultusunda öğretmenlere göre öğrencilerin Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Tarih, Coğrafya, Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerinde sahip oldukları kavram yanılgılarına yer verilmektedir.

1. Türkçe Dersinde Gözlenen Kavram Yanılgıları

Öğretmenlere göre öğrencilerin Türkçe dersinde yaptıkları kavram yanılgıları ile ilgili konulardan biri yazımı karıştırılan sözcüklerdir. Öğrencilerin yazı yazarken bazı kavramların doğru yazılışını bilmedikleri ve yanılgıya düştükleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin; 'orijinal' sözcüğü yerine 'orjinal' şeklinde yazılmaktadır. Katılımcıların öğrencilerde karşılaştıkları bazı yanılgılar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Türkçe Dersinde Öğrenciler Tarafından Yazımı Karıştırılan Sözcükler

Doğru kullanım	Yanlış Kullanım
ait	ayit
program	proğram
stajyer	stajer
herkes	herkez
yalnız	yanlız
kibrit	kiprit
yanlış	yalniş

Tablo 2'de görüldüğü gibi öğretmenler Türkçe dersinde ait, program, stajyer, herkes, yalnız, kibrit ve yanlış gibi sözcüklerin kullanımını öğrencilerin karıştırdığını belirtmektedir.

Öğrencilerin sahip oldukları kavram yanılgıları ile ilgili konulardan diğeri ise sözcüklerin karşıt anlamlısını bulurken '-lı, -sız' gibi sıfat yapım ekleriyle ya da olumsuzluk ekiyle (-me, -ma) kullanılmalarıdır. Örneğin 'tatlı' sözcüğünün zıt anlamlısı olarak 'tatsız' sözcüğünün kullanılmasıdır. Katılımcılara göre öğrencilerin bu konuyla ilgili sahip oldukları bazı yanılgılar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Türkçe Dersinde Öğrenciler Tarafından Karşıt Anlamlısı Yanlış Bulunan Sözcükler

Sözcük	Karşıt anlamlı olarak kullanılan sözcük
gitmek	gitmemek
akıllı	akılsız
inmek	inmemek
okumak	okumamak
mutlu	mutsuz
açmak	açmamak

Tablo 3'de görüldüğü gibi öğrencilerin Türkçe dersinde gitmek, akıllı, inmek, okumak, mutlu ve açmak gibi bazı sözcüklerin karşıt anlamlısını bulma konusunda yanılgılara sahip oldukları görülmektedir.

2. Matematik Dersinde Gözlenen Kavram Yanılgıları

Matematik dersinde öğrencilerin en çok sahip oldukları kavram yanılgıları geometri konularında görülmektedir. Katılımcıların öğrencilerde karşılaştıkları bazı kavram yanılgıları aşağıda verilmiştir.

Bütünler açılar ile tümler açılar kavramları birbirine karıştırılmaktadır. Bütünler açılar, toplamalarının ölçüsü 180 derece olan açılar, tümler açılar ise toplamalarının ölçüsü 90 derece olan açılar ifade eden geometri terimleridir. Bu iki terimin ölçüleri olan 90 ve 180 derecenin karıştırılmasının öğrencilerde sık karşılaşılan bir kavram yanılgısı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yine açılar konusu ile ilgili olarak öğretmenler doğru açı ve tam açı kavramlarının öğrenciler tarafından yanlış kullanıldığını belirtmişlerdir. Doğru açı ölçüsü 180 derece olan açıyı, tam açı ise ölçüsü 360 derece olan açıyı ifade etmektedir. Bazı öğrencilerin bu iki açı çeşidini birbirine karıştırıp, doğru açıyı 360 derece, tam açıyı ise 180 derece olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

Öğretmenlere göre öğrencilerin doğru, ışın ve doğru parçası konularında bazı hatalar yaptıkları ve kavram yanılgılarına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu konudaki yanlıgı geometrik kavramların görselleri birlikte kullanıldığı zaman öğrencilerin kavramların görsellerini zihinlerinde ayırt edememesinden kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerde karşılaşılan bir başka yanlıgı ise kesirlerde toplama işlemi yaparken ortaya çıkmaktadır. Örneğin; kesirleri çarpmada paydaların çarpılması ($\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$) mantığından hareketle, kesirleri toplamada da paydaları eşitlemeden paydaları toplama yapıldığı gözlenmiştir. Örneğin; $\frac{1}{2} + \frac{1}{3} = \frac{1}{5}$ işleminde paydalar eşitlenmeden kesirlerin paydalarında yer alan 2 ve 3 toplanarak paydaya yazılmaktadır.

3. Fen Bilimleri Dersinde Gözlenen Kavram Yanılgıları

Fen Bilimleri dersinde öğretmenlerin paylaştıkları bazı kavram yanılgıları şu şekilde özetlenebilir. Fen Bilimleri öğretmenleri öğrencilerin ısı ve sıcaklık konusunda kavram yanılgısına sahip olduklarını ifade etmiştir. Öğretmenlere göre öğrenciler ısı ve sıcaklığı aynı kavram olarak nitelendirmektedir. Ayrıca ısı ve sıcaklığın ölçüm birimlerini de karıştırdıkları belirtilmiştir. Örneğin, öğrencilerin “odanın ısısı 25 derecedir.” şeklinde ifadeler kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerde gözlemlenen bir başka yanlıgı ise erime ve çözünme kavramlarında ortaya çıkmıştır. Öğretmenler öğrencilerin erime ve çözünme kavramlarını ayırt etmekte zorlandıklarını dile getirmiştir. Öğrencilerin şekerin suyun içinde eridiği şeklinde yanlıgiya sahip oldukları belirtilmiştir.

Öğretmenlere göre öğrencilerde kütle ve ağırlık konularında da kavram yanılgısı görülmektedir. Öğrencilerin kütle ve ağırlık kavramlarını aynı anlamda düşündükleri ifade edilmiştir. Örneğin, öğrencilerin “Benim ağırlığım 40 kilogramdır.” şeklinde ifadeler kullandıkları dile getirilmiştir.

Fen Bilimleri dersinde öğrencilerde karşılaşılan kavram yanılgılarından biri de ayın evreleri ile ay tutulması karıştırılmasıdır. Öğrenciler ayın evrelerinin, ay tutulması sırasında ortaya çıkan ayın farklı görünüşlerinden ortaya çıktığını sanmaktadır.

Öğrencilerin sahip oldukları kavram yanılgılarından biri de sesin yayılması konusunda ortaya çıkmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin sesin yayılma hızının soğukta daha fazla olduğu, sıcakta ise daha az olduğunu söylediklerini belirtmiştir. Çünkü öğrenciler sıcakta sesin daha zor duyulacağı düşünmektedir.

Son olarak öğretmenler Fen Bilimleri dersinde ışık ve renkler konusunda cisimlerin ışığı yansıtması ile ilgili kavram yanılgısı olduğunu ifade etmiştir. Beyaz cisimler hangi renkteki ışık ile aydınlatılırsa o renkte görülür. Siyah cisimler üzerine gelen ışıkları yansıtımazlar. Bu nedenle göze herhangi bir ışın gelmediği için cisim siyah görülür. Öğretmenlere göre öğrenciler, siyah renkli cisimlerin siyah renk ışığı yansıttığını sanmaktadır.

4. Tarih Dersinde Gözlenen Kavram Yanılgıları

Tarih öğretmenleri, öğrencilerinde sık karşılaştıkları yanılgılarından birinin barış antlaşması ve ateşkes antlaşması kavramlarıyla ilgili olduğunu dile getirmiştir. Bazı öğrencilerin iki kavramı aynı olarak nitelendirdiğini, bazılarının ise iki kavramı birbirine karıştırdığı ifade edilmiştir. Ateşkes antlaşması, geçici olarak savaşa ara vermek için yapılan antlaşmalardır. Barış antlaşması ise karşılıklı şartlar sunarak savaşı tamamen bitirmeyi sağlayan antlaşmalardır.

Öğrencilerin yanılgıya düştükleri bir başka konu da Rönesans ve Reform kavramlarıdır. Öğretmenlere göre öğrenciler bu iki kavramı birbirine karıştırmaktadır. Rönesans 15. ve 16. yüzyıllarda sanat, edebiyat ve bilim alanında İtalya'da ortaya çıkan yenilik hareketleridir. Reform ise kiliseye karşı yapılmış tüm Avrupa'yı etkileyen dini bir harekettir.

Tarih dersinde öğrencilerin sahip oldukları kavram yanılgılarından bir diğeri ise millet ve halk kavramlarında ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin bu iki kavramı aynı anlamda düşündükleri belirtilmiştir. Halk, toplumda yaşamakta olan bütün ırkları kapsamaktadır. Millet ise belirli bir soydan olan insanların oluşturduğu topluluğu ifade etmektedir.

Son olarak öğretmenlere göre küçük yaş grubundaki öğrenciler, Osmanlı devletinde sahip olunan ancak şu an Türkiye sınırları içinde olmayan şehirlerle ilgili yanılgılar yaşamaktadır. Öğrenciler Selanik ve Mondros gibi şehirleri Türkiye sınırları içinde olarak düşünebilmektedir.

5. Coğrafya Dersinde Gözlenen Kavram Yanılgıları

Coğrafya dersinde öğretmenlerin paylaştıkları kavram yanılgılarından bazıları şu şekilde ifade edilebilir.

Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerinde karşılaştıkları yanılgılarından birinin erozyon ve heyelan kavramlarıyla ilgili olduğunu dile getirmiştir. Bazı öğrencilerin kavramları aynı olarak düşündüğü, bazılarının ise iki kavramı birbirine karıştırdığı ifade edilmiştir. Heyelan, toprağın üst kısmı ile birlikte altta bulunan ana kayanın bulunduğu yerden kaymasıdır. Erozyon ise bitki örtüsünün zayıf olduğu bölgelerde toprak örtüsünün aşınarak başka alanlara taşınmasıdır.

Öğrenciler tarafından karıştırılan konulardan biri şehir ve il kavramlarıdır. Öğretmenlere göre öğrenciler iki kavramın farklı olmadığını aynı anlama geldiğini düşünmektedir. Ancak iki kavram farklı anlamlar taşımaktadır. İl idari bir birimdir. Toprakların tamamına verilen isimdir. Şehir ise ilin merkezidir. Türkiye'de çoğunlukla illerin ve merkezlerinin ismi aynı olduğu için bu yanılgı yaşanmaktadır.

Coğrafya dersinde öğrencilerin sahip oldukları bir başka kavram yanılgısı ise nehir, ırmak, akarsu, çay ve dere kavramları ile ilgilidir. Büyük akarsular nehir ya da ırmak olarak isimlendirilirken daha küçükleri ise çay ve dere olarak adlandırılırlar. Öğretmenler öğrencilerin bu kavramları birbirine karıştırdığını ya da aynı anlamda düşündüğünü dile getirmiştir.

6. Fizik Dersinde Gözlenen Kavram Yanılgıları

Öğrencilerin Fizik dersinde sahip oldukları kavram yanılgılarından biri kuvvet ve tork konusundadır. Öğretmenler göre öğrenciler kuvvet ve tork kavramlarının aynı olduğunu ifade etmektedir. Bazı öğrenciler de iki kavramı birbirine karıştırmaktadır. Kuvvet bir cisme hareket kazandıran etkidir. Kuvvetin döndürme etkisine ise tork denir.

Fizik öğretmenlerine göre öğrencilerde karşılaşılan bir başka yanlış merkezkaç kuvveti ile ilgilidir. Öğrenciler merkezkaç kuvvetinin gerçek olduğunu düşünmektedir. Fakat merkezkaç kuvveti gerçek olmayan, yani Newton yasalarına uymayan bir kuvvettir. Merkezkaç kuvveti, gerçekte var olan bir kuvvet değildir.

Öğrencilerde ortaya çıkan yanlışlarından biri de madde ile ışık etkileşimi konusunda belirtilmiştir. Öğrenciler madde ve ışığın etkileşime girmediğini sanmaktadır. Ancak ışık ile madde etkileşime girer. Işık madde ile etkileşime girdiği zaman maddeler görünmektedir.

Son olarak öğretmenlere göre öğrenciler zamanın konusunun mutlak olup olmamasıyla ilgili karışıklık içindedir. Öğrenciler zamanın mutlak olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler zamanın evrende kişiye, olaya, yere göre değişebildiğini ifade etmektedir.

7. Kimya Dersinde Gözlenen Kavram Yanlışları

Öğrencilerin Kimya dersinde sahip oldukları kavram yanlışlarından biri tuzlarla ilgilidir. Tuz denildiğinde öğrencilerin aklına sadece NaCl (Sodyum klorür) gelir. Örneğin öğrenciler KCl (Potasyum klorür)'nin tuz olmadığını düşünmektedir.

Öğretmenlerin öğrencilerde karşılaştıkları yanlışlardan bir diğeri çekirdek kavramında ortaya çıkmıştır. Öğrenciler çekirdeğin atomda büyük bir yer kapladığını düşünmektedir. Ancak çekirdek atomda çok küçük yer kaplar. Atomun kütesinin büyük kısmını çekirdek oluşturur. Bu yüzden öğrenciler çekirdeğin hacminin de büyük olacağı yanlışına düşmektedir.

Kimya dersinde öğrencilerde görülen bir başka kavram yanlışısı asit ve suyun karıştırılması konusundadır. Öğretmenlere göre, öğrenciler laboratuvarında asit ve suyu karıştırırken asidin üzerine suyun eklenebileceğini ifade etmektedir. Ancak doğrusu su üzerine asit eklemektir. Çünkü aside su eklenirse oluşan ısıdan dolayı su buharlaşarak bulunduğu ortamdan uzaklaşmaya çalışır. Bu olay hızlı gerçekleştiğinde de asit kaptan dışarı sıçrar. Ayrıca yüksek ısıdan dolayı kapta çatlama meydana gelebilir.

8. Biyoloji Dersinde Gözlenen Kavram Yanlışları

Biyoloji dersinde öğretmenlerin paylaştıkları kavram yanlışlarından bazıları şu şekilde dile getirilmiştir. Öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarından biri mitoz bölünmenin evreleri ile ilgilidir. Öğretmenlere göre öğrenciler hücredeki kromozom sayısının, anafaz evresinin sonunda iki katına çıktığını düşünürler. Ancak metafaz evresindeki metafaz kromozomunu oluşturan iki kromatid birbirinden ayrılınca her bir kromatid kromozom olarak kabul edilir ve anafaz başlangıcında kromozom sayısı iki katına çıkar.

Biyoloji dersinde öğrencilerde görülen bir başka kavram yanlışısı gen ve alel terimlerinin karıştırılmasıdır. Öğrencilere göre homozigot genotipli (AA) bireyde A geninin gametlere taşınma olasılığı %100 iken heterozigot genotipli (Aa) bireyde A ve a geninin gametlere taşınma olasılığı %50 A , %50 a'dır. Burada gametlere taşınan A ve a geni değil, A aleli veya a alelidir. Öğrenciler gen ve alel terimlerini yanlış kullanmaktadır.

Öğrencilerde gözlemlenen bir diğer yanlış ise, hidrojen bakterilerinin ışık enerjisini kullanmaları ve klorofil pigmenti içermesini fotosentez yapımlarıyla açıklamalarıdır. Burada fotosentez yaptıkları yanlıştır. Hidrojen bakterileri kemosentez yaparlar.

Öğretmenlerin öğrencilerde karşılaştıkları kavram yanlışlarından biri de çaprazlama konusundadır. Buradaki yanlış çaprazlamanın tanımı ile ilgilidir. Çaprazlama, bir karakter göz önüne alınarak iki bireyden gelen sperm ve yumurtanın birleştirilme işlemidir. Öğrenciler çaprazlamayı karakterlerle ilgili iki bireyin gametlerinin birleşmesi olarak düşünmektedir.

Son olarak öğretmenler Biyoloji dersinde öğrencilerin sahip oldukları bir başka kavram yanlışısının CFC (kloroflorokarbon) gazları ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler

tarafından CFC (kloroflorokarbon) gazlarının sprey ve soğutucularda kullanılması ozon tabakasının incelmeyeine yol açar diye bilinmektedir. Ancak doğrusu, deodorantlarda ve soğutucularda kullanılan CFC (kloroflorokarbon) gazlarının atmosfere verilmesi ozon tabakasının incelmeyeine yol açmaktadır.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören üstün yetenekli öğrencilerin çeşitli derslerde bazı kavram yanılgılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin Türkçe dersinde yazımı karıştırılan sözcükler ve bazı sözcüklerin karşıt anlamısını bulma konusunda kavram yanılgılarına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Kavram öğretiminde kavram yanılgıları önemlidir. Öğrenenlerdeki kavram yanılgıları dikkate alınmalı ve ihmal edilmemelidir. Güneşli ve Küçükavşar (2011), katılımcıların hem dilbilim hem de dilbilgisi tanımlarının eksik, tutarsız ve yanlış olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırma bulgularına bakıldığında, öğrencilerin dilbilim ve dilbilgisi farkını içselleştiremedikleri ve özellikle dilbilimle ilgili önemli ölçüde bilgi eksikliklerinin olduğu görülmüştür.

Matematik dersinde öğrencilerin çoğunlukla geometri konularında kavram yanılgılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenler tarafından bütünler açılar ile tümler açılar ve doğru açı ile tam açı kavramlarının öğrenciler tarafından yanlış kullanıldığı belirtilmiştir. Yine öğrencilerin doğru, ışın ve doğru parçası konularında bazı hatalar yaptıkları ve kavram yanılgılarına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Öksüz'ün (2010) çalışmasının bulguları ile örtüşmektedir. Çalışmada ilköğretim yedinci sınıf üstün yetenekli öğrencilerinin "Nokta, Doğru, Doğru Parçası, Işın ve Düzlem" konularında birtakım hatalar yaptıkları ve bazı kavram yanılgılarına (alternatif kavramların) sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Dane ve Başkurt (2012)'un araştırmasında ortaya çıkan bazı öğrencilerin doğru kavramını düzlem, doğru parçası, ışın ve açı kavramı ile karıştırarak yanlış ifade etmeleri bulgusu da bu araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Fen Bilimleri öğretmenleri öğrencilerin ısı ve sıcaklık konusunda kavram yanılgısına sahip olduklarını ifade etmiştir. Öğretmenlere göre öğrenciler ısı ve sıcaklığı aynı kavram olarak nitelendirmektedir. Aydoğan, Güneş ve Gülçiçek (2003)'in araştırmasında ısı ve sıcaklık konusunu almış olan lise ve üniversite öğrencilerinin çeşitli kavram yanılgılarına sahip olduğu sonucu bu araştırmayla benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerde gözlemlenen bir başka yanlış ise erime ve çözünme kavramlarında ortaya çıkmıştır. Akgün ve Aydın (2009)'a göre Öğrencilerin erime ve çözünme konusu ile ilgili bilgi eksiklikleri ve kavram yanılgılarını gidermede yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının daha etkili olduğu, ancak tamamen giderilemediği görülmektedir. Bunun nedeni öğrencilerin geçmiş yaşantılarından edindikleri bilimsel temelden yoksun hatalı bilgilerdir.

Öğretmenlere göre öğrencilerde Fen Bilimleri dersinde kütle ve ağırlık konularında da kavram yanılgısı görülmektedir. Öğrencilerin kütle ve ağırlık kavramı aynı anlamda düşündükleri ifade edilmiştir. Bu sonuç Koray ve Tatar (2003)'ün araştırmasını desteklemektedir. Araştırmada öğrencilerin kütle ve ağırlık kavramlarının bilimsel tanımları ile ilgili sorun yaşadıkları ve çeşitli kavram yanılgılarına sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Fen Bilimleri dersinde ayın evreleri ile ay tutulması karıştırılması, ışık ile renkler ve sesin yayılması konularında da öğrencilerin kavram yanılgılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Tarih öğretmenleri, öğrencilerinde sık karşılaştıkları yanılgıların barış antlaşması ile ateşkes antlaşması, Rönesans ile Reform ve millet ile halk kavramlarıyla ilgili olduğunu dile getirmiştir. Bazı öğrencilerin iki kavramı aynı olarak nitelendirdiğini, bazılarının ise iki kavramı birbirine karıştırdığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Ulusoy ve Erkuş (2015)'ün çalışmasını destekler niteliktedir. Araştırmada 4. sınıf öğrencilerinin ateşkes kavramıyla ilgili yanlış algıya sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin Coğrafya dersinde sahip oldukları kavram yanlışları erozyon ile heyelan, nehir, ırmak, akarsu, çay ile dere ve şehir ile il kavramlarıyla ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu sonucu ile Çakmak (2006)'ın araştırması benzerlik göstermektedir. Araştırmada il kavramını, öğrencilerin büyük bir kısmı anlayamamış ve şehir kavramının tanımını işaretlemiştir. Öğrencilerin; bu iki kavramı birbirine karıştırmalarının sebebi, bu kavramların öğrencilere somut bir şekilde ve örneklerle anlatılmayıştır.

Öğrencilerin Fizik dersinde sahip oldukları kavram yanlışlarından biri kuvvet ve tork konusundadır. Öğretmenler göre öğrenciler kuvvet ve tork kavramlarının aynı olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerde ortaya çıkan yanlışlarından biri de madde ile ışık etkileşimi konusunda belirtilmiştir. Öğrenciler madde ve ışığın etkileşime girmediğini sanmaktadır.

Fizik öğretmenlerine göre öğrenciler zamanın konusunun mutlak olup olmamasıyla ilgili karışıklık içindedir. Öğrenciler zamanın mutlak olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerde karşılaşılan bir başka yanlış merkezkaç kuvveti ile ilgilidir. Öğrenciler merkezkaç kuvvetinin gerçek olduğunu düşünmektedir. Çalışmanın bu sonucu Ünlü ve Gök (2007)'ün araştırmasıyla örtüşmektedir. Araştırmada öğrencilerde 'Merkezkaç kuvvet gerçektir ve bu kuvvetin büyüklüğü merkezci kuvvete eşittir.' yanlışının var olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Kimya dersinde sahip oldukları kavram yanlışlarından biri tuzlarla ilgilidir. Tuz denildiğinde öğrencilerin aklına sadece NaCl (Sodyum klorür) gelir. Örneğin öğrenciler KCl (Potasyum klorür)'nin tuz olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerde görülen bir başka kavram yanlışlığı asit ve suyun karıştırılması konusundadır. Öğretmenlere göre, öğrenciler laboratuvarında asit ve suyu karıştırırken asidin üzerine suyun eklenebileceğini ifade etmektedir. Ancak doğrusu su üzerine asit eklemektir.

Öğretmenlerin öğrencilerde karşılaştıkları yanlışlardan bir diğeri çekirdek kavramında ortaya çıkmıştır. Öğrenciler çekirdeğin atomda büyük bir yer kapladığını düşünmektedir. Kavramlar soyut düşünce yapıları olduğu için somutlaştırıldıkları ölçüde anlaşılması kolaylaşmaktadır. Bu nedenle soyut olayların somutlaştırılması kavramların öğretilmesi noktasında büyük önem taşımaktadır (Kahraman ve Demir, 2011).

Son olarak öğretmenler tarafından Biyoloji dersinde öğrencilerin sahip oldukları birçok kavram yanlışlığı ifade edilmiştir. En çok görülen kavram yanlışları mitoz bölünmenin evreleri, gen ve alel terimlerinin karıştırılması, çaprazlama ve CFC (kloroflorokarbon) gazları konularında ortaya çıkmıştır. Atılboz (2004)'ün araştırmasında da öğrencilerin çoğunlukla mitoz ve mayoz bölünme sonucu oluşan hücrelerin kromozom yapısı, mitoz ve mayoz bölünme sonucu oluşan hücre sayısı, mitoz ve mayoz bölünmede gerçekleşen olaylar ile ilgili anlama güçlükleri çektikleri ve kavram yanlışlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu yönüyle araştırmaların sonucu birbirini destekler niteliktedir.

ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgular ve araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. Kavram öğretimi sürecinde öncelikle öğrencilerin ön bilgileri belirlenmeli, sahip oldukları yanlışlar tespit edilmeli ve giderilmelidir. Bu süreç tamamlandıktan sonra kavram öğretimine geçilmelidir.
2. Öğretmenlerin kavramsal değişim metinleri, kavram ağı, kavram karikatürleri ve kavram haritaları vb. teknikleri etkili bir şekilde kullanabilmelerini desteklemek amacıyla hizmet içi eğitimler ve seminerler düzenlenmelidir.

3. Bilgiyi ezberletmek yerine bilginin öğrencinin zihninde yapılandırılarak verilmesi tercih edilmelidir. Bu şekilde gerçekleşen öğrenmelerin öğrencilerde daha kalıcı olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Öğrenciler bir kavramı tam olarak öğrenmeden başka bir kavramın öğretimine geçilmemeli ve aynı anda birden fazla kavram öğretilmeye çalışılmamalıdır.
5. Ders kitaplarında ve kaynak kitaplarda kavram yanılgılarına neden olabilecek içerikler olup olmadığı uzmanlar tarafından incelenmeli ve bunların azaltılması için önlemler alınmalıdır.
6. Öğrenciler için soyut olan kavramların somutlaştırılması için derslerde bilgisayar, akıllı tahta, projeksiyon ve diğer görsel materyallerden yararlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. ve Aydın, M.(2009). Erime ve çözünme konusundaki kavram yanılgılarının ve bilgi eksikliklerinin giderilmesinde yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayalı grup çalışmalarının kullanılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/27 190-201.
- Atılboz, G. N. (2004). Lise 1. sınıf öğrencilerinin mitoz ve mayoz bölünme konuları ile ilgili anlama düzeyleri ve kavram yanılgıları, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 3, 147-157.
- Aydoğan, S. Güneş. B. ve Gülçiçek Ç.(2003) Isı ve sıcaklık konusunda kavram yanılgıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt 23, Sayı 2 (2003) 111-124.
- Baysen, E. Güneşli, A. ve Baysen, F. (2012). Kavram öğrenme-öğretme ve kavram yanılgıları: fen bilgisi ve türkçe öğretimi örneği, *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, volume 1, Issue 2.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E, K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Coştu, B., Ayas, A. ve Ünal, S. (2007). Kavram yanılgıları ve olası nedenleri: kaynama kavramı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1),123-136.
- Çakmak, F. (2006). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi nüfus ve yerleşme konusunda geçen kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanılgıları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Dane A. ve Başkurt H. (2012). İlköğretim 6, 7 Ve 8. sınıf öğrencilerinin nokta, doğru ve düzlem kavramlarını algılama düzeyleri ve kavram yanılgıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 81-100.
- Duman, A. (2003). Bazı eğitim bilimi kavramlarına ilişkin genel bir değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (10), 7-8.
- Ecevit, T. ve Şimşek, Ö. P. (2017). Öğretmenlerin fen kavram öğretimleri, kavram yanılgılarını saptama ve giderme çalışmalarının değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(1): 129-150.
- Güneşli, A. ve Küçükavşar, A. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının dilbilim ve dilbilgisi kavramlarına ilişkin algıları. 4. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu. 8-9 Eylül, Sakarya-Türkiye.
- Kahraman, S. ve Demir, Y.(2011). Bilgisayar destekli 3d öğretim materyallerinin kavram yanılgıları üzerindeki etkisi: atomun yapısı ve orbitaller, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1.
- Koray, Ö. ve Tatar, N. (2003). İlköğretim öğrencilerinin kütle ve ağırlık ile ilgili kavram yanılgıları ve bu yanılgıların 6.,7. ve 8. sınıf düzeylerine göre dağılımı, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Yıl:2003 (1) Sayı:13 187.
- Öksüz, C. (2010). İlköğretim yedinci sınıf üstün yetenekli öğrencilerin “nokta, doğru ve düzlem konularındaki kavram yanılgıları. *İlköğretim-Online*, 9 (2), 508-525.
- Şen, Ş. ve Yılmaz, A. (2012). Erime ve çözünmeyle ilgili kavram yanılgılarının ontoloji temelinde incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,1(1), 54-72.

- Tekkaya, C., apa, Y. ve Yılmaz, . (2000). Biyoloji ğretmen adaylarının genel biyoloji konularındaki kavram yanılgıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 18, 140-147.
- Ulusoy, K. ve Erkuş, B. (2015). Sosyal Bilgiler dördüncü sınıf ders programındaki tarih konuları ile ilgili kavramlara ilişkin ğrenci algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Ekim 2015.
- nl, P. ve Gök, B.(2007). Öğrencilerin düzgün dairesel harekette merkezci kuvvet hakkındaki kavram yanılgılarının araştırılması. *Gazi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, Cilt 27, Sayı 3, 141-150.
- Yağbasan, R. ve Gülççek, . (2003). Fen ğretiminde kavram yanılgılarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 13, 102-120.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Elmalı İlçesinde Nüfusun Eğitim ve Öğretim Durumu*

Education and Training Status of Population in Elmalı District

Taner AYDIN**

Öz

Ülkeler eğitim politikalarını belirlerken sahip oldukları nüfusu dikkate alırlar ve bu nüfusun eğitim ve öğretim seviyesine göre planlama yaparlar. Bu nedenle bir yerdeki nüfusun eğitim ve öğretim durumunun incelenmesi ve doğru bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı Elmalı ilçesindeki nüfusun eğitim ve öğretim durumunu incelemektir. Çalışmada ilçedeki nüfusun okullaşma ve okuryazarlık oranları, bitirilen eğitim düzeyine göre eğitim durumu, okul türleri, sayıları, bunlara ait derslik, öğrenci ve öğretmen sayıları ile bunların birbirlerine olan oranları da il ve Türkiye geneli ile karşılaştırılarak incelenmiş, ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar nedenleriyle birlikte açıklanmıştır. Çalışmaya esas olan veriler Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Elmalı Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Elmalı Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi, Elmalı Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüğü, Elmalı İlçe Müftülüğü ve Türkiye İstatistik Kurumundan temin edilmiştir. İlçede özellikle kırsal yerleşmelerde okul öncesi eğitim ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Bu durum okul öncesi eğitim veren yeterli sayıda okulun bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Kırsal yerleşmelerden kentlere olan göçler, çocuk nüfusun azalmasına bu da buradaki okulların birçoğunun kapanmasına neden olmuştur. Bununla beraber ilçe nüfusunun okuryazarlık oranı yüksek olup 6 yaş ve üzerindeki nüfusun % 98,1 ini oluşturur. İlçede orta ve yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin en önemli sorunu barınmadır. Orta ve yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmış yurtlar ihtiyaca cevap verememekte, bu durum ise bu okullara öğrenci alımını olumsuz yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: elmalı, eğitim, nüfus, ihtiyaç analizi

Abstract:

Countries determine their educational policies and take into consideration the population they have and plan according to the education and training level of this population. Therefore, it is necessary to examine the education and training situation of the population in a place and put it right. The aim of this study is to examine the educational and teaching status of the population in Elmalı district. The population of the county in the study enrollment and literacy rates, education based on completed education level status, type of school, numbers, they belong classrooms, in which teachers and students numbers were examined in comparison with the overall provincial and Turkey proportion to each other, the resulting differences and similarities reasons together. Data that are essential to study the Elmalı District Education Directorate, Elmalı Public Education Center Directorate, Elmalı Directorate of Vocational Training Center, Elmalı public library, Elmalı Youth Services and Sports Department, was obtained from the Elmalı County Mufti and Turkey Statistical Institute. There are problems with pre-school education especially in rural settlements in the district. This is due to the lack of sufficient pre-school education. Migrations from rural settlements to cities have led to a decrease in the child population, which has resulted in the closure of many of the schools there. However, the literacy rate of the district population is high and constitutes 98.1% of the population aged 6 years and over. The most important problem of students in secondary and higher education institutions in the district is housing. Dormitories built to meet the housing needs of students in secondary education institutions cannot meet the need. This situation negatively affects the admission of students to these schools.

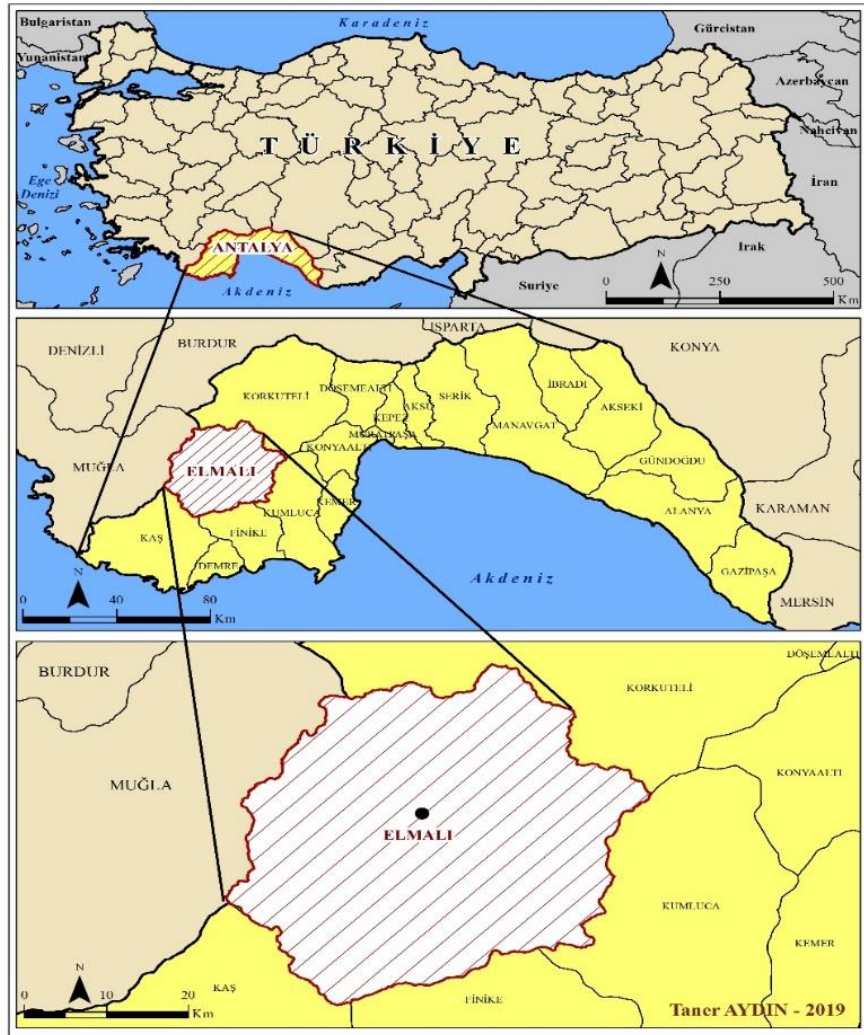
Keywords: elmalı, education, population, needs analysis

* Bu makale "Elmalı (Antalya) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi., Iğdır Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Iğdır-TÜRKİYE, taner.aydin@igdir.edu.tr

GİRİŞ

Elmalı ilçesi, Akdeniz bölgesinin Antalya bölümünde yer alır ve idari açıdan Antalya il sınırları içerisinde kalır. İl merkezinin yaklaşık olarak 100 km batısında yer alan Elmalı ilçesi, batıdan Seydikemer (Muğla), güneybatıdan Kaş, güneyden yine Kaş ve Finike, doğudan Kumluca, kuzey ve kuzeydoğudan ise Korkuteli ilçesi ile sınırlanmıştır (Harita 1). Elmalı ilçesi, 1433 km² yüzölçümü ile toplam 20177 km² olan il topraklarının % 7,1'ine sahip olup, alan bakımından ilde 6.cı sırada yer alır (HGK, 2014). Antalya'nın nüfus açısından küçük ilçelerinden olan Elmalı, toplam il nüfusunun sadece % 1,7'sini (38623 kişi) teşkil eder ve 19 ilçe arasında 15. sırada yer alır (TÜİK, 2017).

Harita 1. Elmalı İlçesi Lokasyon Haritası.

Bir ülkenin refah ve mutluluğu; o ülke insanların nitelikli ve sürekli bir eğitim almaları ve bununla kazandıkları bilgi, beceri ile ekonomik büyümeye yapabilecekleri katkıya bağlıdır. Bunun için, sosyo-ekonomik gelişmenin en önemli itici gücü ve verimlilik artışının en önemli unsuru, toplumun eğitim düzeyidir (Çakmak, 2008: 34-35). Ülkeler eğitim politikalarını belirlerken sahip oldukları nüfusu dikkate alırlar ve bu nüfusun eğitim ve öğretim seviyesine göre planlama yaparlar. Bu nedenle bir yerdeki nüfusun eğitim ve öğretim seviyesinin doğru bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu, aynı zamanda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amaca uygun olarak yürütülmesi için gerekli bir ön çalışma niteliğinde olan ihtiyaç analizi için de veri görevi görür.

Elmalı ilçesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini etkileyen en önemli faktör, coğrafi koşullardır.

Kıydan yüksek dağ sıralarıyla ayrılan bu nedenle karasal iklim koşulları görülen ilçede temel ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılıktır. Kuraklık, sel ya da taşkınlar nedeniyle bu faaliyetlerden yeterli gelir elde edemeyen kırsal nüfus, kıyadaki kentlere göç etmiştir. İlçede buna rağmen kırsal nüfus ağırlıktadır (22377 kişi, % 57,9) ve bu özelliğini geçmişten günümüze devam ettirmiştir. Bununla beraber ilçede kırsal nüfus artışı düşük düzeyde kalmıştır. Bu durum göçlerden kaynaklanmıştır. 2016 yılı itibariyle Elmalı ilçe nüfusuna kayıtlı 66407 kişinin % 52,3'ünün (34737 kişi) ilçe dışında yaşıyor olması, ilçede yaşayan nüfustan daha fazlasının dışarıya göç ettiğini göstermektedir. İlçede kırsal alanlardan kentlere olan ve çoğunluğunu genç nüfusun oluşturduğu bu göç, 0-14 yaş grubunu oluşturan çocuk nüfusun geçmişe oranla önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. 1985 yılında kırsal nüfusun % 29,6'sını oluşturan çocuk nüfus oranı, günümüzde % 17,1'e düşmüştür (TÜİK, 2017). Bu durum ilçede eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Kırsal yerleşmelerde çocuk sayısının azalması buradaki okulların öğrenci sayısının azalmasına hatta okulların kapanmasına neden olmuştur.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı Elmalı ilçesindeki nüfusun eğitim ve öğretim durumunu ortaya koymaktır. Konuyla ilgili olarak nüfusun okullaşma oranları il ve Türkiye geneli ile karşılaştırılarak verilmiştir. Nüfusun cinsiyete göre okur-yazarlık oranlarındaki farklılıklar bu durumu etkileyen faktörler dikkate alınarak incelenmiştir. Bitirilen eğitim düzeyine göre nüfusun eğitim durumu irdelenmiş ve bu durumu etkileyen faktörler belirtilmiştir. Nüfusun eğitim durumunu ortaya koyan kriterlerden okul türleri, sayıları bunlara ait derslik, öğrenci ve öğretmen sayıları ile bunların birbirlerine olan oranları incelenmiştir. Çalışmada eğitim ve öğretim faaliyetleriyle ilgili yaşanan sorunlara da yer verilmiş, çözüm önerileri sunulmuştur. Çalışmada kullanılan veriler Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Elmalı Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Elmalı Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi, Elmalı Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüğü, Elmalı İlçe Müftülüğü ve Türkiye İstatistik Kurumundan temin edilmiştir.

Bulgular

Cumhuriyet Öncesinde Eğitim ve Öğretim

Antik dönemlerde Akarassos olarak bilinen Elmalı kentinin M.S. 5. ve 12 yy'de bölgedeki önemli piskoposluk merkezlerinden birisi olduğu belirtilmekte (Pektaş, 1961: 424-425, Tüner, 2002: 74) bu husus ise kentin Erken ve Geç Bizans dönemlerinde önemli bir dini merkez olduğunu göstermektedir. Kentin batı bölümünde yer alan ve hâlihazırda kullanılan Manastır Bağları gibi yer adları, belirtilen dönemlerde sahada özellikle dini eğitim veren kurumların varlığına işaret eder. 12. yy'de Türklerin hâkimiyetine geçmeye başlayan bölgede özellikle Abdal Musa, Baltası Gedik ve Kilerci Baba gibi manevi şahsiyetler, bir yandan Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması diğer yandan halkın eğitilmesi ve aydınlanması için tekkeler veya dergâhlar kurmuş, eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütmüşlerdir (Güçlü, 2007: 224, Güzel, 1999: 19, Hasluck, 1929: 507, Karaca, 1997: 352, Tanman, 1988: 65-66). Günümüzde ilçedeki birçok yerleşimde ziyaretgâhı bulunan ve bu yerleşmelere ad olan şahsiyetlerin varlığı, bu eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sonradan da devam ettiğini göstermektedir.

15. ve 16. asırda Elmalı kentinde olduğu bilinen Mustafa Fakih, Resul Fakih, Veyis Fakih, Taceddin Halife, Alâeddin Halife gibi fıkıh ve din âlimlerine ait mahalle isimleri şehrin döneminin önemli tedrisat merkezlerinden birisi olduğunu göstermektedir (Erdoğan, 1995: 96).

Elmalı kazasında Osmanlı döneminde eğitim faaliyetleri mektep ve medreseler ile tekke ve zaviyelerde yürütülmekteydi. Sahada yer alan ilk mektep kayıtlarına tahrir ve evkaf defterlerinden ulaşılabilmektedir. 1530 tarihli tahrir defterine göre Elmalı kentinde Hacı Mustafa Mahallesi'nde Mektebhane-i Mehmed Çelebi b. Muslihiddin adında bir mektep bulunmaktaydı. 1567 yılında da olduğu anlaşılan bu mektebe başkaları da eklenmiştir. Örneğin 1567 tarihli evkaf defterine göre Elmalı kentinde Mektebhane-i Mehmed b. Abdullah Kethüda-i Rüstem Paşa ve Tahta Mescid Mahallesi'nde olduğu belirtilen Mektebhane-i Hacı Hasan isimli iki mektep daha vardı (Karaca, 1997: 405). Osmanlı devrinde tekke ve zaviyelerde esasen dini ve tasavvufi eğitim verilmekteydi. Elmalı ve çevresinde tekke ve zaviyelerin özellikle 16. yy'de

önem kazandığı görülmektedir. Nitekim tapu kadastro arşiv belgelerine göre; 1455 yılında 3 olan tekke ve zaviye sayısı 1567 yılında 17'ye çıkmıştır (Karaca, 1997: 376-383). 1530 ve 1567 tarihli vakıflarda şehir merkezinde yer alan zaviyeler; Zaviye-i Ahi Ya'kup, Zaviye-i Baba Haydar, Seydi Ahmed ve Zaviye-i Seydi Hızır'dı (Karaca, 1997: 120).

17. yy'de sahada özellikle mekteplerin en yaygın eğitim kurumu olduğu görülür. Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre bu dönemde Elmalı kazasında 7'si vakıflı toplam 77 sibyan mektebi vardı. Vakıflı sibyan mekteplerinde okuyan bütün çocuklara bu vakıflardan her sene çanta, atiye ve birer kat esvap verilirdi. Bu durum kentte eğitimin kurumsallaştığını göstermesi açısından önemlidir. Evliya Çelebi ayrıca kentte 4 medrese olduğunu belirtmiş ve bu medreselerde verilen eğitimin önemine dikkat çekmek için "zira bunda Kur'an-ı Azim'e olan rağbet meğer Kastamonu'da ola. Başka diyarda yoktur, onun için Cenab-ı Hak bu şehir halkını zengin edip bolluk ihsan eylemiştir" demiştir (Kahraman, 2012: 163). Evliya Çelebi'nin bahsettiği medreselerden birisi Ketenci Ömer Paşa tarafından camii ile birlikte inşa edilen, 12 odalı Ömer Paşa Medresesi'dir (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995: 634-635). Diğerleri geleneksel eğitimin önemli yapıları olarak bilinen Sinan Ümmi, Babazade, Hatipzade, Şeyhefendi ve Haydar Baba medreseleriydi. Bu medreselerin aynı zamanda bünyesinde birer kütüphane yer almaktaydı (Karaca, 1997: 405). Sahada eğitime verilen önemin zamanla arttığı görülür. Örneğin 17 yy'de 4 olan medrese sayısı 19 yy'de 18'e çıkmıştır (1869 yılında 10, 1890 yılında 18) (KVS, 1869: 116, Cuiet, 1891: 864-865). Elmalı kazasında medreselerin yanı sıra 1890 yılında 1 rüştiye, her mahallede bir ilkokul ve 60 öğrencisi olan bir Ortodoks Yunan okulu da bulunmaktaydı. Elmalı kazasında bazı önemli medreselerin aynı zamanda kütüphanesi de vardı. Daha ziyade el yazma nadir eserlerin yer aldığı bu kütüphanelerin 1899 yılı Konya vilayeti salnamesine göre sayısı 3'tü (KVS, 1899: 221).

Tanzimat sonrası dönemde eğitimde ıslah çalışmalarına ayak uydurabilen Elmalı kazasında dini ilimlere dair eğitim ve öğretim veren okulların yanı sıra pozitif ilimlere yer veren Dar'ül-hilâfet'ül-âli, Rüştiye ve Ravsa-i Terakki (1910) gibi okullar da açılmaya başlanmıştır (Ekiz, 2001:73). Elmalı kazası bu dönemde okul ve öğrenci sayısı bakımından Antalya ve Alaiye kadar önemli bir yerleşmeydi. Nitekim 1874 yılında Elmalı, Antalya vilayetinde rüştiye mektebi bulunan 3 kentten birisiydi. Medrese sayısı bakımından Antalya'dan sonra ikinci fakat medreselerde okuyan öğrenci sayısı bakımından birinci sırada yer alan Elmalı kazası, Antalya ve Alaiye'den sonra mektep sayısı en fazla olan üçüncü kazaydı (Tablo 1) (KVS, 1874: 117).

Tablo 1. 1874 Tarihli Konya Vilayeti Salnamesine Göre Antalya Vilayetinde Eğitim Durumu

Kaza	Sibyan Mektebi	Talebe Sayısı	Rüştiye	Talebe Sayısı	Medrese	Talebe Sayısı
Antalya	30	761	1	40	17	92
Elmalı	8	687	1	25	10	312
Akseki	6	679	-		5	47
Alaiye	9	1100	1	40	5	62
Toplam	53	3227	3	105	37	513

Kaynak: Konya Vilayeti Salnamesi, 1291/1874, 117.

Cumhuriyet Döneminde Eğitim ve Öğretim

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte çıkarılan Tevhidi Tedrisat Kanunu'yla tüm eğitim kurumları birleştirilmiş ve Maarif Vekâleti bünyesinde yeni okullar açılmıştır (T.C Resmî Gazete, 1924). İlçede ilk olarak Ömer Paşa, Savaştepe ve Hıdırlık İlkokulları faaliyete geçmiştir. Bunlardan Ömer Paşa İlkokulu önce Ravza-i Terakki binasında faaliyet göstermiş, 1954 yılında ise Rum Kilisesi yerinde yapılan okula taşınmıştır. Bu okul günümüzde Ömer Paşa Ortaokulu olarak faaliyet göstermektedir. Savaştepe İlkokulu emval-i metruke adı verilen ve mübadele ile göç eden gayri müslim tebaadan kalan bir binada öncelikle kız mektebi olarak faaliyete geçmiş daha sonra ilkokul olarak kullanılmıştır. 1965 yılına kadar bu adla devam eden okul, bu tarihten itibaren Atatürk İlkokulu adını almıştır. Hıdırlık İlkokulu ise şimdiki Girne İlkokulu'nun yerinde

1974 yılına kadar kendi adıyla faaliyet göstermiş Kıbrıs Barış harekâtından sonra da Girne İlkokulu adını almıştır. Elmalı ilçesinde ilk lise, Elmalı Lisesi olarak 1946 yılında faaliyete geçmiştir. Diğer liselerden Kız meslek Lisesi 1969, İmam Hatip Lisesi 1975, Endüstri meslek Lisesi ise 1979 yılında açılmıştır (Ekiz, 2001: 75-77).

Görüldüğü üzere Elmalı ilçesi, geçmişten günümüze eğitim ve öğretim faaliyetlerine önem verilen bir yer olmuştur. Sadece Antalya ve çevresinde değil, Türkiye hatta birçok ülkede tanınan ve Türk ve İslam kültüründe izler bırakan Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Vehhabi Ümmi, Eroğlu Şeyh Yahşi Efendi, Sinani Ümmi, Ali Subuti Bin Vechi, Sarıları Mehmet Efendi, Elmalı Muhammet Hamdi Yazır, İbrahim Bedrettin Elmalı gibi saygın şahsiyetlerin varlığı bu önemi göstermektedir. Bu durum sahanın tarihi geçmişi ile ilgili olduğu gibi coğrafi yapısıyla da alakalıdır. Elmalı, Selçuklu Devleti, Teke Beyliği ve Osmanlı Devleti dönemlerinde birer önemli kaza ve kent durumundaydı. İmarına önem verilen bu yerleşme bu nedenle saygın şahsiyetlerin yerleştiği ve yetiştiği ilmi açıdan önemli bir merkez haline gelmiştir. Coğrafi açıdan bakıldığında daha ziyade dağlık alanlardan oluşan topografik yapısı, tarımsal arazi kıtlığı, tarıma elverişli ovalık alanlarda görülen hidrografik sorunlar, kararsız iklim koşulları vs. insanları tarım ve hayvancılık dışında farklı geçim yolları aramaya zorlamıştır. Bu amaçla yörede önemli bir nüfus sanata, zanaata ve ticarete yönelirken hayatın garanti altına alınması anlamına gelen devlet kadrolarında birer iş sahibi olmak isteyen kesim ise okumayı tercih etmiştir.

Nüfusun eğitim durumu deyimi ile çoğu kez okuryazar olan ve olmayan nüfus anlaşılır. Okuryazarlık gerçekten de bir nüfus kitlesinde, okuma çağı nüfusun eğitim düzeyi konusunda temel göstergelerden ilkidir ancak yeterli değildir. Çünkü bir ülke nüfusunun eğitim düzeyi, sadece okuryazarlık oranı ile ölçülemez. Bu temel sorunda, ülkedeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusun eğitim kademeleri arasındaki öğrenci akışı, okul-öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve benzerleri ile ülke nüfusunun ilk, orta ve yükseköğretim bitirenlerinin, birbirine ve ülke nüfusuna oranları gibi kriterleri de dikkate almak gerekmektedir (Doğanay, 1994: 163). Bir ülkedeki ekonomik gelişme kadar, hatta ondan daha önemlisi, eğitimdeki gelişmedir. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesinden hareketle ülke genelindeki okul çağı nüfusun hepsinin aynı oranda ve kalitede eğitim alması gerekmektedir (Koday, 2005: 46, Koday ve diğ., 2017: 360).

Elmalı ilçesinde eğitim ve öğretim kurumu olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na ait okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullar ile çeşitli alanlarda meslek edindirme ve benzeri faaliyetler yürüten mesleki ve halk eğitim merkezi bulunmaktadır. Yine ilçede yükseköğretim kurumuna ait 1 meslek yüksekokulu ile özel rehabilitasyon merkezleri, etüt merkezleri ve sürücü kursları vardır. İlçede eğitim veya öğretim faaliyeti yürüten kurum sayısı 50'dir.

Okullaşma oranları incelendiğinde okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim şeklinde çağ grupları oluşturulur. İlçede çağ gruplarının okullaşma oranları Türkiye ve Antalya ili genelinden farklılık gösterir. İlçedeki okul öncesi çağ nüfusu içerisindeki 4-5 yaş grubunun okullaşma oranı % 47,1 olup bu oran % 41,6 olan Türkiye ortalamasından yüksek, % 52,7 olan il ortalamasından ise düşüktür (Tablo 2). Okul öncesi çağ grubundaki düşük oranlara karşılık ilkokul ve ortaokul çağındaki nüfusun okullaşma oranları il ve Türkiye ortalamasına yakındır. Bu durum bu çağ grubunda eğitimin zorunlu olmasının yanı sıra taşınabilir eğitimin varlığına dayanmaktadır.

İlçede ortaokul çağından itibaren okullaşma oranları düşmeye başlar. Açık ortaokul veya lise imkânının varlığı özellikle ikamet ettiği yerde okuyamayan çağ nüfusunun açıktan okumasını teşvik eder. Ayrıca dışarıdan veya açıktan okurken turizmde veya seralarda çalışarak gelir elde etme isteği de orta öğretim çağındaki nüfusun okullaşma oranının azalmasına neden olur. İlçede açık ortaokul okuyan kişi sayısı 229, açık lise okuyan kişi sayısı ise 971'tir. Açıktan ortaokul veya lise okuyan kişi sayısının önemli bir kısmını kadın nüfus (720 kişi) oluşturur. Sahada okullaşma oranını etkileyen değişik nedenler vardır. Bunlardan en önemlileri; başarısızlık, disiplinsizlik, açık öğretimde okuma isteği, sağlığa ve ekonomik koşullara bağlı nedenlerdir (Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2017).

Tablo 2. Elmalı İlçesinde Çağ Nüfusları ve Okullaşma Oranları (2014-2015)

Çağ Grubu	Nüfus	Devamlı	Devamsız	Okullaşma Oranı (%)	Antal ya	Türkiye	Devamsızlık Nedenleri
Okul Öncesi	1055	497	558	47,1	52,7	41,6	Sağlık özrü,
İlkokul	2072	2034	46	98,2	93,2	96,3	başarısızlık, kendi isteği, veli isteği,
Ortaokul	2056	1821	235	88,6	94,4	94,4	disiplinsizlik, açık öğretimde okuma isteği
Orta Öğretim	2393	879	1514	36,8	83,2	79,4	

Kaynak: Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2016)

Elmalı ilçesinde nüfusun eğitim durumunu ortaya koyan göstergelerden bir diğeri okuryazarlık durumudur. İlçede nüfusun okuryazarlık oranı oldukça yüksektir. Okula başlama yaşının 6 olduğu dikkate alınır bu yaş ve üzerindeki nüfusun okuma yazma bilmesi olağandır. Ancak bu hususta yaşanan ekonomik, sıhhi veya değişik bir takım sorunlar nedeniyle hiçbir ülkede nüfusun tamamı okuryazar değildir. Bu açıdan bakıldığında Elmalı ilçesindeki okul çağını doldurmuş nüfusun da tamamının okuryazar olmadığı görülür. Bununla beraber sahada okuryazarlık oranı oldukça yüksek olup 6 yaş ve üzerindeki nüfusun % 98,1 ini oluşturur (Tablo 3). Okuma yazma bilmeyen nüfus % 1,6 ile oldukça düşük bir oran teşkil eder ve daha ziyade 65 yaş üstü kadın nüfustan oluşur.

Tablo 3. Elmalı İlçesinde 6 Yaş ve Üzeri Nüfusun Okuma-Yazma Durumları

Okuma Yazma Durumu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Bilinmeyen	52	52	48	48	100	0,3
Okuma Yazma Bilen	18.000	51,3	17.117	48,7	35.117	98,1
Okuma Yazma Bilmeyen	106	22,0	481	78,0	587	1,6
Toplam	18.158	50,7	17.646	49,3	35.804	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri Kullanılarak Hazırlanmıştır (2016)

İlçede okuma yazma bilmeyen nüfusun % 81,9'unu kadınlar oluşturmaktadır (Tablo 4). Bu durumdan geçmiş yıllarda özellikle erkek çocukların daha çok okutulduğu anlaşılmaktadır. İlçede okuma yazma oranının bu derece yüksek oluşu nüfusun tamamının herhangi bir okuldan mezun olduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü özellikle yaşlı ve kadın nüfus içerisinde okuma yazma kurslarına katılarak ya da kendi veya bir yakının özel çabasıyla okuma yazma öğrenenlerin sayısı az değildir.

Sahada nüfusun eğitim yapısını ortaya koyan bir diğer gösterge bitirilen eğitim düzeyidir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun büyük çoğunluğu üst düzey eğitim kurumlarından mezun olmakta bu da çoğunlukla yüksekokul veya fakülte olmaktadır. Buna karşılık gelişmemiş ülkelerde veya gelişmekte olan ülkelerde nüfusun daha ziyade eğitimin birinci ya da ikinci basamaklarında tahsilini sonlandırdığı ve böylece yükseköğretime daha az katıldığı görülmektedir. Elmalı ilçesinde nüfusun eğitim düzeyine bakıldığında yükseköğretime katılım oranının sadece % 8 olduğu görülür. Bitirilen eğitim düzeyi bakımından en fazla paya sahip nüfusu % 45,2 ile ilkökul mezunları oluşturur (Tablo 4).

Geçmiş yıllarda ilköğretim okulları ilk ve ortaokulu kapsadığından ve bu nedenle ilköğretim mezunları da ortaokul mezunu sayıldığından ortaokul veya dengi bir okuldan mezun olanların sayısının % 20,7 ile ilkökul mezunlarından sonra geldiği görülür. Böylece ilçede nüfusun % 65'inden fazlasının ilk ve ortaokul mezunu olduğu anlaşılır.

İlçede nüfusun eğitim düzeyi il ve Türkiye ile karşılaştırıldığında herhangi bir lise veya dengi bir okul ile yükseköğrenim kurumundan mezun olan nüfus oranının il ve ülke genelinden oldukça düşük, buna karşılık eğitim düzeyi ilkökul olan nüfus oranının ise fazla olduğu görülür. Bu durum ilçede sadece herhangi bir lise veya dengi bir okul ile yükseköğretim kurumundan mezun olan nüfusun az olmasından değil bu kademelerden mezun olduktan sonra nüfusun çalışmak amacıyla ilçe dışına göç etmesinden de kaynaklanmaktadır.

Tablo 4. Elmalı İlçesinde Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Nüfusun Eğitim Durumu

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Elmalı										
	2016					1985					Ant.
	E	%	K	%	T	%	T	%	%	r	
										%	
Okuma Yazma Bilmeyen	106	18,1	481	81,9	587	1,6	-	-	1,3	3,5	
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	1438	34,1	2785	65,9	4223	11,8	4995	17,7	10,3	11,4	
İlkokul Mezunu	7742	47,9	8431	52,1	16173	45,2	20507	72,6	27,8	27,8	
İlköğretim Mezunu	2145	57,3	1600	42,7	3745	10,5	-	-	11,9	11,9	
Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	2109	57,8	1542	42,2	3651	10,2	1189	4,2	11,8	11,9	
Lise veya Dengi Okul Mezunu	2840	63,2	1652	36,8	4492	12,4	1151	4,1	20,8	19,2	
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	1642	60,6	1067	39,4	2709	7,6	400	1,4	14,1	12,5	
Yüksek Lisans, Doktora Mezunu	71	71,7	28	28,3	99	0,3	-	-	0,8	0,8	
Doktora Mezunu	13	52,0	12	48,0	25	0,1	-	-	0,2	0,2	
Bilinmeyen	52	52,0	48	48,0	100	0,3	21	0,1	1,0	0,7	
Toplam	18158	50,7	17646	49,3	35804	100	28263	100	100	100	

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımları ve Türkiye İstatistik Kurumu ADNKS Verilerinden.

İlçe nüfusunun eğitim seviyesi geçmiş yıllara göre belirgin bir şekilde değişmiştir. 1985 yılında ilkököl mezunları nüfusun % 72,6'sını oluştururken bu oran 2016 da % 45,2'ye düşmüş, buna karşılık % 4,2 olan ortaokul veya dengi okul mezunu oranı % 10,2'ye, lise ve dengi okul mezunu oranı % 4,1'den % 12,4'e yükseköğrenim mezunu oranı ise % 1,4'ten % 7,6'ya çıkmıştır.

Nüfusun eğitim durumunu ortaya koyan kriterlerden bir diğeri okul türleri, okul, derslik, öğrenci ve öğretmen sayıları ile bunların birbirlerine olan oranıdır. İlçede eğitim ve öğretim faaliyetleri yürüten okullar olarak biri devlet ve diğeri özel olmak üzere 2 okulöncesi okul, 16 ilkököl, 11 ortaokul, 6 lise ve dengi okul, 1 MYO, 1 Mesleki Eğitim Merkezi, 1 Halk Eğitim Merkezi, 1 Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, 2 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 2 Özel Gelişim ve Eğitim Kursu ve 2 Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursu bulunmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Elmalı İlçesinde Eğitim Öğretim Faaliyeti Yürüten Kurumlar

Sıra No	Kurum Adı	Sayısı
1	Yükseköğretim Kurumu (MYO)	1
2	Orta Öğretim Okulu (Lise)	6
3	Ortaokul	11
4	İlkokul	16
5	Ana Okulu	1
6	Özel Anaokulu-Kreş	1
7	Mesleki Eğitim Merkezi	1
8	Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu	1
9	Öğretmenevi	1
10	Özel Erkek ve Kız Öğrenci Yurdu	5
11	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	2
12	Özel Gelişim Kursu	2
13	Sürücü Kursu	2
	Toplam	50

Kaynak: Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2017)

Sosyoekonomik ve kültürel açıdan elverişsiz koşullarda yetişen çocukların okul öncesi eğitim hizmetleri ve erken çocukluk programları ile ilgili gerekli önlemler alındığında, daha iyi koşullarda yetişen yaşlıları kadar başarılı olabildikleri ya da onlara yakın bir düzeye ulaşabildikleri ortaya konulmuştur. Okul öncesi eğitim programları, çocuğun özellikle bilişsel ve dilsel becerilerini geliştirmekte böylece onu okuma-yazma ve öğrenmeye hazırlamaktadır.

Okuma-yazmaya hazırlık konusunda deneyim kazanan çocukların bu deneyimleri gelecekteki okul yaşantılarını ve başarılarını olumlu yönde etkilemektedir (Erkan ve Kırca, 2010: 94-106). Elmalı ilçesinde okulöncesi eğitim veren bir devlet okulu bulunmaktadır. Bağımsız binaya sahip okulda 4 derslikte 8 öğretmen 8 şubede 166 öğrenciye eğitim vermektedir. Okulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 21'dir. İlçede okulöncesi eğitim veren diğer okullar ilkokullardır. İlçedeki 16 ilkokuldan 14'ünde okulöncesi sınıf yer almaktadır. Bu okullarda eğitim gören okul öncesi öğrenci sayısı 427, eğitim veren öğretmen sayısı 21, eğitim verilen derslik ve şube sayısı ise 21'dir (Tablo 6). Okulöncesi eğitim veren ilkokullardan 8'i kırsal mahallelerde yer alır. Buna göre 51 kırsal mahalleye sahip Elmalı ilçesinde 43 kırsal mahallede okulöncesi eğitim veren herhangi bir okul bulunmamaktadır. Bu durum ilçe merkezinde oturanlar dışında ilçede okul öncesi eğitim çağına gelmiş nüfusun yarısından fazlasının herhangi bir okula kayıt yaptıramadığını veya gidemediğini göstermektedir.

İlçede okul öncesi çağıdaki okullaşma oranının % 47 civarında ve Türkiye ortalamasından daha yüksek olmasına rağmen okul öncesi eğitimin önemi dikkate alındığında bu oranın yine de düşük olduğu söylenebilir. İlçedeki bu durumun bazı nedenleri vardır. Nüfusunun önemli bir bölümü (% 57,9) kırsal mahallelerde yaşayan ilçede mevcut 51 kırsal mahallenin 42'sinde herhangi bir okul bulunmamakta okulu bulunan 9 mahallenin ise sadece 8'inde okulöncesi eğitim verilmektedir. Ayrıca bu grupta yer alan öğrenciler okulu bulunmayan veya ilkokulu bulunup okul öncesi sınıfı bulunmayan 43 mahalleden taşınmalı eğitim kapsamında başka okullara da taşınmamaktadır. Dolayısıyla ilçedeki 51 kırsal mahallenin 43'ünde ikamet eden 4-5 yaş grubundaki çocuklar okul öncesi eğitim alamamaktadırlar. Bu durum aynı zamanda kırsal mahallelerde yaşayan ve okulöncesi eğitim alamayan öğrencilerin sonraki eğitim kademelerinde sergileyecekleri başarı seviyesini de düşürmektedir. Okul öncesi eğitimin zorunlu olmayışı ve özellikle kırsal yerleşmelerde bu çağ grubundaki çocuk sayısının bir elin parmak sayısını geçmemesi bu konuya verilen önemi azaltmakta ve bu çağ grubundaki okullaşma oranının düşmesine neden olmaktadır. İlçede mevcut bu durum, kırsal yerleşmelerden özellikle Elmalı ilçe merkezine göçe neden olmaktadır. Özellikle kış mevsiminde yaşanan göç, zamanla daimi bir hal almakta ve böylece kırsal mahalleler zamanla nüfus kaybetmektedirler.

Tablo 6. Elmalı İlçesinde Okulöncesi Eğitim Veren Okullarla İlgili İstatistikler.

Sıra No	Okulun Adı	Bulunduğu Yerleşme	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Elmalı Anaokulu	Elmalı	8	4	8	166
2	Ali Mumcu İlkokulu	Elmalı	2	2	2	29
3	Atatürk İlkokulu	Elmalı	2	2	2	58
4	Durmuş Yener İlkokulu	Elmalı	1	1	1	44
5	Girne İlkokulu	Elmalı	1	1	1	12
6	Mehmet Topçu İlkokulu	Elmalı	3	3	3	56
7	Sebahat Çınar İlkokulu	Elmalı	2	2	2	31
8	Akçay İlkokulu	Akçay	2	2	2	41
9	Bozhöyük İlkokulu	Bozhöyük	1	1	1	15
10	Eskihisar Şehit Nuri Çavdar İlkokulu	Eskihisar	1	1	1	21
11	Salur İlkokulu	Salur	1	1	1	17
12	Tekke Abdal Musa İlkokulu	Tekke	1	1	1	19
13	Yakaçiftlik İlkokulu	Yakaçiftlik	1	1	1	12
14	Yuva İlkokulu	Yuva	2	2	2	55
15	Zümrütova İlkokulu	Zümrütova	1	1	1	17
Toplam			29	25	29	593

Kaynak: Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2018).

Elmalı ilçesinde ilkokul sayısı 16 olup bunların 8'i Elmalı ilçe merkezinde, 9'u da kırsal mahallelerde. İlçede 51 kırsal mahallenin 42'sinde ilkokul bulunmamaktadır. İlkokul bulunan

kırsal mahalleler Yuva, Akçay, Bayralar, Bozhöyük, Eskihisar, Özdemir, Tekke, Zümrütova ve Yakaçiftlik'tir. İlçedeki 16 ilkokulda öğrenim gören öğrenci sayısı 1895'tir (Tablo 7).

Tablo 7. Elmalı İlçesindeki İlkokullar İle Bu Okulların Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Sıra No	Okulun Adı	Bulunduğu Yer	Öğretmen Sayısı	Hizmetli Sayısı	Derslik	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Ali Mumcu İlkokulu	Elmalı	14	3	8	8	196
2	Atatürk İlkokulu	Elmalı	17	1	15	17	278
3	Durmuş Yener İlkokulu	Elmalı	9	-	6	6	105
4	Mehmet Subaşı İlkokulu	Elmalı	8	3	13	7	122
5	Girne İlkokulu	Elmalı	6	1	5	5	45
6	Mehmet Topçu İlkokulu	Elmalı	17	2	17	15	291
7	Sebahat Çınar İlkokulu	Elmalı	14	1	10	10	162
8	Akçay İlkokulu	Akçay	12	2	10	10	181
9	Bozhöyük İlkokulu	Bozhöyük	3	-	3	3	29
10	Eskihisar Şehit Nuri Çavdar İlkokulu	Eskihisar	10	1	12	10	115
11	Salur İlkokulu	Salur	4	-	4	4	36
12	Özdemir İlkokulu	Özdemir	5	-	4	4	65
13	Tekke Abdal Musa İlkokulu	Tekke	5	-	4	4	60
14	Yakaçiftlik İlkokulu	Yakaçiftlik	3	-	5	3	26
15	Yuva İlkokulu	Yuva	12	1	11	11	152
16	Zümrütova İlkokulu	Zümrütova	3	-	3	3	32
Toplam			166	14	147	135	1895

Kaynak: Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2018)

166 öğretmenin görev yaptığı bu okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 14'tür. Ancak şube sayısının 135 olduğu ve bu öğretmenlerden bir kısmının idareci, okul öncesi, İngilizce veya psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni olduğu dikkate alınır bu sayı 17 öğrenciye çıkar. Türkiye'de ilkokul bazında öğretmen başına düşen öğrenci sayısının 18 olduğu dikkate alınır bu bakımdan ilçenin daha iyi bir seviyede olduğu görülür. Bununla beraber bazı kırsal mahallelerde birleştirilmiş sınıf eğitiminin uygulanmakta oluşu ve 42 kırsal mahallede öğrencilerin taşınmalı eğitime tabi olması, eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Bilindiği gibi birleştirilmiş sınıf eğitimi yapılan okullarda fiziki ortam, ders araç gereçleri, öğretim programı, eğitim-öğretim şekli, sınıf yönetimi ve öğretmen niteliği gibi konularda birtakım sorunlar yaşanmaktadır (Erdem ve Diğerleri, 2005: 6-7) Benzer sorunlar Elmalı ilçesinde de görülmektedir. İlçede müstakil sınıf oluşturabilecek kadar yeterli öğrencisi olmayan yerleşmelerde birleştirilmiş sınıf eğitimi verilmektedir. İlçede birleştirilmiş sınıf eğitimi verile okul sayısı 4'tür (Tablo 8).

Tablo 8. Elmalı İlçesinde Birleştirilmiş Sınıf Eğitimi Yapan İlkokullara Ait Bazı İstatistikler

Sıra No	Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Bozhöyük İlkokulu	3	2	29
2	Salur İlkokulu	4	3	36
3	Yakaçiftlik İlkokulu	5	3	26
4	Zümrütova İlkokulu	5	3	32
Toplam		24	16	123

Kaynak: Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2018)

Elmalı ilçesinde kırsal yerleşmelerde ilkokul ve ortaokullarda müstakil sınıf açılabilmesi için yeterli öğrenci sayısına ulaşamaması nedeniyle birleştirilmiş sınıf uygulamasına geçilmiştir. Bununla beraber birçok mahallede birleştirilmiş sınıf eğitimi için gerekli olan öğrenci sayısının da altına inilmesi ve ortaokul da böyle bir uygulamanın mümkün olmaması taşınmalı eğitimi zorunlu hale getirmiştir.

Türkiye'de eğitimin yaygınlaşması, niteliğinin yükselmesi, maliyetlerinin azalması, fırsat

eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gibi nedenlerden dolayı taşınmalı eğitime geçilmesi gereklilik olarak görülmüştür (Karakütük, 1998: 17). Taşınmalı eğitime geçilmesiyle bazı hedeflere ulaşılmışsa da (özellikle mali hedefler) uyum, beslenme ve ulaşım gibi bir takım konularda olumsuzluklarla da karşılaşmıştır. Bu olumsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi için bir takım çözüm önerileri sunulmuştur. Bunlar içerisinde özellikle taşınmalı öğrencilerin 1.2.3. sınıfların kendi köylerinde okuması fikri önemlidir (Yeşilyurt ve Diğerleri, 2007: 208). Taşınmalı eğitim konusunda ülkemizde yaşanan sorunlar Elmalı ilçesinde de yaşanmaktadır. İlçede 2'si ilçe merkezinde, 6'sı da kırsal mahallelerde olmak üzere 8 okul taşıma merkezi olarak belirlenmiştir. Buna göre Gölova Polyesi'ndeki mahallelerden Çalpınar, Çobanisa, Çukurelma, Gümüşyaka ve Karaköy, Özdemir ilk ve ortaokuluna Bayındır, Büyüksöğle, Geçmen, Gölova, Kocapınar, Küçüksöğle, Bozhöyük ve Gökpınar mahalleleri ise Elmalı ilçe merkezindeki Ali Mumcu İlkokulu ve Ortaokulu ile Mehmet Subaşı İlkokulu'na (Gökpınar) taşınmaktadır. Elmalı Polyesi'nin kuzey ve kuzeybatısındaki mahallelerin tamamına yakını (Dereköy, Hacıyusuflar, Macun, Yalnızdam, Yapraklı, Yılmazlı, Yörenler, Salur) Eskihisar Şehit Nuri Çavdar ilk ve ortaokuluna, Kışla Mahallesi ise Ali Mumcu İlk ve ortaokuluna taşınmaktadır. Yuva Mahallesi civarındaki mahalleler Yuva, Akçay Mahallesi civarındaki mahalleler ise Akçay ilk ve ortaokuluna taşınmaktadır. Diğer iki taşıma merkezinden birisi Bayrallar Mahallesi'ndeki Durmuş Yener ilk ve ortaokuludur. Bu okula Beyler, Eymir, Gölta, Hacımusal, ve Karamık mahallelerindeki tüm ilk ve ortaokul öğrencileri, Yakaçiftlik Mahallesi'nin ise ortaokul öğrencileri taşınır. Taşıma merkezi olan bir diğer okul Zümrütova Mahallesi ilk ve ortaokuludur. Buraya Akçaeniş, Çaybaşı, ve Sarılar Mahallesi'ndeki ilk ve ortaokul öğrencileri taşınır (Tablo 9).

Tablo 9. Elmalı İlçesinde Taşıma Merkezli Okullar ve Taşıma Yapılan Yerleşmeler

Taşıma Yapılan Okulun Adı	Öğrencisi Taşınan Mahalleler	Taşınan Öğrenci Sayısı			
		İlkokul veya Ortaokul Kısmı Taşınan Mahalleler	Ortaokul Kısmı Taşınan Mahalleler	İlkoku l	Ortaoku l
Akçay İlkokulu/Ortaokulu	Afşar, Ahathı, Armutlu, İslamlar	-	63	57	120
Ali Mumcu İlkokulu/Ortaokulu	Bayındır, Büyüksöğle, Düdenköy, Geçmen, Gölova, Kışla, Kocapınar, Küçüksöğle	Bozhöyük, Gökpınar	119	168	287
Durmuş Yener İlkokulu/Ortaokulu	Beyler, Eymir, Gölta, Hacımusal, Karamık,	Yakaçiftlik	68	126	194
Eskihisar Şehit Nuri Çavdar İlkokulu/Ortaokulu	Dereköy, Hacıyusuflar, Macun, Yalnızdam, Yapraklı, Yılmazlı, Yörenler	Salur	83	91	174
Mehmet Subaşı İlkokulu	Gökpınar, Pirhasanlar	-	49	-	49
Özdemir İlkokulu/Ortaokulu	Çalpınar, Çobanisa, Çukurelma, Gümüşyaka, Karaköy	-	49	41	90
Yuva İlkokulu/Ortaokulu	Geçit, İmircik, Kuzköy, Mursal, Tavullar	-	47	43	90
Zümrütova İlkokulu/Ortaokulu	Akçaeniş, Çaybaşı, Sarılar	-	40	50	90
	Genel Toplam		518	576	1094

Kaynak: Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2018)

Elmalı ilçesinde 51 kırsal mahallenin sadece 6'sında öğrenciler ilk ve ortaokulu kendi mahallelerinde okumakta, diğer 45 mahallede ise başka okula taşınmaktadır. Bu yerleşmelerdeki taşınmalı öğrenci sayısı 1094'tür. Bunun 518'i ilkokul, 576'sı ise ortaokul öğrencisidir.

İlkokul öğrencilerinin % 27,3'ü, ortaokul öğrencilerinin ise % 26,7'si taşınmalı eğitime katılmaktadır. İlçede taşınmalı eğitim ile ilgili dikkati çeken önemli hususlardan birisi taşıma yapılan bazı yerleşmelerde taşıma yapılacak ilk ya da ortaokul öğrencisinin olmaması veya yok denecek kadar az olmasıdır. Örneğin ilkokul kısmı taşınan Çobanisa, Gümüşyaka, İmircik ve Yörenler mahallelerinden 3'er, Hacıyusuflar ve Kızılca mahallelerinden 2'şer, Kuzköy'den ise sadece 1'er öğrenci taşınmalı eğitime katılmaktadır. Yine Karaköy'den 2, Kuzköy ve Gümüşyaka Mahallesi'nden sadece 3 ortaokul öğrencisi taşınmaktadır. Elmalı ilçesinde Ovacık Mahallesi merkeze ve ilçede bulunan taşıma merkezli diğer yerleşim alanlarına uzak olduğundan buradaki öğrenciler Korkuteli ilçesinin İmecik mahallesine taşınmaktadır. Bu kapsama giren öğrenci sayısı 1 olup bu durum yerleşmenin nüfus özelliklerini ortaya koymasından hem önemli hem de düşündürücüdür.

Elmalı ilçesinde öğrenci sayısı sadece taşıma yapılan mahallelerde değil taşıma merkezi olarak belirlenen yerleşmelerde de azdır. Örneğin Eskihisar Mahallesi'nde mevcut ilkokul öğrencilerinin % 72'si, ortaokul öğrencilerinin ise % 75'i taşımayla gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Bu oran diğer bazı okullarda daha da artmaktadır. Örneğin Bayralar Mahallesi'nde ortaokul öğrencileri içerisinde taşımayla gelen öğrencilerin oranı % 90, Özdemir Mahallesi'nde ise % 98'dir. Bu durum taşıma merkezi olan bazı mahallelerin aslında bağımsız ilkokul ya da ortaokul olabilecek öğrenci sayısına bile sahip olmadığını göstermektedir. Bu mahallelerin taşıma merkezi olarak seçilmesiyle hem bu mahalleler taşınmalı eğitime dâhil edilmemiş hem de taşınmalı eğitime dâhil edilen diğer mahalleler daha yakın bir mahallede öğrenim görme imkânına kavuşmuştur. Kırsal mahallelerde nüfus artış hızının gittikçe azalması taşınmalı yolla çözülmeye çalışılsa da eğitim ve öğretim sorununun devam etmesine neden olmaktadır.

Osmanlı döneminde rüştiye adı verilen ortaokul eğitiminin Elmalı ilçesinde 19. yy'den buyana yapıldığı bilinmektedir. Elmalı ilçesinde 11 ortaokul bulunmaktadır. Bu ortaokullardan birisi İmam Hatip Ortaokulu olup diğer ortaokullardan Akçay, Bayralar Durmuş Yener, Eskihisar Şehit Nuri Çavdar ve Yuva ortaokulu bünyesinde ayrıca İmam Hatip Ortaokulları da yer almaktadır (Tablo 10). Bu okullardaki öğrenci sayısı 2156, öğretmen sayısı ise 182'dir. Ortaokullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 12'dir. Bu sayının ülke genelinde 15 olduğu düşünüldüğünde oldukça iyi bir oran olduğu görülür. Mevcut ortaokulların 5'i ilçe merkezinde diğerleri ise kırsal mahallelerde yer alır. En fazla öğrenci ve öğretmen sayısına sahip ortaokullar ilçe merkezindekilerdir. Bu hususta ilçedeki okulların hem taşıma ile öğrenci almaları hem de buldukları mahallelerin nüfusça kalabalık olmaları en büyük etkidir. Kırsal mahallelerdeki ortaokul öğrencilerinin çoğunluğunu taşıma ile gelen öğrenciler oluşturur.

Tablo 10. Elmalı İlçesinde Ortaokullar İle Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Sıra No	Okulun Adı	Bulunduğu Yerleşme	Öğretmen Sayısı	Hizmetli Sayısı	Derslik	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Ali Mumcu Ortaokulu	Elmalı	21	1	15	13	243
2	Durmuş Yener Ortaokulu/ İmam Hatip Ortaokulu	Bayralar	17		12	10	161
3	Osman Nuri Çınar Ortaokulu	Elmalı	25	2	15	14	365
4	Akçay Ortaokulu/ İmam Hatip Ortaokulu	Akçay	15	2	23	11	211
5	Eskihisar Şehit Nuri Çavdar Ortaokulu/İmam Hatip Ortaokulu	Eskihisar	10	2	5	5	21
6	Özdemir Ortaokulu	Özdemir	6	1	8	4	42
7	Muhammed Hamdi Yazır Ortaokulu	Elmalı	27	1	16	15	355
8	Tekke Abdal Musa Ortaokulu	Tekke	10		6	4	59
9	Ömer Paşa Ortaokulu	Elmalı	14	1	8	8	162
10	Sinan-ı Ümmi İmam Hatip Ortaokulu	Elmalı	16	1	23	10	263
11	Yuva Ortaokulu/İmam Hatip Ortaokulu	Yuva	21	2	8	9	174
12	Zümrütova Ortaokulu	Zümrütova					
	Toplam		182	15	147	103	2156

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2018)

İlçedeki mevcut 11 ortaokuldan 7'si taşıma merkezli okuldur. Taşımayla bu okullara gelen öğrenciler uyum sorunları yaşamakta bu durum alt sınıflarda daha fazla görülmektedir. Önceden okulöncesi, ilkokul ve ortaokullar, ilköğretim adı altında eğitim veren okullar, sonradan bağımsız birer okul olarak faaliyet göstermeye başlamış ve bu okullara imam hatip ortaokulu kısımları da eklenmiştir. Günümüzde yasal anlamda birbirinden bağımsız olan bu okulların birçoğu aynı binada eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmekte bu da bazı sıkıntılar doğurmaktadır.

Elmalı ilçesinde 5 ortaöğretim kurumu yani lise bulunmaktadır. 1869 öğrencinin öğrenim gördüğü bu okullarda 165 öğretmen görev yapmaktadır (Tablo 11). Okullardan en eskisi Elmalı Lisesi'dir. Okul sonradan Elmalı Anadolu Lisesi, günümüzde de isim değişikliği yapılarak İbrahim Bedrettin Elmalı Fen Lisesi olmuştur. Okulun Anadolu kısmında 409, Fen Lisesi kısmında ise 147 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu açıdan ilçede en fazla öğrencisi olan okul bu okuldur. Okulun ilçe dışından veya kırsal yerleşmelerden gelen öğrencilerinin yatılı olarak kalabilmesi amacıyla oluşturulmuş bir öğrenci yurdu bulunmaktadır.

Tablo 11. Elmalı İlçesindeki Ortaöğretim Kurumlarının Öğrenci Öğretmen Sayıları

Okul Adı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
Elmalı Anadolu İmam Hatip Lisesi	24	24	14	254
Elmalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	15	10	9	260
Muhammed Hamdi Yazır Anadolu Lisesi	24	13	13	337
Elmalı Anadolu Lisesi/İbrahim Bedrettin Elmalı Fen Lisesi	35	21	21	556
Yusuf Öner toy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	43	33	33	462
Toplam	165	125	104	1869

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2018)

İlçedeki bir diğer ortaöğretim kurumu Yusuf Öner toy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. Bilişim teknolojileri, çocuk gelişimi ve eğitimi elektrik-elektronik teknolojileri, giyim üretim teknolojileri, makina teknolojileri, mobilya ve iç mekân tasarımı, motor teknolojileri, muhasebe finansman gibi alanlarda eğitim veren okulda 462 öğrenci öğrenim görmektedir. Okul, Elmalı ilçesi ve çevresinin teknik eleman ihtiyacını karşılamaktadır. Bir diğer mesleki eğitime dayalı okul Elmalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. 260 öğrencisi bulunan okulda sağlık hizmetleri eğitimi verilmektedir. Bu kapsamda ebe yardımcılığı, hemşire yardımcılığı ve sağlık bakım teknisyenliği bölümleri bulunmaktadır. Okula Fen Lisesi'nde olduğu gibi ilçe dışından da öğrenci gelmektedir. Elmalı ilçesinde ortaöğretim kurumlarına taşınmalı olarak gelen öğrenci sayısı 727'dir. Taşınan öğrencilerden 218'i Yusuf Öner toy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne, 176'sı Muhammed Hamdi Yazır Anadolu Lisesi'ne, 104'ü İbrahim Bedrettin Anadolu Lisesi'ne, 55'i Elmalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne, 174'ü de Elmalı İmam Hatip Anadolu Lisesi'ne devam etmektedir. Orta öğretim kurumlarında öğrenim gören bazı öğrenciler Kaş ilçesine bağlı mahallelerden gelmektedir. Gömbe, Yeşilbarak, Yaylabayındır ve Kızılağaç mahallelerinden bu şekilde gelen öğrenci sayısı 31'dir.

Elmalı ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmış 2 devlet yurdu bulunmaktadır. Bu yurtlar 288 öğrenci kapasitesine sahip olup tamamen doludur. Bu açıdan ilçede ihtiyaç fazladır. Bu amaçla ilçede odalardan oluşan yurt ya da pansiyonlar yapılmalı bunlar yaz aylarında artan ihtiyaca göre turizm amaçlı olarak da hizmet vermelidir. İlçede faaliyet gösteren 5 özel öğrenci yurdu bulunmaktadır. Bunların 4'ü orta öğretim öğrencilerine yönelik olup 3'ü erkek, biri de kız yurdudur. Diğer 1 öğrenci yurdu ise yükseköğretim öğrencilerine yönelik erkek öğrenci yurdudur. Bu yurtların öğrenci kapasitesi 237'dir. İlçede bunların dışında Öğrencilere yönelik olarak yapılarak işletilen pansiyon ve konaklama tesisleri de (Akdeniz Konaklama Tesisleri, Özekinci, Çağdaş ve Şahin Pansiyonları) vardır.

Elmalı ilçesinde özel eğitim, ilgi ve bakım gerektiren öğrencilerin rehabilite edilmesi ve topluma kazandırılması için faaliyet gösteren 2 özel rehabilitasyon ve eğitim merkezi bulunmaktadır. 219 öğrencisi olan bu merkezlerde 29 personel çalışmaktadır. İlçede sürücülük eğitimi veren iki sürücü kursu bulunmaktadır. Bunlardan ilki 1990 yılında, diğeri ise 2005 yılında kurulmuştur.

Elmalı ilçesinde yükseköğretim kapsamında eğitim veren kurum Akdeniz Üniversitesi Elmalı Meslek Yüksekokulu'dur. Yüksekokul 2547 Sayılı kanununun 2880 sayılı kanunla değişik 7/d -2 maddesine istinaden 1993 yılında kurulmuştur. İktisadi ve idari programlar ve Teknik Programlar olmak üzere iki bölümün bulunduğu okul 1993/1994 Eğitim öğretim yılında Muhasebe ve Tarım Makinaları olmak üzere iki programda toplam da 42 öğrencisiyle eğitim öğretime başlamıştır. Karyağdı Mahallesi'ndeki kendi binasına 2000/2001 eğitim öğretim yılında geçmiştir. Yüksekokulda 1 Öğretim Üyesi, 21 Öğretim Görevlisi ve 2 de okutman olmak üzere toplam 24 akademik personel bulunmaktadır. Örgün ve ikinci öğretim olarak 12 programın yer aldığı yüksekokulda program başına 2 öğretim elemanı düşmektedir (Tablo 12). Bu açıdan bakıldığında mevcut akademik personel sayısının yetersiz olduğu görülmüştür.

Tablo 12. Elmalı Meslek Yüksekokulu'nda Yürütülen Programlar.

Bölgümler	Programlar	Eğitim-Öğretime Başlama Dönemi
İktisadi ve İdari Programlar	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	1993-1994
	İşletme Yönetimi	1997-1998
	Pazarlama	2000-2001
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları (İ.Ö)	2009-2010
	İşletme Yönetimi (İ.Ö)	2009-2010
Teknik Programlar	Tarım Makineleri	1993-1994
	Elektrik	2002-2003
	Kontrol ve Otomasyon Teknolojisi	2004-2005
	Elektronik Teknolojisi	2005-2006
	Elektronik Haberleşme Teknolojisi	2006-2007
	Seracılık	2009-2010
	Elektrik (İ.Ö)	2009-2010

Kaynak: Elmalı Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü (2018)

Yükseköğretim kurumlarının buldukları yerleşmelerin gelişimine olan katkıları tartışılmazdır. Ekonomik, sosyal, kültürel birçok alanda sunulan bu katkılarla yerleşmeler çağa ayak uydurma noktasında önemli mesafeler kat etmektedirler. Elmalı ilçesinde özellikle kış koşulları nedeniyle oluşan ekonomik durgunluk okulların faaliyete geçmesiyle birlikte önemli ölçüde azalır. Bu hususta yüksekokulun payı büyüktür. Bunlara ek olarak MYO bünyesindeki tarım makineleri, seracılık ve elektrik gibi bölümlerin, ilçenin gerek duyduğu teknik personel ihtiyacını karşılama da önemli bir pay teşkil ettiği de muhakkaktır. Elmalı ilçesinde seracılığın son 10 yılda önemli gelişmeler kaydetmesinde yüksekokulun katkıları tartışılmazdır ancak ormancılık, tarım, hayvancılık ve turizm açısından önemli potansiyele sahip Elmalı ilçesinde bu alanlara yönelik olarak orman, ziraat, veterinerlik ve turizm gibi fakülteler açılabilir. Adı geçen fakültelerin tamamının ya da bir kaçının ilçede kurulması hem mevcut potansiyelin değerlendirilmesi hem de ilçenin gelişebilmesi açısından üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir husustur. Elmalı ilçesinde meslek yüksekokulu öğrencilerinin barınabileceği devlet yurdu bulunmamaktadır. Bu husus ilçedeki yükseköğrenim faaliyetleri açısından bir dezavantajdır.

Elmalı ilçesinde nüfusun eğitim durumunu etkileyen en önemli yaygın eğitim kurumu Halk Eğitim Merkezi'dir. Elmalı Halk Eğitim Merkezi'nde 2016-2017 eğitim öğretim yılında genel ve mesleki 30 alanda 216 kurs açılmış bu kurslara ise 4860 kişi katılmıştır. En fazla kurs kişisel gelişim ve eğitim alanında açılmıştır. Bu alanda 69 kurs açılmış ve bu kurslara 1459 kişi katılmıştır. En fazla açılan diğer kurslar, mesleki kurslardır. El sanatları teknolojisi kapsamında açılan bu kurslar daha çok kadınlara yönelik olup meslek edindirmeyi veya aile ekonomisine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu alanda açılan kurs sayısı 22, katılımcı sayısı ise 336'dır (Tablo 13).

Halk eğitim tarafından açılan bazı kurslar doğrudan bölgede yürütülen ekonomik faaliyetlere yönelik eleman yetiştirme kurslarıdır. Bahçecilik ve hayvan yetiştiriciliği başlığı altında açılan bu kurslardan bahçecilikle ilgili olarak açılanların sayısı 13 olup bu kurslara katılan kursiyer sayısı 332'dir.

Tablo 13. Elmalı Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü Tarafından Açılan Kurslar ve Kursiyer Sayıları

Program Adı	Kur s Sayı	Kursiy er Sayısı
Aile eğitimi kurs programı 3-6 yaş, çocuk bakımı ve oyun odası etkinlikleri (3-6 yaş), çocuk bakımı ve oyun odası gelişimsel etkinlikleri (3-6 yaş), 36 yaş çocuk etkinlikleri, evde çocuk bakımı	6	86
Arapça a1 seviyesi, İngilizce a1 seviyesi, İngilizce a2 seviyesi,	8	158
Arı yetiştiriciliği, bahçe bakımı, bitki zararlıları ile mücadele, domates yetiştiriciliği, elma yetiştiriciliği, fidan üretimi, mantar yetiştiriciliği, meyve bahçelerinde gübreleme,	13	352
Asansör bakımcısı geliştirme ve uyum eğitimi, kumanda teknikleri, asansör montajcısı geliştirme ve uyum eğitimi	3	46
Avcı eğitimi	4	83
Bağlama eğitimi, gitar eğitimi (klasik gitar), Türk halk oyunları	5	148
Bilgisayar destekli proje çizimi (autocad)	1	18
Bilgisayar kullanma, web tasarımı, işletim sistemleri (açık kaynak)	9	193
Boncuk çiçek, çeyiz ürünleri hazırlama, dekoratif ahşap süsleme, dekoratif örtü dikimi, el nakışları, ev tekstili ürünleri hazırlama, makine nakışları, makinada dantel sarma ve pike yapma, zikzak makina nakışları, su kabağı işlemeciliği, taş bebek yapma, şiş örgü şapka	22	336
Diksiyon, iş güvenliği ve işçi sağlığı, işaret dili, kişisel gelişim, Kur'anı Kerim okuma, liderlik eğitimi, Kpss sınavlarına hazırlık kursu, okullar hayat olsun projesi etkinlikleri, iş ve sosyal hayatta iletişim,	69	1459
Fotoğraf Çekimi ve Görsel Düzenleme,	1	18
Taekwondo (beyaz kuşak), step-aerobik eğitimi, karate (beyaz kuşak), futbol, güreş yıldızlar (15-17 yaş), masa tenisi, satranç,	9	137
Gıda ve su sektöründe çalışanlar için hijyen eğitimi, ilk yardım	10	367
Hasta kabul işlemleri, hasta ve yaşlı refakatçisi	2	63
Hızlı klavye kullanımı (f klavye), standart Türk klavyesi	4	74
İlk yardım	2	50
Kadın giysileri dikimi, kadın model uygulamalı etek dikimi	3	41
Katı yakıtlı kalorifer ateşçiliği, sıhhi tesisatçı	8	153
Okuma yazma 1. ve 2. Kademe	6	27
Seracılık	4	95
Sürü yönetimi elemanı, süt sığırı yetiştiricisi	7	198
Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde mermer işleme, betonarme demir kalıpcılık ve çaticılık, sıvacı, yüzey kaplama	4	155
Bağımlılıkla mücadele eğitimi	10	411
Aşçı yardımcısı	1	17
Yağlı boya resim	1	25
Bilgisayar destekli 2 boyutlu çizim (autocad geliştirme)	3	80
Emlak danışmanlığı	1	70
Toplam	216	4860

Kaynak: Elmalı Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü (2018)

Halk eğitim merkezinde herhangi bir kurs açılırken toplumun kültürel ve ekonomik beklentileri dikkate alınmış ayrıca açılan kursun ihtiyaç odaklı olmasına özen gösterilmiştir.

Elmalı ilçesinde mesleki eğitim veren bir diğer yaygın eğitim kurumu Elmalı Mesleki Eğitim Merkezi'dir. 6 personelin görev yaptığı kurumun kayıtlı öğrenci sayısı 64'tür. Kurumda alınan eğitim sonunda kalfalık, ustalık veya usta öğreticilik belgesi verilmektedir. 2017 yılı itibarıyla kurumda 2 usta öğreticilik ve 10 ustalık olmak üzere toplam 12 kurs açılmıştır. Ayrıca aynı yıl

daha önceden açılan kalfalık kursundan 16 öğrenci mezun olmuştur.

Elmalı ilçesinde Gençlik Hizmetleri ve Spor İlçe Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren bir Güreş Eğitim Merkezi bulunmaktadır. 2007-2008 Eğitim öğretim döneminde faaliyete geçen Güreş Eğitim Merkezi'nde 2 güreş antrenörü görev yapmaktadır. Merkeze, her yıl 10-11-12-13 yaş gruplarından genel yetenek sınavı ile sporcu öğrenci alınmaktadır. Bu şekilde alınan ve merkezde eğitim gören öğrenci sayısı 26'sı yatılı ve 6'sı da gündüzlü olmak üzere 32'dir. Yatılı öğrenciler eğitim merkezine ait yurttan barınmakta, çalışmalarını ise merkeze ait güreş antrenman salonunda yapmaktadırlar (Elmalı Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüğü, 2017).

Bir toplumun kültürel zenginliğinin temelini oluşturan en önemli unsurlardan birisi de din ve din eğitimidir. Elmalı ilçesinde geçmişte tekke, zaviye, mahalle mektepleri, rüştiye, medrese, cami veya mescitlerde verilen din eğitimi günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bazı okullar ile Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı müftülüklerin belirlediği kuran kursları, cami veya mescitlerde verilmektedir. Elmalı ilçesinde dini eğitim veren Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlar imam hatip ortaokulları ve imam hatip lisesidir. İlçede 1'i bağımsız diğerleri başka ortaokulların bünyesinde olan 5 imam hatip ortaokulu bulunmaktadır.

İlçede ortaöğretim düzeyinde dini eğitim veren okul, Elmalı Anadolu İmam Hatip Lisesi'dir. 24 derslikli okulda 24 öğretmen görev yapmaktadır. Okulun öğrenci sayısı 254'tür. İlçede imam hatip okullarının yanı sıra diğer okullarda da seçmeli ders olarak din dersleri okutulmaktadır.

Elmalı ilçesinde ilçe müftülüğüne bağlı 10'u ilçe merkezinde, 9'u da kırsal mahallelerde olmak üzere 19 kuran kursu ve bu kurslarda görev yapan kuran kursu öğreticisi vardır. Bunlara ek olarak yine 24'ü ilçe merkezinde, 76'sı da kırsal mahallelerde olmak üzere toplam 101 cami ve mescit ile imam hatip bulunmaktadır. Bu cami ve mescitlerde özellikle yaz aylarında çocuklara ve diğer halka başta Kur'anı Kerim ve ilmihal olmak üzere çeşitli dini konularda eğitim verilmektedir (Elmalı İlçe Müftülüğü, 2018).

Elmalı ilçesinde nüfusun eğitim ve öğretim durumunu etkileyen faktörlerden bir diğeri kütüphanelerdir. Sahada kütüphanecilik faaliyetlerinin Türk döneminde medreseler ile başladığını söyleyebiliriz. İlçede bilinen ilk medreselik faaliyetleri, 13. yüzyılda Abdal Musa ile başlamış buna 16 ve 17. yüzyıllarda yaşamış Sinan-i Ümmi ve Vahab-i Ümmi'ye ait medreseler eklenmiştir. Bu ve diğer birçok medresede yüzyıllar boyunca oldukça değerli eserler toplanmış böylece medreseler aynı zamanda birer kütüphane haline gelmiştir. Salnamelerde Elmalı ilçesinde 3 kütüphane olduğu bilgisi verilmektedir (KVS, 1322: 315). Elmalı ilçesinde günümüzde bir halk kütüphanesi bulunmaktadır ve bu halk kütüphanesinin temeli Babazade, Hatipzade, Şeyhefendi ve Haydarbaba medreselerine ait kütüphanelere dayanır. 1926 yılında medreselerin kapatılmasıyla birlikte bu medreselere ait kütüphanelerde yer alan çok sayıda eser birleştirilerek o dönemde ana mektebi olarak kullanılan binada halkın hizmetine sunulmuştur. Bakanlığın gönderdiği ve halkın bağışladığı kitaplarla zenginleşen kütüphane, 1936 yılında yeni yapılan halkevi binasına buradan da 1953 yılında boşalan belediye hizmet binasına aktarılmıştır. 1970 yılında ise Ömer Paşa Külliyesi içerisinde yer alan medrese yerinde oluşturulan kütüphaneye taşınmış ve burada büyük bir kütüphane oluşturulmuştur. 1972 yılında kütüphaneye çocuk kütüphanesi bölümü eklenmiştir (Ekiz, 2001: 78-81) Elmalı ilçe halk kütüphanesi 2013 yılından itibaren Karyağdı Mahallesi'ndeki Muhammet Hamdi Yazır Kültür Merkezi binasına taşınmıştır.

Günümüzde yetişkin ve çocuk olmak üzere iki bölümden oluşan kütüphanede kayıtlı kitap sayısı 25196'dır. Aslında kütüphanenin kayıtlı kitap sayısı önceden daha fazlaydı. 2001 ve 2013 yıllarında 746'sı el yazma, 4691'i de matbu olmak üzere 5437 nadir eserin başka kütüphanelere aktarılması kitap sayısının azalmasına neden olmuştur. 2017 yılı sonu itibariyle 7525 kullanıcı sayısı olan kütüphanenin kayıtlı üye sayısı da 629'dur (Tablo 14). Elmalı ilçe kütüphanesinde kütüphanecilik hizmetinin yanı sıra ücretsiz olarak internet hizmeti de verilmektedir. Bu sayede öğrenciler ödev çalışmalarını kolaylıkla yapabilmektedir. Kütüphanenin çocuk bölümündeki oyun alanında okul öncesi döneme ait çocuklar, eğitsel oyuncaklarla oynayabilmekte görsel ve işitsel kitaplardan faydalanarak hoşça vakit geçirebilmektedirler Ayrıca bu bölümde çocuklara

yönelik olarak abone olunan 86 süreli yayın bulunmaktadır. Tüm bu olumlu yönlerine rağmen kütüphanenin yerinin değiştirilerek şehir merkezinden uzaklaştırılması buraya olan ulaşılabilirliği olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum son yıllarda kütüphaneyi kullanan kişi sayısının önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. Örneğin 2013 yılında eski binasında kütüphaneyi kullanan kişi sayısı 12230 iken bu sayı 2015 yılında 4125'e düşmüş, kullanıcı sayısı sadece bir yıl içerisinde % 66 oranında azalmıştır. 2017 yılında her ne kadar 7525 kişiye ulaşsa da kullanıcı sayısı geçmiş dönemlere nazaran düşük oranda kalmıştır.

Tablo 14. Elmalı İlçe Halk Kütüphanesiyle İlgili İstatistik Veriler

Konu	2013	2015	2017
Personel Sayısı	4	4	4
Kitap Sayısı	30.610	21067	25196
Kullanıcı Sayısı	12230	4125	7525
Ödünç verilen Materyal Sayısı	9009	3334	5322
Kayıtlı Üye Sayısı	1179	615	629

Kaynak: Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü (2018)

Sonuç ve Öneriler

Elmalı, Osmanlı döneminde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin önemli olduğu kazalardan birisi olmuş bu durumunu Cumhuriyet Döneminde de devam ettirmiştir.

İlçe okullaşma oranı bakımından okul öncesi çağ gurubunda Türkiye ortalaması üzerinde ancak il ortalaması altında değerlere sahiptir. Bu durum kırsal mahallelerde okul ve dolayısı ile okulöncesi eğitim veren sınıf bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Okul öncesi eğitimin zorunlu olmayışı ve özellikle kırsal yerleşmelerde bu çağ grubundaki çocuk sayısının bir elin parmak sayısını geçmemesi bu konuya verilen önemi azaltmakta ve bu çağ grubundaki okullaşma oranının düşmesine neden olmaktadır. İlçede mevcut bu durum, kırsal yerleşmelerden özellikle Elmalı ilçe merkezine göçe neden olmaktadır. Özellikle kış mevsiminde yaşanan göç, zamanla daimi bir hal almakta ve böylece kırsal mahalleler zamanla nüfus kaybetmektedirler.

Elmalı ilçesinde bazı kırsal mahallelerde birleştirilmiş sınıf eğitiminin uygulanmakta oluşu ve ilkokulu bulunmayan 42 kırsal mahallede öğrencilerin taşınmalı eğitime tabi olması, eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir.

İlçede ortaokul çağından itibaren okullaşma oranları düşmeye başlamaktadır. Açık ortaokul veya lise imkânının varlığı özellikle ikamet ettiği yerde okuyamayan çağ nüfusunun açıktan okumasını teşvik etmektedir. Ortaokul çağındaki nüfusun çoğunlukla taşınmalı eğitime tabi olması, kırsal mahallelerde özellikle kız çocuklarının açık ortaokul ya da liseye kaydedilmesine neden olmaktadır.

Elmalı ilçesinde okuryazarlık oranı oldukça yüksek olup 6 yaş ve üzerindeki nüfusun % 98,1 ini oluşturur. Okuma yazma bilmeyen nüfusun % 81,9'unu kadın nüfus oluşturur.

Elmalı ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmış yurtlar ihtiyaca cevap verememektedir. Bu açıdan ilçede ihtiyaç fazladır. Bu amaçla ilçede odalardan oluşan yurt ya da pansiyonlar yapılmalı bunlar yaz aylarında artan ihtiyaca göre turizm amaçlı olarak da hizmet vermelidir. Elmalı ilçesinde Elmalı MYO'da okuyan öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılayacak herhangi bir devlet yurdu bulunmamaktadır. Bu durum özellikle MYO'nun öğrenci alımını etkilemekte barınma probleminden dolayı öğrenciler Elmalı MYO'yu tercih etmemektedirler. Bu durum Elmalı MYO'nun kuruluş amacına ters düşmektedir.

Ormancılık, tarım, hayvancılık ve turizm açısından önemli potansiyele sahip Elmalı ilçesinde bu alanlara yönelik olarak orman, ziraat, veterinerlik ve turizm gibi fakülteler açılabilir. Adı geçen fakültelerin tamamının ya da bir kaçının ilçede kurulması hem mevcut potansiyelin

değerlendirilmesi hem de ilçenin gelişebilmesi açısından üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir husustur.

Elmalı ilçesinde halk kütüphanesinin yerinin değiştirilerek şehir merkezinden uzaklaştırılması buraya olan ulaşılabilirliği olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum son yıllarda kütüphaneyi kullanan kişi sayısının önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. Öğrencilerin ve halkın kütüphaneye olan ulaşılabilirliğini arttırmak için kütüphanenin gün içerisinde nüfus hareketliliğinin en fazla olduğu Hükümet Caddesi gibi merkezi bir noktaya taşınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın, T. (2019). *Elmalı İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.*
- Cuinet, V. (1891). *La Turquie d'Asie, Geographie Administrative, Statistique, Descriptive et Raisonnée de Chaque Province de l'Asie Mineure*, Paris.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, II, 33-41.
- Çelebi, E. (2012). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, 2. Cilt, (Çev: Seyit Ali Kahraman), Ankara: Yapı Kredi Yayınları,
- Doğanay, H. (1994), *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Ankara: Gazi Büro Kitabevi,
- Ekiz, A. (2001), *Dünden Bugüne Elmalı*, Antalya: Akdeniz Yayınları.
- Erdem, A. R., & Kamacı, S., & Aydemir, T. (2005). Birleştirilmiş Sınıfları Okutan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar: Denizli Örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1(1-2), 3-13.
- Erdoğru M. A. (1995). "Antalya ve Havalisi Tarihi İçin Bir Kaynak: Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Teke", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 10 (1), 91-185.
- Erkan, S. & Kırca, A. (2010). "Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Hazır Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 94-106.
- Hasluck, F. W., & Hasluck, M. M. (1929). *Christianity and Islam Under The Sultans*, At The Clarendon Press. II.
- Güçlü, M. (2007). "Selçuklulardan Günümüze Kumluca (Antalya) Bölgesi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (22), 219-250.
- Güzel, A. (1999). *Abdal Musa Velâyetnamesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karaca, B. (1997). *XV. ve XVI. yüzyıllarda Teke Sancağı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Karakütük, M. (1998). Taşınmalı ilköğretim uygulaması ve sorunları: "Sincan ilçesi örneği". *Eğitim ve Bilim*, 22 (108), 16-21.
- Koday, S. (2005). "Gümüşhane İlinin Eğitim Coğrafyası", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 45-56.
- Koday, S., Akbaş, F., Sevindi, C. (2017). "Manisa İlinin Eğitim Coğrafyası", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (1), 359-379.
- Konya Vilayeti Salnamesi, 1285/1868-1869.
- Konya Vilayeti Salnamesi, 1291/1874.
- Konya Vilayeti Salnamesi, 1317/1899-1900.
- Konya Vilayeti Salnamesi, 1322/1906.
- Ramsay, S.W. M. (1961). *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyası*. (Çev.: Mihri Pektaş). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Tanman, M. B. (1988). "Abdal Musa Tekkesi", *İslam Ansiklopedisi*, (I, 65-66).
- T.C. Resmi Gazete (1924). 63, 6 Mart.
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1995). *166 Nolu Muhasebei Vilayeti Anadolu Defteri (937/1530)*, Ankara: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.
- Tüner, N. (2002). "Lykia'nın Yerleş, im Coğrafyasında Yeni Lokalizasyonlar", Sencer Şahin, Nezih Başgelen (Ed.), *Likya İncelemeleri I*, (63-78), Arkeoloji ve Sanat Yayınları Epigrafi ve Tarihsel Coğrafya Dizisi I. İstanbul.

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ömer Seyfettin'in Eleğimsağma Hikâyesinin İncelenmesi*

Investigation of the Story of “Eleğimsağma” Written By Ömer Seyfettin in the Context of Gender

Mahmut BEKTAŞ *

Yaşar BARUT **

Öz

Edebiyatımızın en tanınmış yazarlarından biri olan Ömer Seyfettin kısa ömründe yüzden fazla hikâye sığdırmayı başarmıştır. Hikâyelerini âdet, gelenek-görenek, bilgi, düşünce, mizah ve halk inanışlarıyla ören bir yazardır. Bu bağlamda bu çalışmada, Eleğimsağma hikâyesi toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Eleğimsağma hikâyesinin seçilme nedeni kahramanının küçük bir kız çocuk olması, bu küçük çocuğun üzerindeki toplumsal cinsiyet baskıları ve bu baskılar sonucunda küçük kızın erkek olmayı düşünmesinden kaynaklanır. Ömer Seyfettin'in masalında cinsiyet rollerine ilişkin basmakalıp inançların her iki cinsiyet açısından sorgulanması ve cinsiyet rolüne sadece kadın çalışması olarak ele alınması yönüyle objektif, ayrıca dönemindeki sosyal mekanizmaları ele alırken, örneğin bir din adamı üzerinden ne muhafazakâr bir duruş sergileyerek, din adamını haklı görmeye çalışması ne de din adamlarını birer öcü gibi göstererek, bütün problemleri belirli kurum ve şahıslara yıkmaktan uzak durarak nesnellliğini koruması açısından gerçekçi ve fikirlerini anlaşılır bir sembolizmle anlatan bir yazar olduğu söylenebilir. Bugün hala toplumsal cinsiyet kavramı daha çok kadın çalışması olarak ele alınırken, O'nun bu bağlamdaki nesnelligi, zamanının ne kadar ilerisinde olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleğimsağma, Toplumsal Cinsiyet, Ömer Seyfettin, Öykü, Edebiyat, Basamakalıp İnançlar

Abstract

Ömer Seyfettin, one of the most well known writers of Turkish literature, has started to fit more than a hundred stories into his short life. He is a writer creating the stories blended with customs, traditions, knowledge, thought, humor and folk beliefs. In this context, the story of Eleğimsağma (rainbow) is examined in the context of gender because this story is about a little girl who wants to become a boy due to the gender oppression. The stereotyped beliefs regarding gender roles Omer Seyfettin's stories were not just only restricted in the stereotypes against women and the problems of women, but both stereotypes against both genders as well as social mechanisms giving those roles were given in an objective sense. For example, He didn't depict religious figure who is the representative of social mechanism defining gender roles to some extent, neither as prevailing party nor as a beast who is the source of evil for all the problems regarding gender roles. It can be said that although, today many perspectives implicitly restrict gender roles in a feminine role, the fact that his views are objective in this regard shows that he is still ahead of our time.

Keywords: Eleğimsağma, Gender, Ömer Seyfettin, Story, Literature, Stereotypes

GİRİŞ

Cinsiyet (sex); toplumsal cinsiyet (gender) kelimeleri toplumda kadın- erkeklerin durum ve rollerini belirleyen iki kavramdır. Kelime anlamı olarak bakıldığında TDK' da cinsiyet : " Bireye

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın ve Aile Araştırmaları ABD. seminer sunumundan üretilmiştir

** Öğretmen, Samsun-Türkiye, e-posta: mahmutbektas1980@myynet.com

*** Dr. Öğretim Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun-Türkiye, e-posta: ybartut@omu.edu.tr

üreme içinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren yaradılış özelliği “ olarak tanımlanır.¹ Cinsiyet biyolojik özelliklerden kaynaklanmaktadır.

Cinsiyet değişmeyen ve herkes tarafından kabul edilen bir biyolojik terimken toplumsal cinsiyet toplumun kadın ve erkeğe yüklediği rol kalıplarına karşılık gelen bir sosyolojik terimdir. Cinsiyet değişmezken toplumsal cinsiyet ise öğrenilebilen, toplumlar ve kültürler arası değişebilen bir özelliğe sahiptir. Her fert kız ya da erkek olarak doğar ancak onlardan beklenen tutum ve davranışlarını içinde yaşadığı toplum ve kültürlerden öğrenirler (Merve (Çaycı, 2014: 8). Dr. Zerrin Eren toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını da şu şekilde tanımlamaktadır :“ *Toplumsal Cinsiyet kalıp yargıları terimi hem bireyin kadın ya da erkek deyince aklına gelen özellikleri hem de kültürün kadınların ve erkeklerin sahip olmasını beklediği davranışları içerir.*”² Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere gerek toplumsal cinsiyet rolleri gerekse toplumsal cinsiyet kalıp yargıları özellikle çocuklara küçük yaştan başlayarak giysiler, renk , saç kesimi,oyuncak, meslek seçimi, iş bölümü vb. bir takım rollerle davranışları benimsetirler.

Bu bağlamda biz de Ömer Seyfettin'in Eleğimsağma hikâyesini toplumsal cinsiyet olguları bakımından değerlendirmeye çalışacağız. Toplumsal Cinsiyet kelimesi son zamanlarda çok sık kullanılmaya başlansa da ataerkil toplumlarda tarihin her döneminde belirgin özelliklerini göstermektedir. Eleğimsağma hikâyesinin seçilme nedeni kahramanının küçük bir kız çocuk olması, bu küçük çocuğun üzerindeki toplumsal cinsiyet baskıları ve bu baskılar sonucunda küçük kızın erkek olmayı düşünmesinden kaynaklanır. Bu bağlamda ilerde analiz edileceği gibi hikâye günümüzde de süregiden toplumsal cinsiyet rolleri tartışmalarına içgörüselsel bir bakış açısı sunar.

Eleğimsağma (Seyfettin, 2014: 23), Yeni Mecmua dergisinde 9 Ağustos 1917 senesinde yayımlanmıştır. Ömer Seyfettin 'in Anadolu'ya ve Anadolu insanının hayatını anlattığı hikâyelerinden birisidir. Bu yazarın halka ve millete yönelişidir (Albez, 2009: 96). Hikâye Anadolu'da Bozkaya isminde bir köyde geçmektedir. Zaman olarak beş altı saatlik bir zaman dilimini kapsamaktadır. Şahıs kadrosuna bakıldığında başkahraman Ayşe, köyün imamı Kurt Hoca, Hasan, Gülsüm, Ayşe'nin annesi- babası ve köylülerden oluşur.

Anadolu'nun şirin bir köyünde yaşayan Ayşe, henüz on yaşında küçük bir kız çocuğudur. Kahramanımızın yaşı küçük olmasına rağmen fiziksel olarak büyük göstermektedir. Bu durum köylülerin ve Kurt Hoca'nın dikkatini çekmekte ve kapanması konusunda toplumsal bir baskı oluşturmaktadır. Ata binmeyi, silah atmayı, esir almaca oyununu çok seven Ayşe, toplumdaki cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan sorunlardan dolayı sevdiği şeylerden vazgeçmek zorunda kalır. Bunlardan vazgeçmemek için erkek olmayı istemektedir.

Erkek olma hayalini kurarken gökkuşağını fark eder. Halk tarafından batıl bir inanç olarak bilinen gökkuşağının altından geçen kız, erkek; erkek de kız olur düşüncesine kapılarak gökkuşağının altından geçer ve kendini erkek olarak görür.

Erkek olan Ayşe hemen eve gelerek üstünü değiştirir ve köydeki şenlik alanına gider. Köyde Gülsüm ile Hasan'ın düğünü vardır. Bu düğüne engel olmalıdır çünkü Gülsümle kendi evlenecektir. Düğün yerinde kendini göstermek için pehlivanlarla ikişer ikişer güreşe tutar ve hepsini yener. Köylü şaşkın bir şekilde bu efenin kim olduğunu öğrenmeye çalışır. Ayşe kim olduğunu, gökkuşağının altından geçerek nasıl erkek olduğunu köylüye anlatır. Hasan'a zor kullanarak onu Gülsüm'den boşatır. Gülsüm ile kendi nikahını kıydırmak için Kurt Hoca 'ya baskı uygular. Kurt Hoca, bunun dinen caiz olmadığını söyleyerek nikahı kıymaz ve halkı Ayşe'nin üzerine kışkırtmaya başlar. Ayşe Kurt Hoca'yı tam öldürecekken birinin kendini uyandırdığını görür. Bu üç saattir Ayşe'yi arayan ve bulamayan öfkeli babasıdır. Gördüklerinin bir hayal olduğunu anlayan Ayşe, hüngür hüngür ağlayarak eve döner.

¹ www.tdk.gov.tr

² Eren , a.g.e, s.22

Hikâye toplumdaki iş bölümünü anlatan cümlelerle başlamaktadır. Anadolu’da kadın evde, ev işlerinin yanında aile bütçesine de katkı sağlar. Bez tezgahlarının başında mekik dokuyarak ürünler ortaya koyar. Üretilen bu ürünler evdeki erkek tarafından pazarda satılır. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayalı bir iş bölümü bulunmaktadır. Kadınlar evde ev işleri ve dokumayla meşgulken erkeklere kadınların evde ürettikleri ürünleri pazarda satmak işlevi verilmiştir. Burada sadece kadınların değil küçük kızlarında üzerine düşen görevi yerine getirdikleri görülmektedir (Seyfettin, 2014: 23):

“Küçük Ayşe, sabahtan beri önünde mekik dokuduğu yüksek bez tezgahından kalktı. Yorgun yorgun gerindi. Bugün evde yapayalnızdı. Babasıyla kardeşleri dün erkenden kasabaya, pazara gitmişlerdi.”

Küçük Ayşe, sabahtan beri çalıştığı tezgahın başında yorgun düşmüştür. Biraz dinlenmek için aynada kendini izlemeye başlar. Aynanın karşındayken güzelliğinin farkına varır. Daha on yaşında bile yokken koca bir kız gibi görünüyordu. Bu güzelliği ve büyümesi kendisinden çok köylüleri ilgilendirmekteydi. Geçenlerde köyün imamı örtüye girmesi konusunda onu uyarmıştı.

“ Ne güzelim ben, ayol... diye güldü... ” (Seyfettin, 2014: 23) buruk bir sevinç yaşamaktaydı. Bu güzelliği onu hiç ilgilendirmiyordu çünkü büyüdükçe yapmaktan çok hoşlandığı güreşmeyi, ata binmeyi, silah atmayı, birdirbir oynama gibi toplum tarafından erkeklerle özdeşleştirilen cinsiyet ayrımcılığına dayanan oyunlardan vazgeçmek zorunda kalacaktır. Bunun içindir ki (Seyfettin, 2014: 24):

“ Ne güzeldi. Amma bu güzelliğin , bu gür saçların ,bu kömür gözlerin bu al yanakların onca hiç ehemmiyeti yoktu. İçini çekti. -Ah, erkek olsaydım.... dedi”

Bu durumdan kurtulmanın tek yolu vardır o da erkek olmaktır. Ayşe kendini bir an erkekmiş gibi düşünerek neler yapacağını hayal etmeye başlar (Seyfettin, 2014: 25):

“ Bir kere yalnız Bozkaya’nın değil, hatta bütün kazanın birinci pehlivanı olacaktı. Sonra... Meşhur bir efe... ve mutlaka Zaimoğullarının küçük kızını alacaktı. Muharebelere girecek, göğsü nişanlarla dolacak, dağları aşacak, cesur köy delikanlıların yaptıkları gibi haftalarca ayı avlarında dolaşacaktı.”

BULGULAR

Ah Bir Erkek Olsam!

Erkeklik bir güç göstergesidir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarında erkek her zaman güçle anılır. Güçlü ve kuvvetli olmak, savaşmak, av yapmak erkeğin en belirgin özellikleridir. Ayşe’de hayalinde gücünü ve kuvvetini ön plana çıkaracak işleri yapmayı ister. İlk önce bütün ilçede tanınmış bir pehlivan olacaktır. Bununla birlikte meşhur bir efe savaşlara katılacak savaşlarda kahramanlıklar gösterecek başkaları tarafından taltif edilecektir.

Ataerkil toplumlarda erkekler gücünü ve kuvvetini gösterecek işler yapmaktan hoşlanırlar. Çünkü güç ve kuvvet erkeklik sembolü olduğu kadar erkeklere toplumda sosyal statünü kazanmanın da yolunu açmaktadır. Bu özellikler tipik bir ataerkil toplum özelliklerini yansıtan bizim toplumumuz için de geçerlidir. Eski Türkler’de kahramanlık göstermeyen çocuklara isim dahi verilmemektedir. Hatta verilen isimlerde çocukların göstermiş olduğu kahramanlıklara göre değişmektedir.

Kahramanımız Ayşe burada yalnız erkek olmak istememekte erkekliğin getireceği güç ve sosyal statüden de yararlanarak toplum tarafından bilinen ve saygı duyulan biri olmak istemektedir. Ayşe bu düşüncelerinde kendine göre haklıdır. Toplum kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. O günün şartlarında kadınların toplum içindeki durumları bellidir. Erkeklerin de toplumdaki oynadığı rolü sosyal statüsüne göre değişmektedir. Topluma yön veren erkekler ya ilim ve irfan özelliklerine sahip ya da güç, kuvvet ve zenginlikleriyle tanınmış ve söz sahibi olmuş kişilerdir. Bunun içindir ki Ayşe kendisini ne babası-abisi ne de köyün imamı Kurt Hoca'yı örnek almamış; bunların yerine efeleri, pehlivanları, kahramanları örnek almıştır.

Ayşe'ye göre erkeklik saygınlık, yiğitlik, güç ve özgürlüktür. Pehlivan ve efelerde bulunan yiğitlik ve güç; kahramanlarda bulunan saygınlık; erkek olmanın getirdiği rahatlık ve özgürce hareket etme... " ...ve mutlaka Zaimoğullarının kızını alacaktı." cümlesinden de anlaşılacağı üzere evleneceği kızı seçebilme özgürlüğü. Erkeklerin evleneceği kızı seçebilme hakkı varken kızların eş seçme özgürlüğünün olmadığı görülmektedir. Aksine kızların evleneceği kişiyi bekleme görevi verilmiştir. Ayşe'de erkek olduğunda mutlaka Zaimoğulları'nın küçük kızı Gülsüm ile evleneceğini belirtmektedir. Bu durumu yazar hikâyenin başında da okuyucuya hissettirmeye çalışmıştır: " *Annesiyle ablası da komşuda idiler; belki de Zaimlerde...*" s.23

Hikâyede kız ve erkek çocukları arasındaki farklılıklar küçük bir kız çocuğu olan kahramanın gözünden anlatılmaya çalışılmıştır. Küçük kahramanımız çocukluğunu doyası yaşayamadan bu toplum tarafından ortaya konulan cinsiyet farklılıklarıyla mücadeleye etmeye çalışmaktadır. Hikâyede kız çocukları ve kadınların durumuna genel olarak bakıldığında şu manzara ile karşılaşılacaktır: 1.Ev işlerini yapmak 2.Belli bir yaşa geldiğinde kapanmak 3. Ev işlerinin yanında aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla evde tezgah başında ürünler üretmek 4. Hayatını bir ev ve komşular arasında dar bir çerçeve içinde geçirmek 5. Evleneceği kişiyi seçmek bir tarafa ailenin uygun gördüğü birisiyle evlenmek 6. Hayatı sürekli kontrol altında olacak 7. Yanlış ve olumsuz davranışta bulunduğu fiili ve sözlü şiddete uğramak 8. Özgür ve istediği şekilde hareket edememek.

Erkek ve erkek çocuklarının belirgin özelliklerine bakıldığında yukarıda saydıklarımızın tam tersi bir manzara ile karşılaşılacaktır: Özgür ve istediği gibi hareket etmek, eş seçiminde bulunabilmek, ev dışında bir hayata sahip olmak, güç ve kuvvetini gösterecek uğraşlar içinde bulunmak, ata binmek, silah edinmek ve kullanmak, ava çıkmak, savaşa katılmak vb.

Tablo 1. Hikaye'ye göre Kadın ve Erkekler Arasındaki Farklılıklar.

Sıra No	Kadınların Özellikleri	Erkeklerin Özellikleri
1	Ev işlerini yapmak	Ev dışındaki işlerle uğraşmak
2	Tezgâh başında çeşitli ürünler üretmek	Üretilen malları pazarlamak
3	Hayatlarını dar bir çerçevede geçirmek	Hayatlarını ev dışında farklı mekânlarda geçirmek
4	Eş seçiminde bulunamamak	Eş seçiminde bulunmak
5	Belli bir yaşa geldiklerinde kapanmak zorunda kalmaları	Herhangi bir baskı altında olmamaları
6	Özgür hareket edememek	Özgür hareket etmek
7	Fiili ve sözlü şiddete uğramak	Ata binmek, ava çıkmak
8	Her zaman kontrol altında bulunmak	Silah edinmek ve kullanmak
9	Erkeklerin çizdikleri sınırlılıklar içinde yaşamak	Savaşa katılmak, kahramanlıklar göstermek

Erkek olmayı çok isteyen Ayşe, gökkuşağının altından geçerek erkek olacağına inanır.

“Ara sıra hafif bir yağmur serpiliyordu. Ayşe tamamıyla hayallerine daldı. Cansız bir heykel gibi hiç kıılmıyordu. Fakat... birdenbire yüreği atmaya başladı. Sarardı. Nefesi tutuluyordu. Acaba o söz sahi mi ? Ama yalan olma ihtimali var mı ? Kızardı. Başı ellerinin içine aldı. Evet. Ömründe bu kadar yakın bir eleğimsağma görmemişti.” (Seyfettin, 2014: 25).

Ömer Seyfettin, hikâyelerinde halk inanışlarını sıkça kullanan bir yazardır. Bu hikâyede de gökkuşağının altından geçme inancını olay örgüsünün merkezine almıştır. Gökkuşağının altından geçmekle ilgili halk arasında değişik inançlar vardır: Gökkuşağının altından geçilmesiyle her şeyin tersine döneceği, gökkuşağının altından geçenlerin istediği şeyin gerçekleşeceği ve gökkuşağının altından geçenlerin cinsiyet değiştireceği bunlardan bazılarıdır. Günümüzde de bunlara inanan insanlar bulunmaktadır.

“İşte bu kadar köyün yakınına inmiş olan bu eleğimsağmanın koşup bir kere altından geçse... Erkek olacaktı! Bundan hiç şüphesi yoktu.” (Seyfettin, 2014: 25)

Burada asıl sorulması gereken soru: Ayşe niçin bu kadar erkek olmak istemektedir? Bu sorunun cevabı hikâyede erkek ve kız çocuklarının arasındaki eşitsizlikler ve kızların üzerindeki toplumsal baskıdan kaynaklanmaktadır. Bu baskıdan bunalan Ayşe, çözüm yolunu erkek olmakta bulmaktadır. Gökkuşağının altından geçerek rüyalara dalmaktadır.

Erkek olarak yaptığı ilk iş abisinin silahını alarak köy meydanına gitmektir. Hasan ile Gülsüm'ün evlendiğini duyunca hemen düğün yerine gider. Düğünde güreşen pehlivanlara meydan okur ve onlarla ikişer ikişer güreşerek hepsini yener. Erkeklik sembolü olan güç ve kuvvetini herkese göstermek ister. Bu güçlü ve kuvvetli efeyi ilk defa gören köylüler şaşkınlıkla kim olduğunu öğrenmeye çalışırlar. Kendisin aslında Ayşe olduğunu, eleğimsağmanın altından geçerek erkek olduğunu köylüye anlatır. Köylüler olup bitenlere akıl sır erdiremezler.

Hasan'a zor kullanarak onu Gülsüm 'den boşatır. Kurt Hoca'ya da kendisiyle Gülsüm'ün nikâhını kıyması için baskı uygular ancak Kurt Hoca bunun caiz olmadığını söyleyerek nikahı kıymaz. Ayşe Kurt Hoca'ya daha fazla şiddet uygulamaya başlar, Kurt Hoca da köylüyü Ayşe'nin üzerine kışkırtmaya başlar. Ayşe, minarede Kurt Hoca'nın boğazını sıkıp tam öldürecekken yere düşüp başını taşa çarpar.

“Gözünü açınca kafasını yumruklayan babasını gördü:

- Domuzun kızı, ne arıyordun burada? “ (Seyfettin, 2014: 31.

Gördüklerinin bir rüya olduğunu babasının sözleriyle anlayan Ayşe, içinde bulunduğu durumu etrafındakilere açıklayamaz.

Gerçek ile Hayalin Med-Cezirleri

Babası, annesi, ağabeyi, Hasan ve komşular üç dört saattir çalıların arasında uyuyakalan Ayşe'yi aramaktadır. Ayşe bir kız değil de erkek olsaydı ailesi ve köylüler üç dört saat evde olmayan çocuğu bu kadar telaşla ararlar mıydı acaba. Bu durum da toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir göstergesidir. Erkek çocuk eve geç gelebilir fakat kız çocuğunun eve geç gelmesi yasaktır. Erkek çocuğu kızlarla gezdiğinde ailesi için gurur duyulacak bir harekete sebep olmuşken, kız çocuğu erkeklerle gezerse utanç kaynağı olarak görülür.³ Erkek gezer, dolaşır, kendini korur ,erkeğe bir şey olmaz bakış açısı karşısında her zaman korunmaya muhtaç, kendi başına bir iş yapamayan, güçsüz ve göz önünde bulundurulmak istenen bir kız çocuğu anlayışı ile karşılaşmaktadır.

³ Çaycı, a.g.e, s.8

Ayşe'yi bulduklarında babası ve annesi ona sözlü ve fiili şiddet uygulamaktadır. İşin garip tarafı bu fiili şiddetten Ayşe'yi korumaya çalışan, rüyasında onu öldürmekle tehdit ettiği, zorla Gülsüm'den boşattığı muhtarın oğlu korucu Hasan'dır. Rüya ve gerçek birbirinden farklıdır. Rüyasında Hasan'a şiddet uygulayan Ayşe gerçek hayata döndüğünde annesi-babası tarafından dövülürken onu kurtarmaya çalışan Hasan'dır. Bu tezatlıklar içinde hayat bütün acı gerçekliği ile gözünün önündedir. Eve dönerken Kurt Hoca'nın sözleri " Örtüye koyun onu, örtüye... Artık onun açık dolaşması caiz değil." hala kulaklarında çınlamaktadır.

Ağlamak bir nevi içinde bulunduğu ortamı değiştiremeyen kişilerin ortama uyum sağlama çabası ya da anlatmak isteyip anlatamadıklarının duygusal çözümlemesidir.

"Zavallı Ayşe hiç sesini çıkaramıyor, utancından yerlerin dibine geçiyor, bastığı çamurlara bakarak, bütün göğsünü sarsan derin hıçkırıklarla hüngür hüngür ağlıyordu." (Seyfettin, 2014: 32).

Güç ve otorite karşısında baskıya uğrayan Ayşe, eline geçtiği ilk fırsatta gücün göstergesi olarak şiddet uygulamaktadır. Bu da hikâyenin kendi içindeki bir tezadıdır. Ayşe'nin de toplumu değiştirmektense bir erkek gibi davranarak düzene ayak uydurduğu görülür. Kız çocuklarının ve kadınların neler çektiğini bildiği halde onları bu durumlarından kurtarmak için değişik yollar aramaktansa aynı baskıyı kendisi de yapmaktadır. Bu durumu Necati Mert şu şekilde açıklamaktadır:

"Eleğimsağma verilmiş cinsiyetin verili toplumsal değerler önünde, kimliğin insana yük olacağını anlatan bir hikâyedir. Fakat Ayşe'nin tavrı, verili düzeni kendi cinsiyeti içinde kalarak sorgulamak olmuyor. O, hoşnutsuzluğunu köktenci bir yoldan çözmek, gökkuşağının altından geçerek erkek olmak istiyor. Oysa bu imkansız. Hem de bir bakıma verili düzene olmak demektir." (Mert, 2004. Ak. Albez, 2009, s.101).

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Ömer Seyfettin, hikâyeleri aracılığıyla yaşadığı toplumun aksayan yönlerini sadece tenkit etmez, çoğu zaman mizah ile genişletilmiş bir hicvi tercih eder. Yine içinde yaşanan şartların sevgiyle yazdığı hikâyelerde o günlerde geçerli olan birtakım fikirlerin aşırılıkları da ona konu olur. Bunlarda da hiciv ve mizah birlikteliği farklı bir özelliktir (Türkben, 2012). Ömer Seyfettin, bu hikâyesinde kırsal kesimde kız çocukları üzerindeki baskıya ve bunun sonuçlarına dikkat çekerken, erkek ve kız çocukları arasındaki ayrımcılığa da değinir (Albez, 2009: 98). Örneğin eleğimsağma hikâyesindeki şu cümle kadınlıktan erkeklığe geçişin ne derece büyük olduğunu göstermesi açısından dikkate değerdir:

"Ayşe bağıra bağıra nasıl koştuğunu, nasıl eleğimsağmanın altından geçtiğini, nasıl erkek olduğunu anlattı nihayet sordu ki:

-Gülsüm'ü kim alıyor?

-Muhtarın oğlu Hasan, dediler...

-Çabuk karşıma gelsin...

Kalabalığın içinden Hasan'ı buldular. Ayşe Efe'nin karşısına diktiler.

-Nikâhı kim kıydı?

-Kurt Hoca...

-Kurt Hoca ha... Onu da getirin bakayım.

Kurt Hoca'yı getirdiler. Herkese emreden, daima surat asan, kimseye yüz vermeyen Kurt Hoca şimdi yumuşamış, el pençe divan duruyordu. Ayşe dedi ki:

-Ulan Hasan, boşa bakayım Gülsüm'ü...

-Boşamam.

-Boşa diyorum.

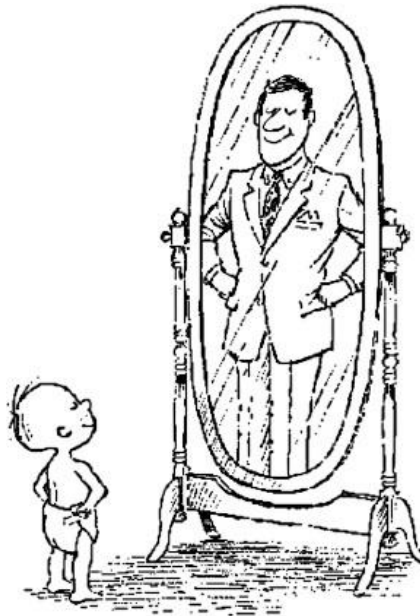
Ve birden kırmızı kuşağından yakaladı. Havaya kaldırdı.

-Ay, ay, ay... Ama efe...

-Boşa diyorum, yoksa şimdi yere çarpar, beynini parçalarım.

-Boş olsun! Boş olsun..."

Nitekim Ayşe, düğün meydanındaki güç gösterisinin ardından kendini hayranlıkla izleyen ve kim olduğunu merak edenlere hiç korkmadan kimliğini açıklaması erkeklik duygusunun kendisine verdiği özgüvenden kaynaklanmaktadır (Albez, 2009: 100). Bu noktada aslında vurgulanmak istenen başka bir nokta da bir kadının gözünden erkek kimliğinin nasıl algılandığıdır. Çok uç durumlar hariç, normal şartlarda erkeklerden toplumsal olarak çeşitli beklentiler olmasında rağmen, bu rollerin Ayşe'nin hayalindeki gibi çokta övünülecek bir şey olmadığı, her şeyin kapısını açan, her istediği şeyi elde etmesini sağlayan bir sihirli değnek olmadığı açıktır. Bu nokta da Ömer Seyfettin'in mübalağalı bir üslupla toplumsal cinsiyet rollerinin karşı cins tarafından nasıl algılandığını göstermesi bakımından manidar bir sahnedir. Toplumumuzda yetkinlik ve başarının gerektirdiği nitelikler genellikle yüksek düzeyde arzu edilen özellikler olarak kabul edilir ve bunlar genellikle erkeklikle ilişkilidir. Bugün bile gazetelerde, haberlerde birçok görüngenü toplumsal cinsiyete indirgenerek, sadece toplumsal cinsiyet kaynaklı veya toplumsal cinsiyet olmasaydı başka türlü olurdu anlayışına indirgeyerek, insanın psikolojik, biyolojik, kültürel, toplumsal, tarihsel ve ekonomik alanlarını görmezden gelinmektedir. Ek olarak, son yıllarda toplumsal cinsiyet denildiği zaman genelde kadın çalışmaları akla gelse de, Ömer Seyfettin hikâyesinde her iki cinsiyetin rollerine ilişkin basmakalıp inançları ve beklentileri göstererek ne kadar ileri görüşlü bir düşünür olduğunu da göstermiş oluyor bir bakıma.

Şekil 2. Ayşe'nin öyküdeki erkek kimliği algısı aslında O'nun erkekliğe ilişkin basmakalıp inançlarını göstermektedir⁴

⁴ <https://r2blog.com/2012/03/05/whats-wrong-with-the-mirrors-reflection/>

Aslında mizah ve abartı insanların uç noktaları düşünmesini, paradoksların kıyılarında gezerek, gündelik hayatta alışılmış kalıpların ötesine geçilmesini sağlayan araçlardır. Bu sadece hikâyelerde değil, özellikle Batı dünyasında sıkça görülen düşünce deneylerinde de mevcuttur. Bugün birçok kişinin tartıştığı ölü mü yaşıyor mu diye düşündüğü Schrödinger'in kedisi düşünce deneyi, Einstein'ın kendini bir ışık demeti üstünde kurguladığı düşünce deneyleri, mübalağanın bir merceğe gibi sıradanlığın örtüsünü aşma açısından gücünü göstermesi açısından dikkate değerdir (Duran, 2016).

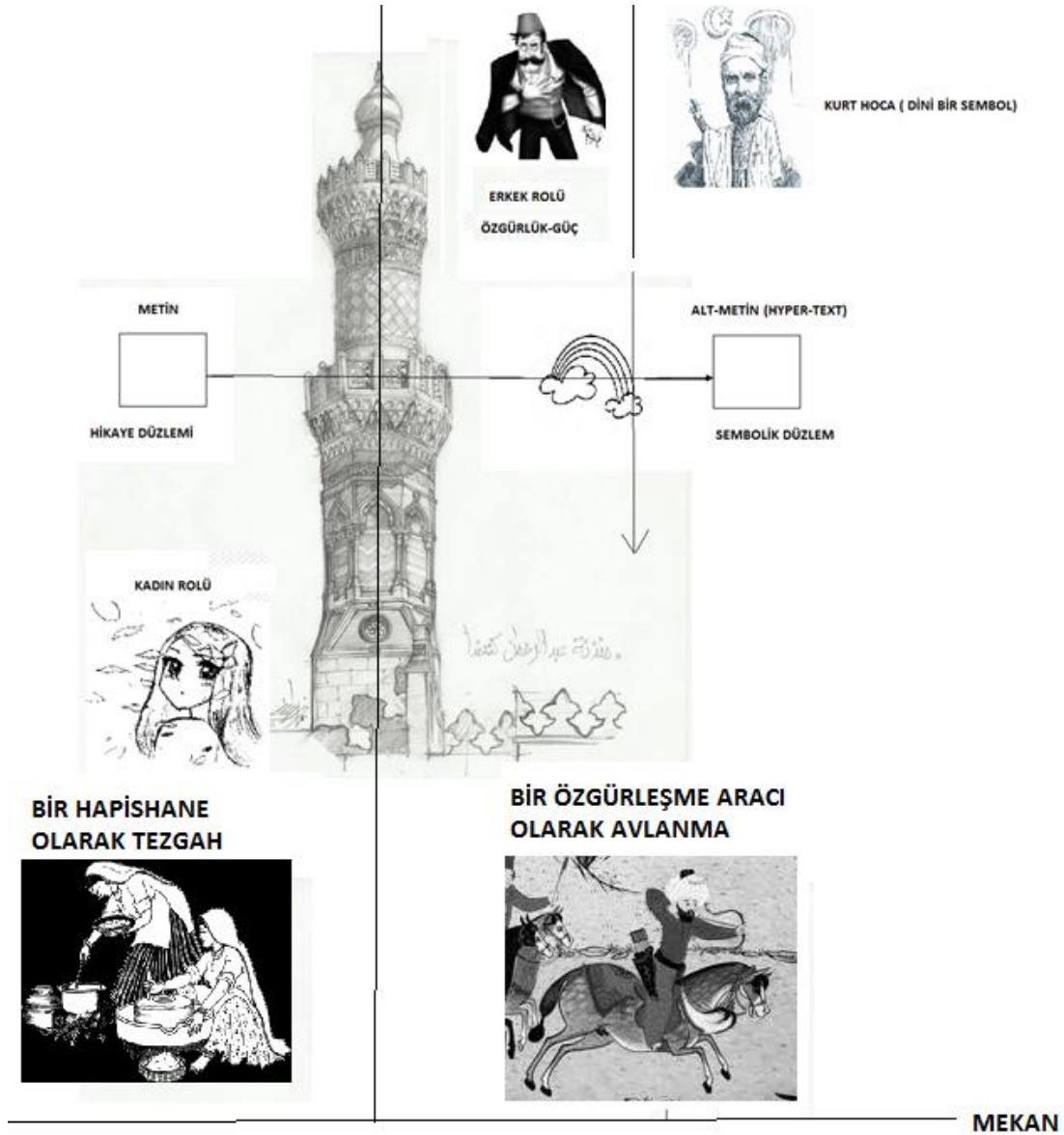
Batı çocuk edebiyatında, erkekler tipik olarak yetkin ve başarı odaklı olarak tasvir edilirken, kadın rolleri yaptıkları şeyle sınırlı olmaları ve şeyleri gerçekleştirme yetenekleri bakımından daha az yetkin olmalarıyla betimlenir. Kadın karakterleri aktivitelerin birçoğunda yer almakta ve toplumumuzda saygınlık ve saygınlığa layık görülen özellik ya da hedeflerden birkaçını gerçekleştirmektedirler (Frasher & Walker, 1972). Örneğin, Key (1971), 1960'lı yıllarda çocuk literatürünü gözden geçirmesi sonucunda, erkeklerin aktif ustalık temaları (zekilik, macera ve para kazanma) durumlarında baskın olduğunu gösterirken, kadınlar "ikinci-cinsiyet" temaları ile baskın hale geldiğini belirtmiştir (pasiflik, mağduriyet ve hedef darlığı). Bu bağlamda Ömer Seyfettin'in hikâyesinde de bu durum bir olay örgüsünde çizilmiş ve bu rolün kırılması durumunda olacaklar ele alınmıştır.

Türk Edebiyatının en çok sevilen ve tanınan yazarı Ömer Seyfettin, gerek hikâyeleri, gerek yazıları, gerek millî duruşu gerekse hikâyeye türüne getirdiği yenilikleriyle edebiyat tarihinde önemli bir yere sahiptir. Eleğimsağma, yazarın bundan bir asır önce yazmış olduğu kısa öyküsüdür. Gökkuşağının altından geçmek gibi bir halk inanışını merkeze alarak küçük Ayşe'nin gerçek ve rüya arasındaki hayallerini anlatmaktadır. Yazar bu hikâyede kız ve erkek çocuk arasındaki farklılıklara dikkat çekerek durumu küçük bir kızın gözünden anlatmaya çalışır: Erkek ve kadınlar arasındaki iş bölümü, erkek ve kız çocukların arasındaki cinsiyet ayrımcılığını, cinsiyete dayalı toplumsal kalıp yargıları üzerinde durur.

"Eleğimsağma, verilmiş cinsiyetin verili toplumsal değerler önünde, kimliğin insana yük olacağını anlatan bir hikâyedir. Fakat, Ayşe'nin tavrı, verili düzeni kendi cinsiyeti içinde kalarak sorgulamak olmuyor. O, hoşnutsuzluğunu köktenci bir yoldan çözmek, gökkuşağının altından geçerek erkek olmak istiyor. Oysa bu imkânsız. Hem de bir bakıma verili düzene teslim olmak demektir." (Seyfettin, 2004: 280).

Üzerinde durulan toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve toplumsal cinsiyet rolleri, hikâyenin yazılmasından yüz yıl geçmesine rağmen ne yazık ki günümüzde de devam etmektedir.

Eleğimsağma hikâyesindeki ikinci ilginç bir noktada Ömer Seyfettin'in din en azından dini kurumlara bakış açısını göstermektedir. Hikâyede Ayşe ne kadar erkek olsa ve çevresini korkutsa bile bir kişiyi korkutamamış ve hatta bu kişiyle mücadele etmeye yeltendiğinde ise kabuстан uyanmıştır. *"Rüyasında Kurt Hoca'yla bir erkek olarak mücadele etmesine rağmen Kurt Hoca'yı yere fırlatamaması, şerefede boğazına sarıldığında şerefenin yıkılması Ayşe'nin aslında bu sorunla baş edemediğinin bir göstergesidir. Ayşe, Kurt Hoca'yı rüyasında da yenememiştir"* (Albez, 2009: 101). Çünkü, Kurt hoca burada dini kurumları temsil etmektedir. Aslında bu mücadelenin cami şerefesinde gerçekleşmesi de Ayşe'nin erkeklik rolünü nasıl yüksek bir mevkide gördüğünü göstermesi açısından manidardır.

Şekil 3. Eleğimsağmadaki sembolik örüntü.

Ömer Seyfettin'in bu noktada hem batıda kiliseye karşı gelişen aydınlanma hareketinden, pozitivist ve seküler anlayıştan etkilenmiş olduğu hem de toplumsal cinsiyet tartışmalarındaki önemli bir engel olarak dini kurumları gördüğünü de söyleyebiliriz. Bununla beraber, buradaki engelin dönemindeki bazı eserlerdeki gibi, din adamlarını öcü gösterme üzerinden olmadığı söylenebilir. Doğrucan (2018)'inde bu durumu şu şekilde vurgulamıştır:

“Ömer Seyfettin’in eserlerinin tamamına bakıldığında soyut ile somut olanın kendi sınırları içerisinde bir bütünlük olduğunu, kategorik olarak her ikisinin de kabul edilmiş olduğunu; ancak birbirinin sahasına karıştırıldığında mantıksızlık ortaya çıkacağını nakış gibi işlemiştir. Ashında bu açıdan, Ömer Seyfettin’de somut ve soyut olanın, yani kültür ile toplumun, ruh ile bedeninin, düşünce ile eylemin birbirine paralel uzanıp, birbiriyle karıştırılmaması gereken doğası hissedildiğinde akla Spinoza’nın „Yaratan Doğa“ ve „Yaratılan Doğa“ olarak düalizize ettiği ikilik meselesi aklımıza gelmektedir. Bu ikilik birbiriyle uzlaştırılmak istense de uzlaştırılmadığı için Spinoza tarafından birbirine paralel olarak tasvir edilen birine somut, ötekine soyut töz diyebileceğimiz ikilik meselesidir. Ömer Seyfettin’in somut olan ile soyut olanı uzlaştırma çabası da bir bakıma bu faaliyeti andırmaktadır. Ömer Seyfettin ise eserlerinde gelenek ile yeniyi, somut ile soyut olanı,

olgular ile ilkeleri uzlaştırmak istese de bu uzlaştırmayı ikisini makul derecede kabul edip birbirine paralel görerek işlemiştir.”

Son olarak vurgulanması gereken nokta Erdem (2015)'in de vurguladığı gibi Ömer Seyfettin hikâyelerinin, günümüzde çok defa düşünüldüğü gibi okul çocuklarına yönelik olarak yazılmış saf edebî metinler değil, İkinci Meşrutiyet Dönemi'ni neredeyse bütün yönleriyle yansıtan ve yine bütün yönleriyle eleştiren yoğun sosyo-politik içerikli anlatılar olduğunun (Erdem, 2015) ve bu noktada Ömer Seyfettin'in o dönemi eleştirmekten ziyade daha çok tarafsız bir şekilde yansıtmaya çalıştığını en azından bu hikayesi açısından söyleyebiliriz.

Bu noktada Ömer Seyfettin'in eserlerinde toplumsal cinsiyet kavramını çok çok önce işlemiş olması O'nun ne derece ileri görüşlü birisi olduğunu göstermektedir. Yakup Kadri'nin vurguladığı gibi:

“Ömer Seyfeddin meğher istikbale hitap ediyormuş. Birçoklarımız bunu vaktinde anlayamadık. Ölümünden yirmi şu kadar yıl geçtiği halde onun ifadesi terütaze duruyor. Hikâyeleri hala mekteplerde edebi dil nümunesi olarak okutuluyor” (Yöntem, 1993).

Ömer Seyfettin'in masalında cinsiyet rollerine ilişkin basmakalıp inançların her iki cinsiyet açısından sorgulanması ve cinsiyet rolüne sadece kadın çalışması olarak ele almaması yönüyle objektif, ayrıca dönemindeki sosyal mekanizmaları ele alırken, örneğin bir din adamı üzerinden ne muhafazakar bir duruş sergileyerek, din adamını haklı görmeye çalışması ne de din adamlarını birer öcü gibi göstererek, bütün problemleri belirli kurum ve şahıslara yıkmaktan uzak durarak nesnellliğini koruması açısından gerçekçi ve fikirlerini anlaşılır bir sembolizmle anlatan bir yazar olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Ömer Seyfettin hikayede kadınların gözünden erkek rolünün bir özgürlük aracı olarak ele alındığını göstermiş hatta o kadar ki Ayşe'nin Gülsüm'le bütün gelenek ve görenekleri yıkarak evlenebileceği şeklinde abartılı bir durumla da bu durumu betimlemiştir. Bu bir yönüyle kadınların erkeklerin “güçlü olmasına” ilişkin algılarına dönük de bir ironi olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Albez, C. (2009). *Türk Milli Eğitim Sistemi'nin Genel Amaçları Bağlamında Ömer Seyfettin'in Eserlerindeki Çocuk İmgesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
- Aydın, N. (2016). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin cümle sıklığı açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, tez.yok.gov.tr'den alınmıştır.
- Banarlı, N. S. (1971), *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Başçallı, Ş. (2010). *Ömer Seyfettin'in Eserlerinde Dil ve Milliyetçilik* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çaycı, M. Ş. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın:Cinsiyet Ayrımcılığının Kadın Ağzı Türkülerinde İşlenişi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Doğrucan, M. F. (2018). *Ömer Seyfettin'de Bilim ve Felsefe Algısı*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/1 s. 203-216,
- Duran, V. (2016). *Mantıksal Muhakeme Becerileri, Düşünce Deneyleri ve Yaratıcılık*, VI. Mantık Çalıştayı Kitabı, İstanbul.
- Erdem, E. (2015). *Ömer Seyfettin hikâyelerinde siyasal ideoloji ve toplumsal temalar: II. Meşrutiyet'in Türkçü eleştirisi*, Doktora Tezi, <https://tez.yok.gov.tr'den> alınmıştır.
- Eren, Z. (2015) *Baba karnım acıktı Anne Bisikletim Bozuldu. İngiliz ve Türk Kadın. Yazarların Çocuk Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet*, Favori Yayınları, Ankara.
- Frasher, R., & Walker, A. (1972). *Sex roles in early reading textbooks*. Tht Reading Teacher, 741-748.
- Göncü, B. (2012).*Ömer Seyfettin'in kısa hikâye sanatı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

- Gürbüz, H. (2000). Sosyal Meseleler Açısından Ömer Seyfettin Hikâyeleri, *Hece Dergisi Türk Öykücülüğü* 46/47 Özel Sayısı, Ankara
- Key, M. R. (1971). *The role of male and female in children's books: Dispelling all doubt*. In R. Unger & F. Denmark (Eds). *Women: Dependent or independent variable?* New York: Psychological Dimensions.
- Lekesiz, Ö. (1997). Türk Edebiyatında Öykü 1. Cilt, İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Mert, N. (2004). *Ömer Seyfettin*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2004.
- Seyfettin, Ö. (2014), *Bütün Hikâyeleri 1*, Üç Harf Yayınları, İstanbul.
- Seyfettin, Ö. (2014), *Bütün Hikâyeleri 7*, Üç Harf Yayınları, İstanbul.
- Türkben, T. (2012). *Ömer Seyfettin hikâyelerinde söz varlığı*, Yüksek Lisans Tezi, <https://tez.yok.gov.tr'den> alınmıştır, 2012.
- Yılmaz, İ. (2014). *Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Eğitim Olgusu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yöntem, A.C (1993). *Ömer Seyfeddin Hayatı, Karakteri, Edebiyatı, İdeali Ve Eserlerinden Numuneler*, İstanbul.
- Yöntem, A.C (1993). *Ömer Seyfeddin Hayatı, Karakteri, Edebiyatı, İdeali ve Eserlerinden Numuneler*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- www.tdk.gov.tr

Ortaöğretim Öğrencilerinin Koro Dersine Yönelik Motivasyonlarının ve Görüşlerinin İncelenmesi

Bülent DÖŞ¹, Çağatay GÜRBÜZ², Mesut TERES³

Öz

Koro dersinin amacı, müzik yoluyla öğrencilerin müziksel algı ve becerilerini geliştirmenin yanında, müzik yoluyla zihinsel becerilerin, kişilik ve özgüven becerilerinin gelişimini sağlamaktır. Koro dersi sadece müzik bilgi ve becerisi değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal gelişimlerini de sağlamaktadır. Bu araştırmada öğrencilerin koro dersine yönelik motivasyonları ve koro dersine yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma karma desenle desenlenmiştir. Veriler öncelikle nicel olarak toplanmış, daha sonra bu veriler nitel görüşme formu ile desteklenmiştir. Bu anlamda bu araştırma açıklayıcı desende bir karma araştırmadır. Araştırma, Gaziantep kent merkezinde bulunan özel ve devlet liselerinde koro dersi olan rastgele iki devlet ve bir özel okulda gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda koro dersine yönelik olarak öğrencilerin motivasyonlarının üst düzeyde olduğu, kadın katılımcıların bazı boyutlarda daha motive oldukları görülmüştür. Ayrıca koro dersinin öğrencilerin bilişsel ve sosyal becerilerini geliştirdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Koro dersi, motivasyon, müzik, sosyal beceri

Investigation of Secondary School Students' Motivations and Opinions for Choir Course

Abstract

The aim of the chorus course is to develop students' musical perception and skills through music, as well as the development of mental skills, personality and self-confidence through music. The choir course not only provides musical knowledge and skills, but also social development of students. In this study, students' motivations and opinions about choir lessons were examined. The research was designed with a mixed pattern. Firstly, the data were collected quantitatively and then these data were supported by qualitative interview form. In this sense, this research is a explanatory mixed research. The study was carried out in two randomly selected state and one private schools with choir lessons in private and state high schools in Gaziantep city center. As a result of the data analysis, it was seen that the motivation of the students for the choir course was high and the female participants were more motivated in some dimensions. In addition, it was understood that the choir course improved the cognitive and social skills of the students.

Keywords: Choir lesson, motivation, music, social skills

GİRİŞ

Sanat, toplumları sosyal ve kültürel anlamda daima ilerleten, toplumlar arası iletişim bağıni güçlendiren evrensel bir yapı taşıdır. Öz (2001: 102) Sanat' ı, toplum yapısını oluşturan, bu yapının sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayan en büyük etkenlerden birisi olarak tanımlamaktadır. İnsanları özgür kılan, rehabilite eden ve aynı zamanda kültürlenmesine katkı sağlayan sanatın, toplumdan ayrı düşünülmemesi gerekir. Sanat insanın her anında yanında

¹ Dr. Öğrt. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, bulentdos@yahoo.com

² MEB, gurbuz.cgty@outlook.com

³ MEB, mesutt09@gmail.com

hissettiği ve yanından ayırmak istemeyeceği bir parçasıdır denilebilir (Mercin, Alakuş, 2007:15). Sanat, toplumu ilerletirken toplumunda sanatı ilerlettiği, bu ilişkinin paralel olarak devam ettiği söylenebilir. Öztürk'e göre (2001: 1), toplumun varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan alanlardan biri de kültür ve sanattır. Kültür ve sanatın beslendiği, kendini yansıttığı ve hissettirdiği öğelerden birisi de müziktir. Müziğin dil, din, ırk gözetmeksizin her toplumda aynı olması ve her bireyde aynı duyguları hissettirmesi, müziği diğer disiplinlerden ayırmış ve farklı kılmıştır (Öz. 2001: 102). Müziğin insan hayatındaki rolü çok büyüktür. Bu rollerden en büyüğü ise çocuğun doğduğu ilk anda müzikal sesler (ilk ağladığı an) ile tanışmasıdır. Bu tanışma, insanı müzikal bir varlık olma boyutuna iten en temel etkenlerden biridir (Gökçe, 2007: 325). Çuhadar'a göre (2007: 195), İnsanı diğer canlılardan farklı kılan nadir özelliklerden biri de müzik yapabilme becerisidir. "Müzik, sözle anlatılmayanı anlatma sanatıdır. Sözcüklerin anlatabildiği, zekanın kavrayabildiği şeylerin çok ötesine gidebilir. Müziğin alanı, belirsizliğin, elle tutulamayanın, düşlerin alanıdır. İnsanların bu dili konuşabilmelerini, Tanrının bizlere verdiği en büyük zenginliklerden biri olarak görürüm." (Munch, 1990: 18) diyen orkestra şefi Charles Munch müzik ve insanın ruhsal açıdan ortak noktada buluşmasını ve bu buluşmanın ne derece önemli olduğunu vurgulamıştır.

Müzik eğitiminin ünlü isimlerinden Kodaly (2000) gerçek müzik eğitiminin çocuğun anne karnındayken ki dokuz aylık süreçte değil, o çocuğun ebeveynlerinin doğumlarından önce başlaması gerektiği fikrini savunmuştur. Bu sözler, insanın müzik eğitimine ne derece ihtiyaç duyduğunu ve bu ihtiyacın, çocuğun doğumundan itibaren başladığını dile getirmektedir. Sungurtekin'e göre (2001: 175), anaokulu ve ilköğretim basamaklarında çocuklarda çevre bilincini geliştirmek, çevre farkındalığını sağlamak amacıyla verilen müzik eğitiminin, önemli yer tuttuğu böylece çocukların sosyal gelişim alanlarını da olumlu yönde etkilediği gözlemlenmektedir. Çocuklar, ilk etapta güvenlik hissi sağlama, bir gruba ait olabilmek, etkinliklere katılım gösterme ve sorunlara çözüm bulma gibi insancıl ihtiyaçlar ile başa çıkmaya çalışırlar. Bu ihtiyaçların giderilmesinde sosyal bir eğitim olan müzik eğitiminin önemi oldukça büyüktür (Çilden, 2001: 1). Şendurur ve Barış'a göre (2002), İnsan eğitim-öğretim sürecinde birçok alanda gelişim gösterir. Bu süreçte bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alana hitap eden yaşantılar önemli yer tutarken, müzik eğitiminin çok sayıda duyu organına hitap ettiği ve bu alanlarda anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesine yardımcı olduğu birçok bilimsel araştırmaya konu olmuştur. Her çocuk, doğumundan sonra motor, algısal, sosyal bilişsel ve dil gelişimi gibi gelişim evrelerini tamamlamaya çalışır. Bu evrelerin sağlıklı tamamlanması sonucunda çocuklar, buldukları ortama ayak uydurma, cesur olma ve kendini iyi ifade etme vasıflarını kazanmış olur. Müzik eğitiminin, bu aşamadaki önemi büyüktür çünkü bu alanlardan her birine doğrudan pozitif etkisinin olduğu bilinmektedir (Kabataş, 2017: 292). Keammer (1993: 93-106)' a göre, Müzik eğitimi, insanın sosyalleşme sürecini destekleyen ve kişisel gelişim evresinde birçok amaca hizmet eden eğitim disiplinlerinden biridir. Shoew, Rouscher, Levine, Wight, Dennis ve Newcomb tarafından 1997 yılında yapılan bir diğer araştırmada ise müzik eğitiminin, beyin gelişimini nasıl etkilediği sorgulanmış, çıkan sonuçlarda ise şarkı söyleme dersi alan çocukların diğer çocuklara göre daha başarılı olduğu saptanmıştır. Norveç Bilimsel Araştırma Konseyi tarafından yapılan bir araştırmada, okul müzik derslerine olan ilgi düzeyi ve müzik ders başarısı yüksek öğrencilerin, aynı zamanda okuduğunu anlama ve yorumlama becerilerinin de yüksek olduğu ortaya çıkarılmıştır (Akt: Akin 1987, Lillemyr 1983). Müzik eğitimi ile yapılan araştırmalara bakıldığında çocukların sosyal, psiko-motor, bilişsel ve dil gelişim alanları üzerine büyük katkılar sağladığı ve bunun yanında akademik başarı düzeylerini pozitif yönde etkilediği sonucuna varılabilir.

Müzik eğitiminin çeşitleri içerisinde koro eğitimi büyük bir öneme sahiptir. Koro, toplumun çağdaşlaşmasında, kültürlenmesinde ve olgunlaşmasında katkı sağlayan en önemli müzik çeşitlerindedir. Birey açısından bakıldığında ise koro eğitimi, sosyal, kültürel, psikolojik ve akademik olarak bireyi sürekli geliştirmekte, en önemlisi aktif kılmaktadır (Gökçe, 2007: 325).

Koro müziği, farklı bakış açılarına sahip insanların bir araya gelerek, duygu ve düşüncelerini müzikal bir biçimde ifade etme sanatı olarak tanımlanabilir (Sevinç, 2017: 229). Başka bir deyişle, koro müziği insanları ortak bir amaç doğrultusunda bir araya getiren önemli bir kültür aktarma aracıdır (Alpuğan, 2010: 6). Koro, minimum zamanda toplanan ve amacına bireysel değil toplu bakış açıları ile hizmet eden etkinlik türüdür. Bu sebeple toplumların katıldığı en etkili ve en yaygın müzik etkinliğidir denilebilir (Sarıçiftçi, Köse, 2017: 209). Müziğin tarihsel gelişimine bakıldığında, koro müziği önemli bir yer tutmaktadır. Toplumların ilerleme ve yükselme evresinde her daim ihtiyaç duyulan müzik, koro ile daha geniş kitlelere seslenme olanağı bulmuştur. Toplumun sorunlarını, isteklerini ve şükranlarını toplu şekilde paylaşma imkanı sunan korolar, insanlar tarafından sevilen ve her zaman tercih edilen müzik türü olmuştur (Alpuğan, 2010: 2). Eğitim açısından incelendiğinde koro, birçok insanı bir araya getirdiği için sosyalleşme, bir tür kültür aktarma aracı olduğu için kültürlenme, topluluk önünde seslendirildiği için özgüven ve öz yeterlilik algısı, ortak bir amaca hizmet ettiği için ise yardımlaşma, dayanışma, paylaşma gibi insancıl faaliyetleri kazandıran bir eğitim aracı olarak görülmektedir (Uçan, 1994). Koro eğitimi Coşkun'a göre (2018:86), görgülü olmayı, sorumluluk almayı, iletişim kurmayı ve içinde bulunduğu topluma kendini kabul ettirmeyi öğretirken, Öztıp'a göre (2007: 13-14), bireye yardımlaşma, hümanist bakış açısı, toplumsallaşma, ulusal birlik ve beraberlik bilincini aşlamaktadır.

Eğitimde dikkat edilmesi gereken psikolojik kavramlardan birisi de motivasyondur (Kara, 2008: 61). Motivasyon kavramı latince hareket etme anlamında kullanılan "movere" kelimesinden gelmektedir (Terlemez, Şahin, Dilek, 2015; 68). Motivasyon, insanın enerjisini ve çalışma süresini yükselten, belirli amaç ve hedeflere yönelten, bu hedefler yolunda faaliyetlere teşvik eden bir kavram olarak düşünülebilir. (Akt Özevin ,2006: Ormrod,1999: 407-408). Farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanan motivasyon, Cüceloğlu (2000: 230) tarafından, bireyin isteklerini, arzularını, gereksinimlerini ve ilgilerini kapsayan genel bir kavram olarak tanımlanırken, Sternberg ve Williams (2002: 345)' a göre, bireyin hedefe ulaşmasına yardım eden içsel bir enerji veya zihinsel bir güç olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara bakıldığında motivasyon kavramının, eğitim açısından büyük değer taşıdığı ve bireyi etkili öğrenmeye yönelttiği söylenebilir. Öz belirleme (Öz yeterlilik) teorisine göre motivasyon, içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olarak iki boyutta incelenmektedir (Özevin Tokinan, 2008: 34). İçsel motivasyon, Zenzen'e göre (2002: 8) kişilerin yapacakları işe ya da aktivitelere isteyerek, keyif alarak katılması, Dereli ve Acat'a göre (2010: 174), hedeflenen davranışın mutluluk vermesidir. Dışsal motivasyon ise bireyin ödül kazanmak, kendini suçlu hissetmemek ve dış dünyadan olumlu tepkiler almak için davranışı gerçekleştirmesidir. (Boiche ve Sarrazin, 2007). Örnek verecek olursak: Okumayı yeni öğrenmiş bir çocuğun gece yatmadan önce severek kitap okuması " İçsel motivasyon"; ebeveyn baskısı ile kitap okuması ise "Dışsal motivasyon" olarak ifade edilebilir.

Yukarıdaki araştırmalara bakıldığında evrensel bir eğitim çeşidi olan sanatın, insanların sosyal, bilişsel ve devinışsel alanlarını geliştirdiği görülmektedir. Bu gelişimin ne düzeyde olduğu ise insanın o aşamadaki motivasyon düzeyine bağlıdır. İçsel motivasyon düzeyi yüksek bir insanın, yüksek olmayanlara göre, eğitim sürecinde daha aktif olduğu ve bu süreçte gelişimini daha kısa sürede tamamladığı gözlemlenmektedir. "Sanat ve motivasyon" ilişkisi hakkında yapılan çıkarımların aynısı, "koro dersi ve motivasyon" için de yapılabilir. Çünkü sanat, sanatın içinde müzik, müziğin içinde koro ve koronun içinde motivasyon düzeyi birbirine bağlı denklemler halinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda, "Koro" dersinde ön plana çıkan, özgüven ve öz yeterlilik düzeyi, yaratıcılık, ses kontrolü gibi kişisel gelişimin, bu derse karşı motivasyon düzeyinin artırılmasıyla yakından ilişkili olduğu gözlemlenmiştir.

Literatüre bakıldığında, ülkemizde koro dersi ve koro dersindeki motivasyon düzeyleri hakkında yapılmış bir adet çalışmaya rastlanmaktadır; (Sarıçiftçi, A. ve Köse, H. (2017). İnsan eğitiminde oldukça önemli bir yer tutan koro dersi ve motivasyon kavramı hakkında yapılan

çalışmaların azlığı dikkat çekmekte, bu sayının az olmasının sebebi merak edilmektedir. Bu çalışmanın amacı ortaöğretim kurumlarında, ders dışı etkinlik olarak uygulanan koro dersine seçilmiş öğrencilerin, derse yönelik motivasyon düzeylerini incelemek ve koro dersinin öğrencilere neler hissettirdiğini, neler kattığını gözlemlemektir. Çalışma, Ortaöğretim kurumlarında uygulanan koro dersi ve öğrencilerin bu derse yönelik motivasyon düzeylerini incelemesi açısından, ortaya konulmuş ilk çalışmadır. İlk olması ve bundan sonraki yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, koro dersine seçilen öğrencilerin, dersteki motivasyon düzeylerini ölçmek ve koro dersinin, öğrenciler üzerindeki olumlu-olumsuz etkilerini saptamak amaçlanmıştır. Araştırmada karma yöntem (Nitel-Nicel) uygulanmıştır. Karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesi olarak tanımlanır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Creswell (2006), karma yaklaşımın temel önermesini: "Nicel ve nitel yaklaşımları birlikte kullanmak, her iki yaklaşımı tek başına kullanmaya oranla araştırma problemlerini daha iyi anlamamızı sağlar." şeklinde vermektedir. Araştırmada nicel veriler, Sarıçiftçi ve Köse (2017) tarafından oluşturulan koro dersi motivasyon ölçeği ile toplanmış, veriler toplanırken Betimsel Tarama yöntemi kullanılmıştır. Nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, görüşme formu araştırmacılar tarafından ilgili literatüre incelenerek hazırlanmıştır.

Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Gaziantep ilinde bulunan liselerdeki koro dersine katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu bağlamda ise küme örnekleme yoluna gidilerek bir özel lise, bir kız meslek lisesi ve iki Anadolu lisesinde faaliyet gösteren korolardan veriler toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini ise özel liseden (31), kız meslek lisesinden (17), Anadolu lisesinden (55) öğrenci olmak üzere toplamda 103 koro öğrencisi oluşturmaktadır. Etik ilkeler göz önünde bulundurularak, araştırmaya katılan okul ve öğrenci isimleri verilmemiş, katılan okulların ayırt edilebilmesi için numaralandırma yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı Ve Süreci

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Sarıçiftçi ve Köse (2017) tarafından geliştirilen Koro Dersi Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. Koro dersi motivasyon ölçeği Değerlilik (8 madde), Potansiyel Farkındalık (6 madde), Gelişime açıklık (3 madde) ve Korudaşlık (3 madde) olmak üzere 4 alt boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır. Değerlilik boyutunda öğrencinin koroya katılarak kendisini değerli hissetmesi (örnek madde: "Koro dersinde takdir edilmem, derse olan motivasyonumu arttırıyor"), potansiyel farkındalık boyutunda öğrencinin gelecekte kendisine olacak yarar (örnek madde: "Koro dersinin, kendimi ifade etmeme katkı sağladığını düşünüyorum"), gelişime açıklık boyutunda öğrencinin gelişimine katkı sağladığı (örnek madde: "Koro dersinde, çalışmalarımı yapmam için uygun ortam sağlanıyor.") ve son olarak korudaşlık alt boyutunda öğreninin kendisini bir gruba ait hissetmesi (örnek madde: "Koro öğretmeninin, takımın bir üyesi olduğuna inanıyorum.") vurgulanmaktadır. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,965 olarak hesaplanmışken, bu çalışmada iç tutarlılık katsayısı 0,80 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların iç tutarlılık katsayıları ise değerlilik alt boyutunda 0,74, potansiyel farkındalık 0,73, gelişime açıklık 0,57 ve korudaşlık ise 0,22 olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya 62 si kız (%64), 35 i erkek (%36) toplam 97 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların koro dersine yönelik tutum ortalama puanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Koro tutum puan ortalamaları

	N	Ortalama	Standart sapma
Değerlilik	97	4,56	0,37
Potansiyel Farkındalık	97	4,29	0,52
Gelişime Açıklık	97	4,34	0,54
Korodaşlık	97	4,56	0,44
Tutum Genel Puan	97	4,44	0,32

Tabloya göre, öğrencilerin koro dersine yönelik tutum puanı çok yüksek düzeyde bulunmuştur (Ort=4,43). Alt boyutlara bakıldığında aynı şekilde tüm alt boyutlarda öğrencilerin puanları çok yüksektir. Koro dersine yönelik tutum puanlarının cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek için bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Analiz sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete göre koro tutum puanları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart sapma	t	p
Değerlilik	Kadın	62	4,62	0,35	2,15	0,03*
	Erkek	35	4,45	0,39		
Potansiyel Farkındalık	Kadın	62	4,27	0,52	-0,50	0,61
	Erkek	35	4,32	0,52		
Gelişime Açıklık	Kadın	62	4,34	0,54	-0,03	0,97
	Erkek	35	4,34	0,54		
Korodaşlık	Kadın	62	4,65	0,38	2,87	0,00*
	Erkek	35	4,39	0,49		
Tutum toplam	Kadın	62	4,47	0,30	1,33	0,18
	Erkek	35	4,38	0,36		

Cinsiyete göre koro tutum puanlarında ve alt boyutlarda herhangi bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan analizde koro dersine yönelik tutum puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak koro dersine yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından olan Değerlilik ve Korodaşlık alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Hem değerlilik hem de korodaşlık alt boyutlarında kadınların ortalama puanları erkeklerin ortalama puanlarından anlamlı derecede yüksektir.

Araştırmaya Anadolu lisesi, özel bir lise ve kız meslek lisesinden katılımcılar katılmıştır. Bu üç farklı lisenin öğrencilerinin koro dersine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Nitel Verilere İlişkin Analizler

Bu araştırmada katılımcı öğrencilerden gönüllü olarak seçilen yirmi öğrenci, koro dersine yönelik görüşlerin belirlenmesi amacıyla görüşmeye çağırılmıştır. Görüşmeler okulda yapılmıştır ve öğrencilere üçer adet soru sorulmuştur: 1. Koro dersine katılmakta isteksiz olur musun? Olursan bunun nedeni nedir? 2. Koro dersinin sana katkıları nelerdir? 3. Koro dersi

eğitiminden sonra hayatında ne tür değişiklikler hissettin? Ana sorulara ek olarak sonda sorular da sorularak öğrencilerin konu ile ilgili derinlemesine düşünceleri alınmak istenmiştir. Birinci soruya ilişkin elde edilen verilerin kodlanması neticesinde elde edilen veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3. Koro dersine yönelik isteksiz olma

Kodlar	Frekans	Yüzde
Evet	10	
Akademik gerileme-Başarısızlık	7	%70
Ders çakışması	5	%50
Sınav endişesi (ygs-lys)	4	%40
Aile problemi	3	%30
Suçluluk	2	%20
Farklı faaliyetlerden geri kalma	2	%20
Ulaşım sorunu	1	%10
Cinsiyet problemi	1	%10
Mutlu olmak-Pozitif hissetmek	1	%10
Yetersizlik hissi	1	%10
Çalışma ortamı yetersizliği	1	%10
Koro içerisindeki anlaşmazlık	1	%10
Hayır	10	
Eğlenceli vakit	7	%70
Mutluluk	7	%70
Öğretmen sevgisi	5	%50
Sosyalleşme	5	%50
Takdir edilme	4	%40
Şarkı söylemeyi sevmek	4	%40
Birlik ve beraberlik	3	%30
Kişisel gelişim	2	%20
Özgürlük	2	%20
Özgüven	2	%20
Sanat ilgi artışı	1	%10

Koro dersine katılmaya yönelik isteksiz olmaya ilişkin sonuçlarda çocuklarda en çok derslerindeki akademik başarısızlık korkusu, gerileme korkusu, ders çakışması, ve üniversiteye giriş sınavlarına yeterince çalışmama korkuları görülmektedir. Bunların yanında ulaşım sorunu, cinsiyet problemi, ailelerin isteksizliği, suçluluk, diğer faaliyetlerden geri kalma, yetersizlik hissi, çalışma ortamı yetersizliği ve koro içindeki anlaşmazlık gibi ifadeler de dile getirilmiştir.

Akademik başarısızlık, ders çakışması, üniversiteye giriş sınavı endişesi, suçluluk psikolojisi ve ailelerin isteksizliği, öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Koro çalışmalarının ders saatlerinde olması beni endişelendiriyor çünkü giremediğim derslerden geri kaldığımı düşünüyorum.”, “Ailemin, koro çalışmalarına onay vermemesi ve derslerden zayıf alacağını sözleri beni korkutuyor.”, “Koro çalışmaları dersane saatlerimde olduğu zaman kendimi dersten kaçmış gibi hissediyorum çünkü üniversite sınavında yetersiz kalmak istemiyorum.”

Cinsiyet problemi, ulaşım sorunu, ortam yetersizliği ve koro içindeki anlaşmazlık, öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “İlk başta ailem, kız çocuğunun hafta sonu tek başına dışarıya çıkmasını uygun görmüyordu. Evimiz okula uzak olduğu için hafta sonları okula gitmekte zorlanıyordum.” , “Korodaki arkadaşlarım ile ciddiyet konusunda anlaşamıyordum bu yüzden ilk başlarda koroya gelmek istemedim.” , “Öğretmenimiz ve koro olarak çok çalışıyoruz ama çalışabileceğimiz düzgün bir müzik sınıfı olmadığı için verdiğimiz emeğin karşılığını alamıyoruz.”

Koro dersine karşı isteksizlik duymadığını belirten öğrenciler ise en çok mutlu olduklarını, eğlenceli vakit geçirdiklerini, koroda sosyalleştiklerini, öğretmenlerini sevdiği için katıldıklarını ve şarkı söylemeyi sevdiği için katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bunların yanında, birlik ve beraberlik duygusu olduğunu, kişisel gelişimleri için iyi olduğunu, özgür hissettiklerini, özgüvenlerinin arttığını, sanata karşı ilgilerinin arttığını ve takdir edildiklerini ifade etmişlerdir.

Mutlu olmak, eğlenceli vakit geçirmek ve özgür hissetmek öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Müzik dinlemeyi ve şarkı söylemeyi çok seviyorum, koro dersi ile birlikte hem keyifli vakit geçiriyorum hem de kendimi inanılmaz özgür hissediyorum.”, “Koroda şarkı söylemek bana çok iyi geliyor, gözlerimi kapattığımda huzurlu ve özgür hissediyorum.”

Sosyalleşmek, birlik ve beraberlik, özgüven artışı, takdir edilme duygusu ve öğretene sevgisi öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Yeni insanlar tanımama yardımcı olan koro çalışması, beni gittikçe özgüvenli hissettiriyor. Çünkü diğer insanlardan farklı olduğumu hissediyorum.”, “Koro hayatıma iyi ki girdi, öğretene çok seviyorum, artık yeni bir ailem var.”, “Önceden sessiz bir öğrenciydim, korodan sonra arkadaşlarım bana saygı duymaya başladı bu da beni daha girişken bir insan yaptı. Bizleri hiç yalnız bırakmayan öğretmenimize çok teşekkür ederim.”

Sanata karşı ilgi ve kişisel gelişim öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Farklı müzikler dinliyor ve seslendiriyoruz, bu benim dünya görüşümü değiştirdi.”, “Koro çalışmasını dört gözle bekliyorum ve bırakmak asla istemiyorum. Dans etmek, saatlerce şarkı söylemek istiyorum.”

Koro dersinin katılımcılara ne tür katkı sağladığı da bu araştırmada sorulmuştur. Aşağıdaki tabloda elde edilen kodlar yer almaktadır.

Tablo 4. Katılımcılara göre koro dersinin katkıları

Kod	Frekans	Yüzde
Özgüven kazanımı	13	%65
Sosyalleşme	9	%45
Mutluluk-Pozitif bakış	9	%45
Yeteneğini keşfetme	8	%40
Kendini ifade etme	8	%40
Ses kullanımı	8	%40
Müzik ilgi-bilgi artışı	6	%30
Kişisel gelişim	6	%30
Müzik ilgi-bilgi artışı	6	%30
Öğretene sevgisi	6	%30
Popülerite	5	%25
Özgür hissetme	2	%10

Öğrenciler, koro dersinin kendilerine en fazla özgüven kazandırdığını, daha sonra sosyalleştiklerini, kendilerini ifade etme becerisi kazandıklarını, seslerini daha iyi kullandıklarını ve hayata daha çok pozitif bakmayı sağladığını ifade etmişlerdir. Bunların yanında akademik başarılarında artış olduğunu, yeteneklerini keşfettiklerini, kişisel olarak geliştiklerini, popüleritelerinin arttığını, öğretmenlerine karşı daha çok sevgi beslediklerini, ifade etmişlerdir.

Özgüven kazanımı, kendini ifade etme becerisi, akademik başarı artışı, sesini tanıma ve yeteneklerini keşfetme öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “İnsanların sesim hakkında olumsuz yorumları artık beni üzmüyor. Çünkü koro çalışmaları, yetenekli olduğumu ve sesimin koro müziğine daha uygun olduğunu öğretti. Kendime güveniyorum, her yerde şarkı söyleyebilirim.”, “Yeteneklerimi keşfettikçe daha özgüvenli olduğumu fark ettim. Düşüncelerimi karşı tarafa daha iyi anlatabiliyorum bunun sonucu olarak ta okul derslerinde aldığım notlar daha da yükseldi.”, “Her sahneye çıkışımızda kendime daha çok güveniyorum.”

Sosyallik ve popülerite öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Koroda yer aldıktan sonra arkadaşlarımla bakışları bile değişti, artık okulun popüler öğrencileriyiz.”, “ Farklı bir ortam, farklı insanlar tanımama yardımcı oldu.”, “Artık her girdiğim ortamda sesimi çıkarabiliyorum bunun en büyük sebebi korodur.”

Hayata pozitif bakma, kişisel gelişim ve öğretmen sevgisi öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Hayata daha mutlu gözlerle bakıyorum. Öğretmenimizin bizlere verdiği değer o kadar büyük ki bu ailede olmaktan çok mutluyum.”, “ Çalışmalarda inanılmaz keyifli ve huzurlu oluyorum.”, “ Öğretmenimiz her türlü müziği bize aşlamak istiyor. Kendi adıma inanılmaz keyif alıyor ve geliştiğimin farkına varıyorum.” Katılımcılara koro dersinden sonra hayatlarında meydana gelen değişimler sorulmuştur. Katılımcılardan elde edilen veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Koro dersinden soran hayatlarında meydana gelen değişiklikler

Kodlar	Frekans	Yüzde	
Özgüven	10	%50	Potansiyel
Yeteneğini farketme	10	%50	Potansiyel
Müzik ilgi-bilgi artışı	10	%50	Potansiyel
Pozitif hayat görüşü	9	%45	Değerlilik
Sesini kontrol etme	8	%40	Potansiyel
Sosyal birey olma	7	%35	Korodaşlık
İletişim becerisi artışı	7	%35	Gelişime açıklık
Farklı sanat dallarına yönelme	5	%25	Potansiyel
Derslere katılım	5	%25	Potansiyel
Takdir edilen kişi olmak	5	%25	Değerlilik
Kendini ifade etme	4	%20	Gelişime açıklık

Koro dersini aldıktan sonra katılımcıların hayatlarında en çok, özgüven artışı, yeteneklerini fark etme, müziğe karşı ilgilerinde artış, pozitif hayat görüşü ve ses kontrolü gibi özellikler ön plana çıkmıştır. Bunların yanında kendini ifade etme, sosyal bir birey olma, takdir edilen bir kişi olma, farklı sanat dallarına yönelime, iletişim becerilerinde artış ve derslere katılım gibi özelliklerde artışlar meydana geldiği bildirilmiştir.

Özgüven artışı, yeteneklerini fark etme, ses kontrolü öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Koro dersinden sonra sesimin farkına vardım. Yetenekli bir kişinin özgüveni diğer

öğrencilerden yüksek oluyormuş bunu anladım.”, “Artık daha güzel şarkı söylediğimi düşünüyorum. Koro dersi sonrasında özgüvenim tam anlamıyla yerine geldi.”, “Utangaç biri olarak liseye başladım ama korodan sonra çekingenlik, yerini, kendini bilen ve kendine güvenen birine bıraktı.”

İletişim becerisi, derslere katılım öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Koro çalışmalarında diksiyon derslerinden sonra iletişim kurma konusunda geliştiğimi düşünüyorum.”, “Diğer derslerde bile aktif olmamı sağladı koro. İyi ki korodayım.”, “Arkadaşlarımla aramdaki iletişim bağımlı arttırdı artık akıcı ve özgüvenle konuşuyorum.”

Sosyallik, takdir edilme, pozitif hayat görüşü öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Arkadaşlarım ve öğretmenlerimle olan ilişkilerim olumlu yönde değişti. Etrafımdaki insanların konser sonrasında ilgi göstermesi beni inanılmaz mutlu ediyor.”, “Ailem tarafından ilk defa bu kadar destekleniyorum. Belki meslek lisesi öğrencisiyim ama müzik ile iç içe olmak beni çok mutlu ediyor.”

Farklı sanat dallarına ilgi duyma öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Koro dersinden sonra birçok sanat dalı ile uğraşmaya başladım. Halkoyunları, drama vb.”, “Koro dersinden sonra gitar çalmaya başladım ikisi de çok keyifli.”

TARTIŞMA- SONUÇ

Koro dersine katılan öğrencilerin koro dersine yönelik motivasyonlarının incelendiği bu araştırmada, katılımcıların motivasyonları çok yüksek düzeyde olumlu olarak bulunmuştur. Orijinal ölçek çalışmasında değerlilik, korodahlık alt boyutlarında çok yüksek, potansiyel farkındalık ve gelişime açıklık alt boyutlarında ise yüksek düzeyde motivasyon puanları gözlemlenmiştir (Sarıçiftçi, Köse, 2017). Bu araştırmada ise bütün alt boyutlarda çok yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni, orijinal ölçek çalışmasının üniversite öğrencileri ile, bu çalışmanın ise lise öğrencileri ile yapılmış olması olabilir. Ayrıca koro dersine yönelik motivasyon puanlarının cinsiyete göre değişip değişmediği incelenmiş ve sadece değerlilik ve korodahlık alt boyutlarında kadınlar lehine anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Orijinal ölçek çalışmasında ise, değerlilik ve potansiyel farkındalık alt boyutlarında kadınlar lehine anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Sarıçiftçi, Köse, 2017). Değerlilik boyutunda kadınların puanlarının erkeklerden daha yüksek olmasının nedeni daha çok duyuşsal özelliklerin ölçüldüğü bu alt boyutta kadınların olay, olgu ve etkinliklere daha çok duygusal yönden bakmalarından dolayı olabilir. Aynı şekilde orijinal ölçek çalışmasında bu çalışmadan farklı olarak potansiyel farkındalıkta üniversitede okuyan kadın öğrencilerin bir koroda çalışmanın gelecekteki hayatlarında kendilerine daha çok katkı sağlayacağını erkeklere göre daha iyi hissetmeleri olabilir. Korodahlık alt boyutu daha çok bir gruba ait olma, diğer insanlarla iletişimde olma gibi özellikleri ölçmektedir. Bu anlamda bu çalışmada kadınların daha yüksek puana sahip olması, bu tür özelliklere erkeklere göre daha çok önem vermelerinden dolayı olabilir. Bu araştırmaya özel ve devlet liselerinden öğrenciler katılmıştır. Lise türü bağlamında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, bu anlamda hem devlet hem de özel liselerin öğrencileri, koroya katılma, koroda şarkı söyleme gibi tutumlarda aynı özelliklere sahiptirler. Nitel verilere bakıldığında öğrencilerin her ne kadar koro dersine yönelik tutumları çok olumlu olsa da, özellikle akademik gerileme ve başarısızlık, ailelerin istememesi, derslerin çakışması ve ulusal sınavlarda başarısız olma korkularından dolayı koro dersine yönelik isteksiz davrandıklarını belirtmişlerdir. Koro dersine katılmaya yönelik olarak istekli olmalarının nedenlerini ise eğlenceli vakit geçirdiklerini, sosyalleşme olduğunu, öğretmenlerini sevdiklerini ve şarkı söylemeyi sevdiklerini ifade etmişlerdir. Koro dersinin kendilerine katkı olarak en fazla, özgüvenlerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Koroda şarkı söylemenin öğrencilerde özgüveni artırdığını ifade eden birçok çalışma mevcuttur (Apaydın, 2001; Yiğit, 2006; Atılgan ve Ördekçi, 2014). Soner (2010) yüksek özgüvenin hem yeniliklere açık olma, hem topluma uyum sağlama hem de akademik başarıyı geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda koro dersinin öğrencilerin gelişimleri

açısından dolayı bir etkiye sahip olduğu anlaşılabilir. Yeteneği farketme diğer bir katkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeteneği farketme öğrencilerin kendilerini tanıma, potansiyellerinin farkına varma, içsel zekanın gelişimi açısından önemlidir. Bu anlamda koro dersi öğrencilerin şarkı söylemede, sosyal ilişki kurmada ve iletişimde, öğrencilerin gelişimlerine katkı sağladığı düşünülebilir.

Bu sonuç doğrultusunda aşağıdaki öneriler verilebilir:

a. Öğrencilerin koro dersine yönelik katılımlarının sağlanması için ders çakışmasını önlemek, ulusal sınavlarda başarısız olma kaygısını azaltma gibi önlemler alınmalıdır.

b. Ana-babalara yönelik aile eğitim programları düzenlenerek, ailelerin çocuklarını koro dersine yönlendirmeleri sağlanabilir.

c. Koro dersinin kişisel gelişim için önemli olduğu özellikle erkek öğrencilere daha ayrıntılı bir şekilde açıklanabilir.

KAYNAKLAR

- Akin, J. (1987). *A study of evidence that music education is a positive factor in k-8 student academic achievement* (Doctoral dissertation, California State University, Sacramento).
- Atılğan, D. S. ve Ördekçi, Ş. (2015). İlkokul Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde Koro Eğitiminin Rolü, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2
- Boiché, J. & Sarrazin, P. (2007). Motivation autodéterminée, perceptions de conflit et d'instrumentalité et assiduité envers la pratique d'une activité physique: une étude prospective sur six mois. *Psychologie française*, 52(4), 417-430
- Munch, C. (1990), *Ben Bir Orkestra Şefiyim*, Afa Yayınları, İstanbul, 18.
- Coşkun, F. (2018). İzmir'deki Türk Sanat Müziği Amatör Korolarının İnsan Yaşamındaki Yeri. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, (12), 83-91.
- Creswell, J. W. (2006). Chapter 1: Understanding mixed methods research. *Thousand Oaks*.
- Cüceloğlu, D. (2000). "İnsan ve Davranışı", *Remzi Kitabevi*, s.230, 10.Basım, İstanbul.
- Çilden, Ş. (2014). Müzik, çocuk gelişimi ve öğrenme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1).
- Çuhadar, C. H. (2007). Toplumsal Yaşamda Müziğin Yeri ve Önemi. 38. *ICANAS*, 10, 195.
- Dereli, E, & Acat, M. B. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve sorunları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 173-187.
- Gökçe, M. (2007) Koro Müziğinin Toplumsal İşlevleri Açısından Türkiye Korolar Şenliğinin Kazandırışları Üzerine Genel Bir Değerlendirme.
- Görüşme teknikleri, (2016, 15 Kasım) Erişim adresi: <https://www.guncelpsikoloji.net/araştırma-yontemleri/bilimsel-arastirmalarda-gorusme-teknikleri-h6154.html>
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). "Mixed methods research: A research paradigm whose time has come". *Educational Researcher*, 33(7): 14-26.
- Kabataş, M. (2017). Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitiminin Önemi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (11), 192-202.
- Kamacıoğlu, F. (1993). Eğitim Müziği ve Kodaly Metodu, 1. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, Trabzon, Nisan.
- Kara, A. (2014). İlköğretim Birinci Kademe Eğitimde Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 9 (2), 57-78.
- Kaya, Z. (2014). Koro Eğitiminde Yapılandırmacı Yaklaşımın, Tutum, Öz-Yeterlik Algısı ve Akademik Başarıya Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1 (1), 52-62
- Keammer, John E. (1993). *Music in Human Life: Anthropological Perspectives on Music*. Çev. Yetkin Özer, University of Texas Pres.

- Mercin, L. & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 9, 14-20
- Öz, (2001). İnsanın Kültürel Gelişiminde Müzik Eğitiminin Önemi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: XIV, Sayı: 1*
- Öztop, S. & Çevik, S. (2007). Planlı ve Programlı Bir Özengen Koro Eğitimiyle Bireye Kazandırılması Hedeflenen Eğitsel, Toplumsal ve Kültürel Yeterliklerin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Öztürk, F. & İlhan, A. Ç. (2011). Türkiye'deki Arkeoloji Müzelerinde Müzik Kültürüne İlişkin Nesnelerin İncelenmesi ve Müzelerde Müzik Eğitimi. *İlköğretim Online*, 10(3).
- Sarıçiftçi, A. ve Köse, H. (2017). Koro Dersi Motivasyon Ölçeği Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 207-224.
- Soner, O. (2000). Aile Uyumlu Öğrenci Öz güveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler, *Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 12.ss.249-260
- Sternberg, R. J. & Williams, W.M. (2002). *Educational Psychology. USA: Allyn and Bacon.*
- Sungurtekin, Ş. (2001). Uygulamalı Çevre Eğitimi Projesi” Kapsamında Ana Ve İlköğretim Okullarında “Müzik Yoluyla Çevre Eğitimi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: XIV, Sayı: 1*
- Şendurur, A. B. (2002). Müzik Eğitimi ve Çocuklarda Bilişsel Başarı, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1. 165-174.
- Terlemez, B , Şahin, D ve Dilek, F . (2015). Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Akademik Motivasyon Düzeyleri. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 2 (2), 67-78.
- Uçan, A. (2001). İnsan, Müzik, Koro ve Koro Eğitiminin Temelleri. *I. Ulusal Koro Eğitimi ve Yönetimi Sempozyumu. Ankara.*
- Yiğit, N. (2006). Koroda Ses Eğitimi çalışmalarının Çocuk Ses Gelişimine Etkileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 16.
- Zenzen, T.G. (2002). Achievement Motivation, *University of Wisconsin-Stout.*